

Janna Koponen
Karolina Eklund-Vuorela

”KULTTUURI EI KUULU MULLE”
Kiinni kulttuurinkarttajiin tarinallisuuden keinoin

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Muotoilun ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Kulttuurihyvinvoinnin koulutus (ylempi AMK)

2022

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	sosionomi YAMK, muotoilija YAMK
Tekijä/Tekijät	Janna Koponen, Karolina Eklund-Vuorela
Työn nimi	”Kulttuuri ei kuulu mulle” Kiinni kulttuurinkarttajiin tarinallisuuden keinoin
Toimeksiantaja	Kouvolan kaupungin kulttuuripalvelut
Vuosi	2022
Sivut	98 sivua, liitteitä 12 sivua
Työn ohjaaja(t)	Minna Pimiä

TIIVISTELMÄ

Tutkimusten mukaan taiteen ja kulttuurin harrastamisella on positiivinen vaikutus yksilön hyvinvointiin. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että kulttuurinkarttamisen taustalla ovat usein taloudelliseen tilanteeseen tai saavutettavuuteen liittyvät ongelmat, mutta varsinaisia juurisyitä kulttuurin karttamiselle ei ole selvitetty. Tämän työn tavoitteena oli tutkia sitä, miksi ihmiset, joilla on kaikki edellytykset kulttuurin ja taiteen harrastamiseen, eivät sitä silti tee.

Työn päätutkimuskysymys on seuraava: Miksi kulttuuri ei kiinnosta? Alatutkimuskysymykset ovat seuraavat: Mikä estää kulttuurin kokemisen tai mielihyvän saamisen kulttuurikokemuksesta? Mitä syitä on kulttuurinkarttamisen taustalla silloin, kun kulttuurin kokemiselle ei ole taloudellisia tai fyysisiä esteitä?

Tutkimusmenetelminä käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Aihetta lähestyttiin palvelumuotoilun näkökulmasta. Pääasiallisena tutkimuksellisenä lähestymistapana oli tarinallisuus. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin kyseilyä ja teemahaastatteluja, ja analysointimenetelminä teemoittelua ja samankaltaisuuskaaviota. Aineiston pohjalta luotiin viisi kulttuurinkarttajaprofiilia.

Tutkimuksen keskeisenä tuloksena on havainto siitä, että kulttuuria ei välttämättä karteta asenteellisuuden tai ennakkoluulojen vuoksi. Useimmiten karttamisen syynä olivat vapaa-ajan valinnat, yksilön mieltymykset tai saavutettavuuteen liittyvät seikat. Kulttuurinkarttamisen syynä ei niinkään ollut passiivisuus, vaan enemmänkin aktiivisuus muilla elämän osa-alueilla. Myös kulttuuri-tapahtumiin osallistumisen hankaluus tai tiedon löytyminen lisäävät kulttuurinkarttamista. Tutkimusaineistossa tuli esiin myös vaikeus ymmärtää kulttuuria tai kokemus siitä, ettei se kuulu kaikille.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Kouvolan kaupungin kulttuuripalvelut, joka määritteli työn alueellista keskittymistä Kouvolan seudulle. Tilaaja voi hyödyntää työn tuloksia kaupungin kulttuuriohjelman laatimisessa. Opinnäytetyön kiinnostavuuden keskeisin näkökulma on tutkimuksellisen katseen kääntäminen kulttuurin ei-käyttäjiiin. Myös koronapandemian luomat haasteet kulttuuritapahtumien katsomoiden täyttämässä lisäävät työn merkitystä. Kun kulttuuripalveluiden vakiokäyttäjätkin valitsevat jäädä kotiin, on tärkeää selvittää syyt kulttuurinkarttamisen taustalla uusien katsojaryhmien saavuttamiseksi.

Asiasanat: tarinallisuus, palvelumuotoilu, kulttuuripalvelut, kulttuurihyvinvointi, kulttuurinkarttaminen, ei-käyttäjä

Degree title	Master of Social Services, Master of Culture and Arts
Author (authors)	Janna Koponen, Karolina Eklund-Vuorela
Thesis title	“Culture isn’t for me” Reaching culture avoiders through storification
Commissioned by	City of Kouvola, Cultural Services
Time	2022
Pages	98 pages, 12 pages of appendices
Supervisor	Minna Pimiä

ABSTRACT

Research has shown that and art culture have a positive impact on people’s health and well-being. Culture is a basic human right that should be available for all. However, not everyone uses culture services and consumes culture. This thesis aims to identify the reasons for avoiding culture. If there are no financial or physical hindrances to consuming culture, what prevents people from enjoying it?

Storification was utilized in collecting research material for the thesis and the subject was approached from the perspective of service design. Moreover, qualitative research methods, such as a survey, interviews, and thematic analyses were used in collecting and analysing the material. Methods typical of service design, such as affinity diagram and profiles were also employed.

The key result was that the habit of avoiding culture does not necessarily stem from prejudices or negative attitudes towards culture. Many respondents thought that culture increases well-being even if they were not involved in it themselves. The main reasons for not being involved in cultural events and activities were due to limited free time, personal tastes and preferences, and accessibility issues. Culture avoiders are not passive by nature; on the contrary, there is simply no time for them to consume culture because of their hobbies or current life situation. The respondents also mentioned that some forms of culture are difficult to understand and that they feel it is not for everyone. Besides time, participation in cultural events requires effort, which may in part have a negative effect on people’s willingness to consume culture.

The City of Kouvola Cultural Services may utilize the results of this study in preparing the city’s culture programme. Now that some of the reasons for avoiding culture have been investigated, effort can be made to bring culture closer to people and resolve or minimize the accessibility issues to make it easier for people to take part in cultural events. The challenges in filling the seats at cultural venues brought on by the Covid-19 pandemic make the thesis even more pertinent. When the regular users of cultural services choose to stay at home, it is important to identify the reasons causing people to avoid culture to be able to reach new target groups.

Keywords: storification, service design, cultural services, cultural well-being, culture avoider, non-user

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Työn rajausta ja tavoite.....	6
1.2	Työn tekijät ja tausta.....	8
1.3	Aikaisemmat tutkimukset.....	9
2	TYÖN TILAAJA JA KOUVOLAN KULTTUURIPALVELUT.....	15
3	TUTKIMUSASETELMA.....	18
3.1	Tutkimusongelma.....	19
3.2	Käsitekartta.....	20
3.3	Keskeiset käsitteet.....	21
3.4	Viitekehys.....	25
3.5	Tutkimusmenetelmät.....	29
3.5.1	Aineistonkeruumenetelmät.....	29
3.5.2	Analysointimenetelmät.....	31
4	KULTTUURIN MÄÄRITELMÄ.....	34
4.1	Kulttuurin määritelmä yleisesti.....	34
4.2	Kulttuurin määritelmä tässä työssä.....	36
5	TARINALLISUUS.....	38
6	PALVELUMUOTOILU.....	40
6.1	Käyttäjymmärrys ja sen keräämisen menetelmät.....	42
6.2	Palvelumuotoilun prosessimalli.....	43
7	TUTKIMUSPROSESSI.....	44
8	TARINALLISEN AINEISTON TULOKSET.....	48
8.1	Ajankäyttö ja vapaa-aajan valinnat.....	49
8.2	Ennakkoluulot ja huonot kokemukset.....	51
8.3	Vieras, etäinen, tylsä kulttuuri.....	52
8.4	Kotoa saadut mallit ja tottumus.....	54
8.5	Saavutettavuuden monet puolet.....	55

8.6	Muut henkilökohtaiset syyt.....	58
9	HAASTATTELUJEN TULOKSET	59
9.1	Karttamisen taso ja lämmittely.....	60
9.2	Ärsyttävä ja kiinnostava kulttuuri.....	61
9.3	Vieraaksi jäänyt kulttuuri.....	62
9.4	Kulttuuripainajainen	64
9.5	Vaikea taide.....	65
9.6	Kulttuurin vaikutus hyvinvointiin	67
10	VALMIIT KULTTUURINKARTTAJA-PROFIILIT	69
11	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	73
12	JOHTOPÄÄTÖKSET	77
13	POHDINTA.....	82
13.1	Ajasta, rahasta ja valinnoista	83
13.2	Asenteista ja ennakkoluuloista	85
13.3	Taiteen ymmärtämisestä	88
13.4	Lopuksi	90
	LÄHTEET.....	91

KUVALUETTELO

TAULUKKOLUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Webropol-kyselylomake

Liite 2. Sähköpostisaate yhdistyksille

Liite 3. Yhteenveto kyselyyn vastanneista

Liite 4. Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Taiteella ja kulttuurilla on myönteisiä vaikutuksia hyvinvointiin sekä yksilön, yhteisön että yhteiskunnan tasolla. Tämä on yleisesti todettu ja hyväksytty fakta, joka on todennettu muun muassa Maailman terveysjärjestö WHO:n raportissa. (Fancourt & Finn 2019.) Kuitenkin osa ihmisistä jää tai jättäytyy tarkoituksella kulttuurin ja sen hyvinvointivaikutusten ulkopuolelle. Miksi näin on?

Kulttuurin kentällä on vuosien varrella tehty useita asiakas- ja käyttäjätutkimuksia erikokoisissa organisaatioissa ja tapahtumissa, mutta nämä tutkimukset ovat keskittyneet pääasiassa jo olemassa oleviin asiakkaisiin eli henkilöihin, jotka jo ovat kulttuuripalvelujen käyttäjiä. Tämän työn tarkoituksena on kääntää katse ei-käyttäjien eli ihmisiin, joilla ei ole olemassa olevaa asiakassuhdetta kulttuuripalveluihin. Kulttuurialan käyttäjätutkimuksissa tunnutaan usein myös kysyttävän, miten ei-käyttäjät saataisiin kulttuuripalveluiden piiriin. Me käännämme tämän kysymyksen ympäri: miten kulttuuripalvelut saadaan lähemmäksi ei-käyttäjää?

1.1 Työn rajaus ja tavoite

Kulttuuri on käsitteenä hyvin laaja ja se voidaan jaotella karkeasti esimerkiksi korkeakulttuuriin ja populaarikulttuuriin. Määrittelemme kulttuurin käsitteen tarkemmin tässä työssä luvussa 4. Työmme tavoitteena on selvittää, miksi ihmiset eivät harrasta kulttuuria ja ehkä jopa karttavat sitä. Erityisesti meitä kiinnostavat ihmiset, joilla olisi kaikki mahdollisuudet kulttuurin harrastamiseen esimerkiksi taloudellisen tilanteensa ja kulttuuripalveluiden saavutettavuuden puolesta, mutta he eivät sitä silti tee. Haluamme selvittää, mikä on tämän karttamisen takana: huono kokemus, trauma, ennakkoluulo vai jokin muu tekijä? Eikö lapsuudenkodissa ole harrastettu kulttuuria tai kannustettu sen pariin? Onko syynä kenties kiinnostuksen puute, tiedon puute vai jokin muu puute?

Työn painotus on ensisijaisesti tutkimuksellinen, ja aihetta lähestytään palvelumuotoilun näkökulmasta. Haastatteluissa, kyselyissä ja ihmisten kanssa käydyissä keskusteluissa selvitetään kulttuurinkarttamisen taustasyitä mahdollisimman perusteellisesti. Työn pääpaino on kyselyissä ja haastatteluissa sekä

niiden tulosten analysoinnissa kulttuurin karttamisen syiden löytämiseksi. Väli-
neeksi tutkimusongelman selvittämiseen valitsimme tarinallisuuden. Kerättyjen
tarinoiden pohjalta tutkimme, onko niistä mahdollista koostaa erilaisia kulttuu-
rinkarttajaprofiileja.

Koska kumpikin työn tekijöistä asuu vakituisesti Kouvolassa, päätimme keskit-
tää tutkimuksen erityisesti Kouvolan alueelle. Opinnäytetyön tilaajana on Kou-
volan kulttuuripalvelut, joka myös määrittää tutkimuksen alueellista keskitty-
mistä.

Opinnäytetyön kiinnostavuuden keskeisin näkökulma on tutkimuksen keskittä-
minen erityisesti ei-käyttäjiin. Ei-käyttäjiä on ylipäätään tutkittu paljon käyt-
täjiä vähemmän, joten on tärkeää kääntää katse myös ei-käyttäjäyden poh-
jasyihin.

Varsinkin Kouvolan alueella kulttuurin ei-käyttäjäyteen liittyvää tutkimusta ei
ole tehty. Kulttuurin käyttöä ei ole ylipäätään Kouvolassa tutkittu vuonna
2009 tapahtuneen kuntaliitoksen jälkeen. Niin kutsutussa ”uudessa Kouvo-
lassa” kulttuuritutkimusta on tehty vasta aivan äskettäin keväällä 2022 toteute-
tun, kuntalaisille suunnatun kulttuurikyselyn muodossa. Kyselyn tulosten poh-
jalta Kouvolassa tullaan koostamaan kulttuuriohjelma, jonka rakentamisessa
tullaan käyttämään apuna tämän tutkimuksen tuloksia.

Työn suurin haaste löytyy myös sen kiinnostavuudesta. Tutkimuksen kohde-
ryhmä eli kulttuurin ei-käyttäjät ovat vaikeasti tavoitettavissa ja löydettävissä ja
jos kulttuuri ei lähtökohtaisesti kiinnosta, miksi siitä tahtoisi edes kertoa.

Kulttuuripalveluiden ei-käyttäjien tutkimus on myös erityisen ajankohtaista ko-
ronapandemian jälkeen. Korona-aikana kulttuurin ystävät ovat joutuneet ajoit-
tain luopumaan kulttuuritapahtumiin osallistumisesta tai etsimään vaihtoehtoi-
sia tapoja kuluttaa kulttuuria esimerkiksi etäyhteyksiä tai tallenteita hyödyn-
täen. Osa ihmisistä on tietyllä tavalla saattanut jo tottuakin elämäänsä ilman kult-
tuuritapahtumia ja -palveluita. Tästä syystä on saattanut syntyä myös uuden-
lainen kulttuurin ulkopuolelle jäävä ihmisryhmä. Aiemmin kulttuurin suhteen
aktiiviset ovat koronarajoitusten aikana etsineet muita hyvinvoinnin lähteitä ja

vapaa-ajan viettämisen tapoja, eivätkä he välttämättä enää palaa kulttuurin pariin koronapandemiaa edeltävällä tavalla.

Työn kirjoitushetkellä pandemia on edelleen käynnissä, mutta elämä on suurilta osin normalisoitumassa, ja esimerkiksi kulttuuripalveluita koskevat rajoitukset ovat poistuneet. Katsomoissa tämä ei kuitenkaan vielä näy, joten on erityisen tärkeää miettiä, kuinka aktivoida ihmiset kulttuuripalveluiden äärelle, erityisesti ostovoimainen keskiluokka, jolla fyysisiä esteitä harrastamiseen ei ole tai on huomattavasti muita ryhmiä vähemmän. Huomionarvoista työn kiinnostavuuden kannalta on myös se, että työn tekijät itse ovat aiheestaan erittäin kiinnostuneita. Tekijöitä kiinnostavat erityisesti aivan tavallisten ihmisten syyt karttaa kulttuuria.

1.2 Työn tekijät ja tausta

Tämän opinnäytetyön aihe syntyi, kun opinnäytetyön tekijät aloittivat kulttuurihyvinvoinnin YAMK-opinnot Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa tammikuussa 2021. Opintojen alkuvaiheessa löytyi toisiinsa tutustumisen myötä yhteisiä kiinnostuksen kohteita sekä kulttuurin kentältä että muilta elämän osa-alueilta. Muun muassa kulttuurin hyvinvointivaikutukset, niin sanotut tavalliset ihmiset ja tavallisten ihmisten käyttäytyminen olivat yhteisiä mielenkiinnon kohteita. Niistä virisi opinnäytetyöaiheeksi vilpitön ihmettely ja pohdinta: kun kulttuuri kerran tuottaa meille itsellemme suurta hyvinvointia, mikseivät kaikki halua siitä osallisiksi? Miksi kulttuuri ei kiinnosta, vaikka kulttuurin harrastamiseen olisi kaikki edellytykset? Meille, kulttuurin suurkuluttajille ja sekakäyttäjille, kulttuurin hyvinvointivaikutukset ovat itsestäänselvyys. Mikseivät ne ole sitä kaikille?

Karolina Eklund-Vuorela on koulutukseltaan teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK) ja työskentelee teatterinjohtajana Kuusankosken Teatterissa, joka on Kouvolan Kuusankoskella toimiva ammattijohtoinen harrastajateatteri. Eklund-Vuorela on työnsä kautta jatkuvasti tekemisissä kulttuurin kanssa, ja kulttuuri sekä työnä että harrastuksena menevät useimmiten vahvasti limittäin. Työskentely teatteriharrastajien kanssa tuo kulttuurin hyvinvointivaikutukset näkyville lähes päivittäin.

Janna Koponen on ammatiltaan sosionomi (AMK) ja työskentelee sosiaaliohjaajana Kymenlaakson sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (Kymsote) aikuissosiaalityössä pääasiassa nuorten aikuisten parissa. Sosiaaliohjaajan työssään Koponen on nähnyt kulttuurin merkityksen sekä yksilöiden hyvinvoinnin että yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisen kannalta. Omassa työssään sosiaalihuollon ammattilaisena Koponen on päässyt hyödyntämään taidelähtöisiä menetelmiä myös asiakastyössä.

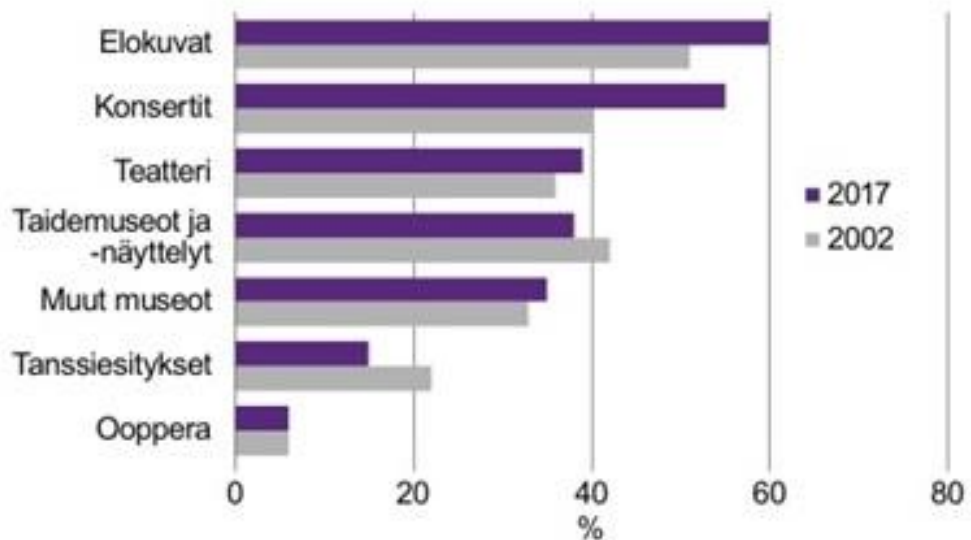
Molemmilla on työn aiheen valinnassa mukana vahva ammatillinen kiinnostus. Teatterinjohtajan asemassa Eklund-Vuorela joutuu koko ajan pohtimaan, miten saisi katsomoon enemmän ihmisiä, varsinkin kun nykyinen katsojakunta käy koko ajan iäkkäämmäksi. Sama kokemus kuuluu keskusteluissa kulttuurialan kollegojen kanssa. Miten täyttää tyhjät tuolit, varsinkin kun koronakriisin jäljiltä ihmiset tuntuvat palaavan katsomoihin äärimmäisen hitaasti?

Koposen ammatillinen kiinnostus liittyy vahvemmin kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin. Miten saada aktivoitua kulttuurin äärelle sosiaalitoimen asiakas, jonka hyvinvointi voisi lisääntyä ja elämänlaatu parantua kulttuurin kokemisen ja harrastamisen myötä.

1.3 Aikaisemmat tutkimukset

Tutkimuskenttä taiteen ja kulttuurin vaikutuksista hyvinvointiin on monitieteinen ja heterogeeninen. Eri tieteenalat, kuten lääketiede, sosiologia, psykologia ja sosiaali- ja kulttuuripolitiikka lähestyvät kysymystä taiteen hyvinvointivaikutuksista erilaisilla tutkimusmetodeilla, kysymyksenasettelulla ja käsitteillä. Eri tieteenaloilla etsitään vastauksia erilaisiin kysymyksiin, mutta tietoa tuotetaan myös erilaisiin tarpeisiin. (Laitinen 2017.)

Unescossa alettiin 1970-luvulla aktiivisesti luoda kattavaa kulttuuritilastoa, jossa Suomi oli alusta lähtien mukana. Suomalaisten kulttuurin kuluttamista ja vapaa-aikaa on tutkittu vuodesta 1977 alkaen. Keskeisimmät tutkimuskysymykset olivat seuraavat: miten eri väestöryhmät vastaanottivat ja käyttivät kulttuuria ja miten he kulttuuria harrastivat? Tuolloin syntyi vapaa-aikatutkimuksen kova ydin.

Kuva 1. Kulttuurilaisuuksissa käyminen (Tilastokeskus 2019)

Kuvasta 1 nähdään, mitä kulttuurin osa-alueita edelleen tutkitaan vapaa-aikatu-
tkimuksessa. Keskeisiä sisältöalueita ovat kulttuurilaisuuksissa eli teatte-
rissa, oopperassa ja konserteissa käyminen, luovat taideharrastukset, kirjojen
ja lehtien lukeminen, kirjastossa käyminen ja medioiden seuraaminen erityi-
sesti kulttuurin osalta. Muita keskeisiä osa-alueita ovat urheilun ja liikunnan
harrastaminen, järjestösallistuminen, uskonnollinen osallistuminen ja käsi-
työt. (Hanifi 2019.)

Tutkimuskysymykset laajenivat myöhemmin yhteiskunnan kehittyessä ja va-
paa-ajan mahdollisuuksien muuttuessa. Vapaa-aikatutkimuksen osa-alueisiin
on kulttuurin ja liikunnan lisäksi tullut tietotekniikan ja medioiden käyttö, ravin-
tola- ja kahvilakulttuuri ja muu sosiaalinen elämä, joista eri väestö-ryhmien va-
paa-aika ja arki rakentuu. Vapaa-aikatutkimus tehdään noin 10 vuoden välein,
ja vertailukelpoista tietoa on saatavilla vuodesta 1981 asti. (Hanifi 2019.)

Kulttuurista saavutettavuutta ja osallistumista on tutkittu laajemmin esimerkiksi
EU-jäsenvaltioita koskevassa vuoden 2013 Eurobarometrissä, jossa osallistu-
mattomuutta tarkasteltiin käymättä jättämisen tai tekemättömyyden näkökul-
masta. Barometrissä kysyttiin syitä, miksi henkilö ei ollut käynyt esimerkiksi
kirjastossa, oopperassa, teatterissa tai museossa tai lukenut kirjaa tai katsellut
kulttuuriohjelmaa televisiosta. Suurimmiksi esteiksi kulttuuriaktiiviteetteihin osal-
listumiselle nousivat barometrin mukaan kiinnostuksen ja ajan puute sekä kus-

tannukset. Barometrin mukaan yksilöiden osallistuminen kulttuuriaktiviteetteihin on laajimmin levinnyttä Pohjois-Euroopassa, korkeimmin koulutettujen ja hyvinvoivien keskuudessa. (Cultural Access and Participation 2013, 62.)

Kulttuurisosiologista tutkimusta on tehty Suomessa laajemmin 2000-luvulta alkaen, esimerkiksi Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen ”Kulttuuripääoma ja sosiaalinen differentiaatio 2000-luvun Suomessa” -hankkeessa, jonka tuloksia on esitelty teoksessa *Suomalainen maku* (Purhonen ym. 2014). Tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten makua ja mieltymyksiä sekä elämäntyylejä laajasti kulttuurin eri alueilla, esimerkiksi musiikin, kuvataiteen, kirjallisuuden sekä kulttuuritapahtumissa käymisen osalta (Purhonen ym. 2014, 12). Tuloksia tarkasteltiin vertailemalla kyselyaineistoa vastaajien yhteiskunnalliseen asemaan, elämäntilanteeseen ja tulo- ja koulutustasoon. Lopputuloksena voidaan todeta kulttuurisen kaikkiruokaisuuden käsitteen toteutuvan Suomessa. Korkeassa sosiaalisessa asemassa olevat, korkeakoulutetut ja suurituloiset ovat makurepertuaariltaan laaja-alaisimpia. Korkeakulttuuria harrastavat ovat yleensä myös populaarikulttuurin harrastajia. (mts. 347.) Vaikka Suomessa kulttuurinen eriarvoisuus ei ole kaikkein jyrkintä, voidaan täälläkin tunnistaa kulttuurisia hierarkioita tai vastakkainasetteluja, jotka liittyvät yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen (mts. 421).

Heikkilän (2015, 35) mukaan kirjallisuudessa vallitsee yksimielisyys siitä, että kulttuurin kulutus, tuntemus sekä mielipiteet hyvästä tai huonosta mausta ovat suoraan yhteydessä yhteiskunnan sosiaaliseen kerrostuneisuuteen ja hierarkioihin. Toisaalta tutkimukset osoittavat, ettei korkeakulttuurinen maku (esimerkiksi baletti, ooppera tai klassinen musiikki) kytkeydy enää suoraan yksilön koulutustasoon tai korkeaan asemaan yhteiskunnassa (Liikkanen 2009; Purhonen ym. 2014).

Ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu (1979), on Liikkasen (2009, 85) mukaan tutkinut kulttuurin kulutusta, makua, valintoja ja kulttuurista pääomaa suhteessa erilaisiin elämäntyyleihin ja yhteiskuntaluokkiin. Liikkasen mukaan Bourdieun klassinen teoria korkeakulttuurisen maun ja yhteiskunnallisen aseman yhteydestä ei enää päde ainakaan suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa, jossa luokkaerot eivät ole niin suuria.

Nykyiset tutkimukset perustuvat pitkälti aiempiin teorioihin, joita tarkastellaan myös kriittisesti. Bernard Lahire (2004), Heikkilän (2015, 35–36) mukaan, edustaa vastakkaista ajattelua Bourdieun teoriaan ja esittää makuprofiilien olevan läpeensä yksilöllisiä. Kulttuurin kulutusta luonnehtivat yhteiskuntaluokan sijaan muut tekijät, esimerkiksi ammatti, perhe- ja ystäväpiiri sekä sukupuoli. Sama ihminen voi siis pitää sekä oopperasta että pop-musiikista tai katsoa taiteellisia klassikkoelokuvia siinä missä spagettiwesternejäkin. Korkeakulttuurin ja populaarikulttuurin yhdistely voidaan luokitella eräänlaiseksi kulttuurista tietämystä vaativaksi taitolajiksi. (Heikkilä 2015, 35–36.) Kulttuurin kulutukseen liittyvässä tutkimuksessa on nostettu esiin myös ajatus kulttuurisista ”omnivoreista”, jolla viitataan kulttuurisesti kaikkiruokaisiin henkilöihin ja makumieltymysten laaja-alaisuuteen. Esimerkiksi aikaisemmin ylempiin sosiaalisiin ryhmiin kuuluva, enimmäkseen korkeakulttuuria kuluttanut saattaa laajentaa makuaan myös populaarikulttuurin suuntaan. (Heikkilä 2015, 36.)

Sosiaalitieteissä vallitsevan yleisen käsityksen mukaan kulttuurin kuluttaminen ”tekee hyvää”. Kulttuuripolitiikalla pyritään saamaan ihmisiä osallistumaan kulttuuriin, ja osallistumattomuutta pidetään ongelmana. Heikkilä ja Lindblom (2022) selvittivät kulttuuriosallistumisen muutosta Suomessa vuosina 2007–2018. Tutkimuksen perusteella Suomessa yhä valikoidumpi joukko kuluttaa kulttuuria. Kulttuuriin osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi sosioekonomiset erot, sukupuoli ja ikä. Keskeisimmäksi taustatekijäksi kulttuuriin osallistumattomuuden suhteen on noussut koulutustaso. Alemmin koulutettu väestö jättäytyy koulutettuja yleisemmin pois kulttuuriharrastuksista. Tämä koskee sekä korkeakulttuuria että muita arkisemman kulttuurin muotoja. Sukupuolten väliset erot tutkimuksessa näyttäytyvät muun muassa siinä, että miehet välttelevät sekä korkeakulttuuria että arkista kulttuuria naisia enemmän. Kiinnostuksen kohteet jakautuvat myös sukupuolen mukaan naisten ollessa kiinnostuneita enemmän taiteesta ja kulttuurista, kun taas miespuolisten kiinnostus kohdistuu useammin urheiluun ja liikuntaan. Ikä vaikuttaa etenkin korkeakulttuurin kuluttamiseen: nuoret osallistuvat korkeakulttuurin pariin muita ikäryhmiä vähemmän. (Heikkilä & Lindblom 2022.)

Tutkijat havaitsivat kolmenlaista poisjääntiä kulttuurista: korkeakulttuuri (esimerkiksi klassisen musiikin konsertit tai oopperat), yleiset kulttuuriharrastukset

(esimerkiksi elokuvat tai museot) sekä yöelämäkulttuuri (esimerkiksi rock-konsertit tai pubit). Aiempien tutkimusten mukaan ne ihmiset, jotka eivät harrasta korkeakulttuuria, saattaisivat olla kuitenkin aktiivisia arjen kulttuurin suhteen. Heikkilä ja Lindblom havaitsivat osallistumattomuuden muotoja vertaillaan, että arkiseen kulttuuriin osallistumattomuus ennustaa osallistumattomuutta myös muussa kulttuurissa. (Heikkilä & Lindblom 2022.)

Kulttuuripalvelujen saavutettavuuteen keskittyviä tutkimuksia on toteutettu 2000-luvulta alkaen. Kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta on tarkasteltu etenkin alueellisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. (Virolainen 2015a, 79.) Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksessa (Pekola-Sjöblom 2020) on selvitetty mielipiteitä kulttuuri- ja kirjastopalveluista sekä taiteen perusopetuksesta. Tutkimuksessa on keskitytty myös kulttuuripalvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä kävijöiden ja ei-kävijöiden näkemyksiin. Tuloksia on tarkasteltu mm. vastaajien sukupuolen, äidinkielen, iän ja kodin sijainnin mukaan. (Pekola-Sjöblom 2020.)

Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK) on vuodesta 2008 alkaen tehnyt taide- ja kulttuurilaitosten kävijä- ja ei-kävijätutkimusta. Satunnaisotannalla tehdyt tutkimuskyselyt tietyillä postinnumeroalueilla tavoittivat myös niitä vastaajia, jotka eivät käy taidetapahtumissa ja kulttuurilaitoksissa. Pelkällä taidelaitosten yleisötyöllä, kävijäkyselyillä tai asiakaspalautteella ei tavoiteta epätoiminnaköistä yleisöä, joten tarvitaan uudenlaisia keinoja, kuten jalkautumista, epätyypillistä markkinointia tai taidelaitoksessa jonkin sellaisen järjestämistä, joka ei varsinaisesti liitykään taiteeseen. Lindholm toteaa ei-kävijöiden osallistamisen olevan yhteiskunnallista toimintaa, mutta sen ei kuitenkaan tulisi olla sosiaalityötä. (Lindholm 2015, 64–65, 138.)

Kouvolan alueella kulttuuripalveluiden käyttäjyyttä ja ei-käyttäjyyttä on tutkittu viime vuosina vähänlaisesti. Kymi Sinfonietta on ollut mukana Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosina 2015 ja 2018 toteuttamassa käyttäjä- ja ei-käyttäjätutkimuksessa. Vuoden 2018 tutkimus toteutettiin paneelina kyseisen vuoden syys-marraskuussa. Tutkimus käsitti 1000 suomalaista vastaajaa, jotka eivät käy konserteissa. Tärkeimmäksi syyksi ei-käyttäjyydelle nousi se, ettei klassinen musiikki yksinkertaisesti kiinnosta. Toiseksi tärkein syy oli pääsylippujen kallis hinta. (Suomen Sinfoniaorkesterit ry 2018; Partanen ym. 2018.)

Kouvolan kirjastopalvelut ovat olleet osana vuosina 2012–2013 toteutettua Hämeenlinnan, Kouvolan ja Lahden kirjastojen laatujärjestelmähanketta, jonka myötä kyseisten paikkakuntien kirjastoissa on toteutettu ei-käyttäjäselvitys. Tutkimuksessa selvitettiin fokusryhmähaastatteluiden avulla muun muassa mielikuvia ja kokemuksia kirjastosta, syitä kirjaston käyttämättömyyteen sekä kirjastoon kohdistuvia toiveita ja odotuksia. Kirjaston ei-käyttäjäksi määriteltiin kuntalaiset, jotka eivät ole käyttäneet yleisen kirjaston palveluita tai tiloja omaehtoisesti ainakaan kahteen vuoteen. Ei-käyttäjäyden syiksi selvisi muun muassa mielikuva kirjastosta tylsänä ja hiljaisena paikkana, vastaajien ajankäytön haasteet sekä tietämättömyys kirjaston eri palveluista. (Kaisti & Kuisma 2013.)

Kouvolassa toimivat Poikilo-museot ovat olleet osa Museoliiton vuonna 2021 Taloustutkimuksella teettämää valtakunnallista kävijätutkimusta. Tutkimukseen vastasi 4274 museokävijää ja vastauksia saatiin 112 museosta. Tutkimuksen painotus oli vahvasti museokäyntien aluetaloudellisissa vaikutuksissa, mutta tutkimuksessa on selvitetty myös museokävijöitä houkuttelevia tekijöitä sekä museokävijöiden arvioita museovierailustaan. Tutkimuksen mukaan museokäynti tuotti elämyksiä, viihtymistä ja tietoa sekä ajankulua, mutta varsinkin alle 25-vuotiaat kävijät jäivät kaipaamaan museokäynniltä esineiden koskettelua, aistielämyksiä sekä virtuaali- ja digitekniikkaa. (Holm & Tynnilä 2021.)

Kouvolan kaupunki on toteuttanut keväällä 2022 kulttuurin asiakaskyselyn, jossa kartoitettiin asukkaiden tarpeita, toiveita ja odotuksia kaupungin kulttuuritoiminnasta. Kyselyssä kartoitettiin muun muassa vastaajille mieluisinta kulttuuritarjontaa ja sitä, miten sitä halutaan kokea. Vastausten perusteella mieluisinta kulttuuritoimintaa oli musiikki, erityisesti pop- ja rockmusiikki. Seuraavaksi mieluisinta kulttuuritoimintaa olivat teatteri, taide- ja kulttuurinäyttelyt sekä elokuvat. Lisäksi vastaajia miellyttivät kädentaidot, kirjallisuus, tanssi ja omaehtoinen kulttuurin harrastaminen. (Koivisto 2022; Kulttuurikyselyn tulokset 2022)

2 TYÖN TILAAJA JA KOUVOLAN KULTTUURIPALVELUT

Tämän työn tilaajana toimii Kouvolan kaupungin kulttuuripalvelut. Kuntien tarjoamien kulttuuripalveluiden järjestämisestä ja siihen liittyvistä tavoitteista säädetään laissa kuntien kulttuuritoiminnasta (8.2.2019/166). Laissa säädetään myös kunnan kulttuuritoimintaan liittyvistä tehtävistä, yhteistyöstä, asukkaiden osallistumisesta, tiedon tuottamisesta ja toiminnan arvioinnista, valtionrahoituksesta sekä kehittämistehtävästä. Lain tavoitteena on muun muassa tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen sekä vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166. § 2. mom.)

Kouvolan kaupunki ja useat muut seutukunnan toimijat täyttävät lain asettamat vaatimukset kattavasti ja tarjoavat ympäri vuoden monia mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen harrastamiseen ja kokemiseen. Tässä luvussa pyrimme antamaan mahdollisimman kattavan katsauksen Kouvolan kulttuurielämästä. Katsaus perustuu opinnäytetyön tekijöiden itse käyttämiin kulttuuripalveluihin sekä Kouvolan kaupungin verkkosivuilta (www.kouvola.fi) kerättyyn tietoon.

Kirjastopalvelut

Kouvolan keskustassa sijaitseva pääkirjasto ja 8 lähikirjastoa eri puolilla kaupunkia tarjoavat maksuttomia lainauspalveluita ja tapahtumia sekä työskentely- ja oleskelutiloja. Lisäksi kirjastoauto Tesaurus vieraillee kouluilla ja päiväkodeissa ja palvelee iltapainotteisesti alueilla, joissa kirjasto on kaukana.

Museot ja kuvataide

Kouvolan keskustan liepeillä sijaitsevasta Kouvolatalosta löytyvät Poikilo-museot eli taidemuseo, kaupunginmuseo, Kouvolan taiteilijaseura ry:n KOUTA-galleria sekä Poikilo-galleria. Poikilo-museoiden lisäksi Kouvolasta löytyy myös Koti- ja radiomuseo, Pienoisrautatiemuseo, Suomen Puotimuseo sekä maailmanperintökohde Verlan tehdasmuseo. Edellä mainittujen lisäksi maksuttomia taidenäyttelyitä on jatkuvasti tarjolla Kuusankoskitalon ja kirjastojen gallerioissa. Kuusankosken Taideruukissa toimii Pato Galleria, joka tarjoaa maksutonta näyttelytoimintaa vuoden ympäri. Sippolassa sijaitseva Taidekeskus Antares järjestää myös näyttelyitä ja residenssitoimintaa ympäri vuoden.

Ympäri Kouvolaan löytyy myös taidekahviloita ja -ravintoloita, jotka tarjoavat pienimuotoisempaa näyttelytoimintaa tiloissaan. Kouvolan taiteilijaseura ry:n lisäksi paikkakunnalla toimii muitakin taideseuroja, kuten esimerkiksi Kuusankosken taideseura.

Musiikki

Kymi Sinfonietta on Kotkan ja Kouvolan yhteinen sinfoniaorkesteri, joka konsertoi kuukausittain eri puolilla Kouvolaan, useimmiten Kuusankoskitalossa. Pohjois-Kymen musiikkiopisto on Suomen suurimpiin kuuluva yksityinen, musiikin perusopetusta antava oppilaitos. Kansanmusiikkia ja -tanssia tuo esille Lempo ry, oopperaa puolestaan Kouvolan Seudun Oopperayhdistys ry. Alueella on myös vahvat soittokuntaperinteet, niistä esimerkkeinä muun muassa Ahvion soittokunta ja Kouvolan soittokunta. Kuusankosken harmonikansoittajat ry on perustettu 1958, ja se järjestää sekä koulutus- että konserttitoimintaa. Kouvolaan toimii myös useita kuoroja, muun muassa Kouvolan mieskuoro sekä Kouvolan laulu. Kouvolaan on vahva rock-perinne ja -elämä, ja keikkoja tarjoavat useiden alueen baarien ja ravintoloiden lisäksi Pato Areena ja Pato Klubi. Kouvolan rock-perinteitä vaalivat myös Kouvola Rock City ry ja Kouvola Rock Academy. Kaupungin kulttuuritaloilla järjestetään kattavasti eri musiikkityylien konsertteja lähes ympäri vuoden.

Teatteri

Kouvolaan toimii yksi ammattiteatteri, Kouvolan teatteri. Teatterissa nähdään sen oman ohjelmiston lisäksi myös vierailuesityksiä. Kuusankoskitalossa toimii vuonna 1956 perustettu Kuusankosken Teatteri, joka on ammattijohtoinen harrastajateatteri. Aikuisten harrastajien lisäksi teatterilla on oma nuoriso- ja senioriteatteriryhmä, ja sen tiloissa harjoittelevat ja esiintyvät myös Kouvolan kansalaisopiston taiteen perusopetuksen lasten ja nuorten ryhmät. Kuusankosken Teatteri osallistuu myös vuosittain perinteikkään kansainvälisen Kuvailas Lasten Teatteritapahtuman järjestämiseen. Kouvolan harrastajateatterikenttä on erittäin aktiivinen, siitä esimerkkeinä mm. Anjalankosken Teatteri, Jokivarren teatteri ja Mikä?-teatteri. Kouvolaan löytyy myös muita vaihtelevasti toimivia vapaita teatteriryhmiä ja lukuisia kesäteattereita ympäri seutukuntaa. Kaupungin kulttuuritaloilla nähdään myös kattavasti maata kiertäviä vierailuesityksiä.

Tanssi

Tanssia Kouvolassa voi harrastaa useassa eri tanssikoulussa ja kansalaisopiston tanssikursseilla. Koriolla Kallioniemen lavalla perinteisiä lavatansseja järjestää läpi kesän Korian Ponsi ry. Tanssia voi kokea myös katsojan roolissa, esimerkiksi Flamenco Azulin vuosittaisissa flamencoesityksissä.

Elokuvat

Kouvolan kirjastot ovat mukana Kirjastokino suoratoistopalvelussa, jossa voi katsoa elokuvia maksutta. Kaupallisia elokuvateattereita on kaksi: Kino123 kauppakeskus Veturissa ja Studio123 Kuusankoskitalossa. Studio123 järjestää tavallisen elokuvatoiminnan lisäksi myös kansainvälisten oopperaesitysten striimauksia. Elokuvakerho Edvin on muutaman vuoden tauon jälkeen taas käynnistelemässä toimintaansa. Aikaisemmin se on järjestänyt mm. elokuvanäytöksiä ulkona.

Kulttuurikasvatus ja muu toiminta

Kouvolassa on käynnissä useita kulttuurikasvatusohjelmia: Lennokki-taidekasvatuksen menetelmin tuotettuja työpajoja sekä taidelaitosvierailuita oppimistavoitteiden tukemiseen perusopetuksen oppilaille ja opettajille, Pikku Lennokki -taidekasvatusta päivähoidon lapsille sekä Kulttuurivirta – kulttuurisen seniori- ja vanhustyön palveluja ikääntyneille. Lisäksi Kouvolassa on käytössä Virta-kortti, joka on tarkoitettu kouvoolalaisille, jotka saavat takuueläkettä tai täydentävää toimeentulotukea. Virta-kortin avulla pääsee käyttämään maksutta useita Kouvolan alueen kulttuuripalveluita. Kouvolan kaupungin yhteisöpalvelut koordinoivat ja järjestävät myös Kouvola-kaveri-toimintaa. Kouvola-kaverit ovat kaupungin kouluttamia vapaaehtoisia, jotka lähtevät tarvittaessa kokemattoman kävijän seuraksi kulttuuri- tai muuhun tapahtumaan.

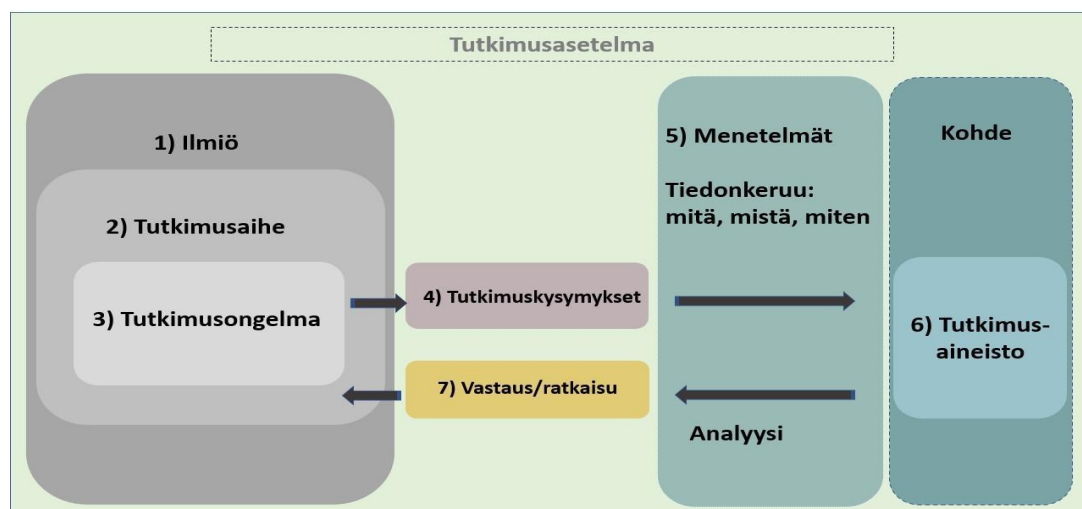
Kouvolassa toimii myös kansalaisopisto, joka järjestää useissa eri toimipisteissään ympäri Kouvolaan yleissivistävää ja harrastuksia tukevaa koulutusta sekä taiteen perusopetusta kaikille ikäryhmille. Tarjolla on taiteen perusopetusta muun muassa näyttämötaiteissa sekä kieliopintoja, liikuntaa ja musiikkia. Kouvolan keskustassa toimii myös Kulttuuritila Kuvaportti, jonka tiloissa toimivat Mikä?-teatteri, elokuvakerho Edvin sekä Monikulttuurikeskus Saaga.

Tapahtumat

Kouvolan alueella järjestetään useita kulttuuritapahtumia, jotka ovat vakiinnuttaneet paikkansa osaksi kaupungin vuosikelloa. Keväisin Kuusankoskella järjestetään Kuulas – Kansainvälinen lastenteatterifestivaali, kesäaikaan Dekkaripäivät ja Wiipurintien markkinat, elokuussa koko kaupunkiin levittäytyvä Taiteiden yö sekä vuonna 1973 perustettu kesätapahtumasarja Elovalkeat. Näiden lisäksi tarjolla on myös tuoreempia lisäyksiä tapahtumakalenteriin: rockfestivaali Koria Roll, maksuton Kouvolan keskustaan levittäytynyt kuvataidetaapahtuma Taidepolku Into, poikkitaiteellinen kesäfestivaali Jättömaa sekä Kymijoki Beer Festival, joka esittelee paikallisen olutkulttuurin lisäksi myös paikallista musiikkia. Lisäksi Kouvola toimii Kulttuuritalit ry, joka järjestää erilaisia tapahtumia laajasti pitkin kulttuurikenttää. Kouvola on myös julistautunut pelitaiteen pääkaupungiksi, jonka tiimoilta kaupungissa järjestetään vuosina 2022–2023 kansainvälinen tapahtumakokonaisuus.

3 TUTKIMUSASETELMA

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kanasen (2017) mukaan laadullinen tutkimus ei ole lineaarinen, yksisuuntaisesti vaihe vaiheelta etenevä prosessi, vaan sille on ominaista syklisyys. Tutkimusaineistoa kerätään tarpeen mukaan ja analysoidaan tutkimusprosessin aikana. (Kananen 2017, 52.) Tutkimus on tehtävä tieteen sääntöjen mukaan: sekä tiedonkeruu että aineiston tulkinta on tehtävä oikein. Laadullisessa tutkimuksessa objektiivisuuden saavuttaminen on haasteellista. (Kananen 2017, 79.)

Kuva 2. Yleinen tutkimusasetelman ja tutkimusprosessin kulku mukailtuna Kanasen (2014) mukaan

Kuvassa 2 esitellään laadullisen tutkimuksen prosessin kulku Kanasta (2014) mukailleen. Tutkimusprosessi etenee tutkimusotteesta ja käytetyistä menetelmistä riippumatta tietyn prosessin mukaisesti (Kananen 2014, 85–86). Laadullisessa tutkimuksessa varaudutaan luotettavuustarkasteluun jo suunnitteluvaiheessa. Mittareina käytetään reliabiliteettia (tutkimustulosten pysyvyys) ja validiteettia (onko tutkittu oikeita asioita). (Kananen 2017, 81.)

3.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelman määrittely ja rajaaminen on keskeistä, sillä tutkimusongelma ohjaa koko tutkimuksen prosessia (Kananen 2017, 56). Aikaisemmissa tutkimuksissa kulttuuripalveluiden käyttäjäydestä ja ei-käyttäjäydestä on tullut yhtenä tärkeänä seikkana esiin se, että kulttuuria ei harrasteta fyysisten esteiden tai muiden saavutettavuusongelmien vuoksi. Esiin on tuotu muun muassa seuraavia esteitä (Lindholm 2015; Virolainen 2015a):

- Rahat eivät riitä kulttuuritapahtumien pääsylippuihin
- Palveluiden äärelle pääseminen on oman auton tai julkisen liikenteen puutteen vuoksi vaikeaa tai mahdotonta
- Tapahtumat eivät ole esteettömiä
- Omalla kotipaikkakunnalla ei ole tarjolla kulttuuria
- Kulttuurin harrastamiselle ei ole aikaa tai mahdollisuutta oman elämäntilanteen (esimerkiksi lasten syntymä) vuoksi.

Tässä työssä kiinnostuksen kohteena eivät ole niinkään fyysiset esteet. Rahan puute, saavutettavuusongelmat ja muut aiemmissa tutkimuksissa selvinneet syyt ovat oikeita, vakavasti otettavia syitä kulttuurin harrastamattomuudelle, mutta nämä syyt ovat jo tiedossa. Tässä työssä kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti henkilöt, joilla olisi kaikki edellytykset harrastaa kulttuuria, mutta he eivät sitä silti tee. Jos pääsylippuihin on varaa, tapahtumia on tarjolla ja paikalle pääsee ilman suurempaa vaivaa, miksi kulttuuria ei silti harrasteta?

Päätutkimuskysymyksemme on seuraava: Miksi kulttuuri ei kiinnosta?

Alakysymyksiämme ovat seuraavat:

- Mikä estää kulttuurin kokemisen tai mielihyvän saamisen kulttuurikokemuksesta?
- Mitä syitä on kulttuurin karttamisen taustalla silloin, kun kulttuurin kokemiselle ei ole taloudellisia ja fyysisiä esteitä?

3.2 Käsitekartta

Kulttuuripolitiikalla edistetään taiteen ja kulttuurin saatavuuden lisäksi saavutettavuutta. Sen avulla turvataan yhdenvertaiset mahdollisuudet tehdä ja kokea taidetta ja kulttuuria. Lait, asetukset ja strategiat ohjaavat taiteeseen ja kulttuuriin liittyvää toimintaa sekä kansainvälisesti että valtakunnallisella ja kunnallisella tasolla. Tähän tähdätään myös kulttuurisella demokratialla. Kulttuurin kuluttamista ja kulttuuritoimintaan osallistumista voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, esimerkiksi saavutettavuuden, osallisuuden tai kulttuurin hyvinvointivaikutusten kannalta. Kulttuurin kuluttamiseen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin liittyviä keskeisiä käsitteitä avataan tarkemmin luvussa 3.3. Kulttuuria ja sen määritelmää, tarinallisuutta ja palvelumuotoilua tarkastellaan omista luvuistaan (luvut 4, 5 ja 6).

Kuva 3. Käsitekartta

Kuvassa 3 käsitekarttaan on koottu opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet. Taide ja kulttuuri luovat hyvinvointia ja vaikuttavat koettuun terveyteen myönteisellä tavalla. Lainsäädännön avulla pyritään turvaamaan kaikille yhtäläiset mahdollisuudet kulttuurin kokemiseen. Kulttuuripalvelujen käytön ja kulttuurisen harrastustoiminnan on todettu olevan yhteydessä hyväksi koettuun terveydentilaan ja myös hyvään elämänlaatuun. (Taiteen edistämiskeskus s.a.)

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset eivät siitä huolimatta kosketa kaikkia. Tutkimuksemme keskittyy tähän kohderyhmään, käsittekartassa kuvattuun harmaaseen alueeseen eli kulttuuripalvelujen ei-käyttäjiin.

3.3 Keskeiset käsitteet

Tässä luvussa esitellään tämän tutkimuksen kannalta keskeisimmät käsitteet.

Kulttuuripolitiikka (cultural politics)

Valtion kulttuuripolitiikan tavoitteita ovat luovuuden, moninaisuuden ja osallisuuden edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan edistämällä taiteilijoiden ja muiden luovan työn tekijöiden sekä kulttuuri- ja taidelaitosten toimintaedellytyksiä, kulttuuriperinnön ja -ympäristöjen säilymistä ja kehittymistä, kulttuurin tasa-arvoista ja monipuolista saatavuutta, saavutettavuutta ja käyttöä. Lisäksi edistetään kulttuurituotantoa, alan työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä vahvistetaan yhteiskunnan kulttuurista perustaa. Kulttuuripolitiikkaa ohjaavat perusoikeudet sekä taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin perusoikeuksiin kuuluvat kulttuuriset oikeudet. Sen toteutumista ohjataan lainsäädännön, hallitusohjelman, talousarvion sekä muiden linjausten avulla. Valtioneuvostossa vastuu kulttuuripolitiikan toteuttamisesta on opetusministeriöllä. (Opetusministeriö 2009, 11–12.)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta

1.3.2019 voimaan tullut laki vahvistaa kulttuurin roolia kunnan toiminnassa ja nostaa kulttuurin kuntalaisten peruspalveluksi. Kunta saa kuitenkin itsenäisesti määrittää, mitä kulttuurin peruspalveluita kuntalaisille tarjotaan. Taiteella ja kulttuurilla on rooli kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Laissa määritellään kunnan tehtäväksi kulttuuritoiminnan järjestäminen sekä taiteen ja kulttuurin yhdenvertaisen saatavuuden ja monipuolisen käytön edistäminen. Kunnan tulee edistää myös taiteen ja kulttuurin harrastamista ja niihin liittyvää kansalaistoimintaa. Lisäksi kunnan tulee luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle sekä edistää taidetta ja kulttuuria osana kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia, osallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 8.2.2019/166.)

Kulttuuridemokratia (cultural democracy)

Kulttuurin demokratisointi on ollut yksi kulttuuripolitiikan keskeisistä tavoitteista. Kulttuurin demokratisointiin liittyy vahvasti saatavuuden ja saavutettavuuden käsitteet. Kulttuuridemokratialla viitataan ihmisen oikeuteen osallistua kulttuurielämään elämäntilanteesta tai asuinpaikasta riippumatta. Kulttuuridemokratia tarkoittaa myös eri taide- ja kulttuurimuotojen tasa-arvoisuutta; joku toinen taidemuoto ei ole toista arvokkaampi. (Virolainen 2015b, 58.)

Kulttuuriset oikeudet (cultural rights)

Kansalaisten kulttuuriset oikeudet turvataan kuntien kulttuuritoimintalaissa, YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa vuodelta 1948 sekä Suomen perustuslaissa osana sivistyksellisiä oikeuksia. Suomen perustuslaissa turvataan sivistyksellisiä oikeuksia, kuten taiteen vapaus, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sekä vahvistetaan vastuu kulttuuriperinnöstä. Valtion toimet, joilla näitä toteutetaan, liittyvät tiedon saatavuuteen, tieteelliseen ja taiteelliseen toimintaan sekä taiteesta nauttimiseen. Julkinen valta luo edellytyksiä ylläpitämällä ja tukemalla kirjastolaitosta ja kulttuurilaitoksia sekä avustamalla taiteen harjoittamista ja kulttuuritoimintoja. (Opetusministeriö 2009, 12.)

Hyvinvointi (well-being)

Hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Käsitteellä viitataan sekä yksilölliseen hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan esimerkiksi sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022.)

Allardt (1976, 21–23) määrittelee hyvinvoinnin tilaksi, jossa ihmisillä on mahdollisuus saada keskeiset tarpeet tyydytetyiksi. Allardt'n klassisen hyvinvointiteorian mukaan hyvinvointi ja siihen liittyvät tarpeet voidaan luokitella kolmeen ulottuvuuteen: having (elintaso), loving (yhteisyyssuhteet) ja being (itsensä toteuttamisen muodot) (Allardt 1976, 38–47). Tekemisen ja toiminnan merkitystä voidaan korostaa erottamalla tekeminen (doing) omaksi hyvinvoinnin ulottuvuudekseen (Uusitalo & Simpura 2020).

Kulttuurihyvinvointi (cultural well-being)

Kulttuurihyvinvointi on vakiintunut 2010-luvulla kattokäsitteeksi puhuttaessa taiteen ja kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista sekä ihmisten kulttuurisista oikeuksista. Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan yksilön kokemuksia taiteen ja kulttuurin yhteyksistä omaan tai toisten terveyteen ja hyvinvointiin. Kulttuurihyvinvointi tarkoittaa myös ilmiötä, jossa taiteella ja kulttuurilla on yhteyksiä terveyteen ja hyvinvointiin sekä alaa, joka tutkii, kehittää ja kouluttaa kulttuurihyvinvointiin liittyvää osaamista ja toimintatapoja. (Houni ym. 2020, 17.)

Taiteella ja kulttuurilla voidaan edistää terveyttä ja hyvinvointia mm. terveyden edistämisessä, psyykkisten ja fyysisten sairauksien ennaltaehkäisemisessä sekä hoidossa ja kuntoutuksessa. Kulttuurilla voidaan vaikuttaa myös syrjäytymisen ehkäisyyn. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia voidaan tarkastella yksilön tai laajemmin yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. (Houni ym. 2020, 19.)

Kulttuuripalvelut (cultural services)

Kunnat vastaavat alueensa kulttuurin peruspalveluista. Kunnan ylläpitämä kulttuuritoiminta vaihtelee sisällöltään hyvinkin paljon paikkakunnittain. Kunnalliseen kulttuuritoimintaan kuuluvat yleinen kulttuuritoiminta ja avustukset sekä kunnasta riippuen museot, teatterit, orkesterit ja taideoppilaitokset. Kunnan roolina on olla myös paikallisen ja alueellisen kulttuuritoiminnan koordinaattori, verkostojen rakentaja ja yhteyspiste alueen kulttuuritoimijoille. Monipuoliset kulttuuripalvelut luovat alueelle elinvoimaisuutta ja ihmisten hyvinvointia. (Kuntaliitto 2017.)

Saatavuus (availability) ja saavutettavuus (accessibility)

Kulttuuripalveluiden saatavuudella tarkoitetaan sitä, paljonko ja millaisia kulttuuripalveluita on tarjolla esimerkiksi kunnassa. Saavutettavuudella tarkoitetaan puolestaan sitä, että ne ovat erilaisten ihmisten käytettävissä riippumatta käyttäjien ominaisuuksista. Saavutettavuuden näkökulmasta osallistumisen esteet voivat olla esimerkiksi aisteihin, viestintään, ymmärtämisen vaikeuteen, asenteisiin, sosiaalisiin tai taloudellisiin tekijöihin liittyviä. (Houni ym. 2020, 18.)

Osallisuus (participation)

Osallisuus on moninainen, vaikeasti rajattava käsite. Osallisuudella tarkoitetaan usein yhteisöllisyyttä, kuulumista johonkin, osallistumista yhteisön tai yhteiskunnan toimintaan. Osallisuutta voidaan kuvata kolmella tasolla: kuulumiseksi johonkin yhteisöön, yhteisössä toimimiseksi sekä kokemukseksi yhteisöön kuulumisesta ja omasta merkityksestä yhteisön jäsenenä. (Kiilakoski ym. 2012.) Osallisuuden käsitteen yhteydessä puhutaan myös vaikuttamisesta, jolloin osallisuus nähdään mahdollisuutena vaikuttaa omaan lähiympäristöön, itseä koskevaan päätöksentekoon ja itseä koskeviin asioihin (Virolainen 2015a, 18). Osallisuus tarkoittaa osallistumista itselle tärkeään ja merkitykselliseen toimintaan. Hyvä saavutettavuus on osallisuuden kokemisen edellytys. (Lahtinen ym. 2017.)

Osallistumattomuus (non-participation)

Kärjen (2013) mukaan osallistumattomuus on moniulotteinen ilmiö. Osallistumattomuudellaan ihminen voi viestiä monia asioita. Osallistumattomuus voi olla esimerkiksi tietämättömyyttä, välinpitämättömyyttä, reaktio vähäisiin toiminnan mahdollisuuksiin tai tilanne, jossa on liikaa vaihtoehtoja. Kyseessä voi olla myös aktiivisesta vastarinnasta kulttuuripoliittisia instituutioita kohtaan eli systeemisestä kieltäytymisestä. (Kärki 2013.)

Kulttuurinen pääoma

Heikkilä (2015) kiteyttää Bourdieun teorian, jonka mukaan ihmisillä on vaihtelevat määrät taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista pääomaa. Kulttuurinen pääoma yhdistetään usein koulutukseen ja yksilön korkeakulttuuriseen osallistumiseen. Kulttuurinen pääoma viittaa erilaisiin sosiaalisesti arvostettuihin, resurssina toimiviin asioihin kuten erilaisiin tietoihin, taitoihin, tyyliin ja makuun. Kulttuurinen pääoma saa erilaisia sisältöjä yhteiskunnan eri alueilla. (Heikkilä 2015, 34.)

Kulttuuripääoman sisällöt elävät ajassa. Perinteisen korkeakulttuurisen maun (esimerkiksi klassinen musiikki, abstrakti kuvataide) rinnalla kulttuuripääomana etenkin nuoremmassa polvissa näkyy kyky taidokkaasti yhdistellä "korkeaa" ja "matalaa" kulttuuria sekä klassista ja modernia kulttuuria tarkkaan valikoiden ja tiedostavalla asenteella kuluttaen. (Sandelin ym. 2018.)

Käyttäjä, ei-käyttäjä (user, non-user) kävijä, ei-kävijä (visitor, non-visitor)

Kulttuurin kuluttamiseen ja kulttuuripalvelujen käyttämiseen liittyvissä tutkimuksissa käytetään usein käsitteitä käyttäjä ja ei-käyttäjä. Etenkin taidelaitosten ja museoiden kävijätutkimuksissa käytetään puolestaan käsitteitä kävijä, ei-kävijä. (Lindholm 2015.)

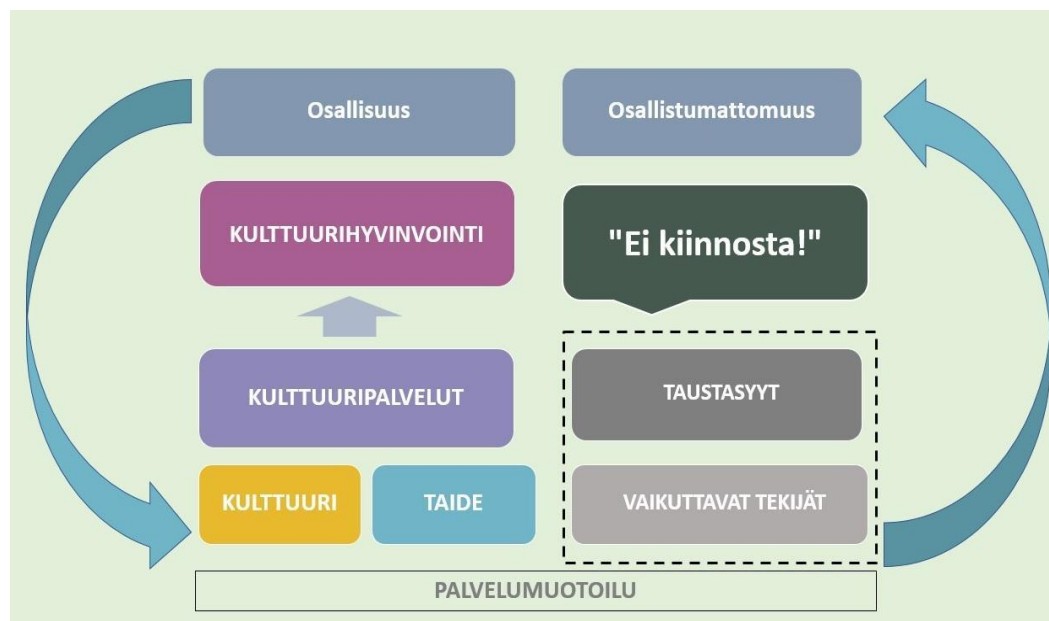
3.4 Viitekehys

Tutkimuksen viitekehys perustuu aiempaan tutkimus- ja teoriatietoon kulttuurin hyvinvointivaikutuksista, kulttuurin kuluttamisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Aihetta lähestytään palvelumuotoilun näkökulmasta. Tarinallisuutta käytetään pääasiallisena aineiston keräämisen menetelmänä, jotta saadaan pelkkää kyselyä syvällisempää uutta tietoa ja ihmisten omia kokemuksia aiheesta. Palvelumuotoilua avataan enemmän luvussa 6 ja tarinallisuutta käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia on tutkittu paljon etenkin 2000-luvulta alkaen (Houni ym. 2020; Nenonen 2017). Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti (Fancourt & Finn 2019) on laajin tähän mennessä tehty kartoitus taiteen ja kulttuurin vaikutuksista terveyteen ja hyvinvointiin. Se kattaa yli 900 tutkimusjulkaisua ja yli 3000 yksittäistä tutkimusta. WHO:n raportin mukaan taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset voidaan jaotella kahden laajemman teeman alle: terveyden edistäminen ja sairauksien ennaltaehkäisy sekä sairauksien hoito ja hallinta eli sairauksien kanssa selviytyminen. Esimerkiksi taidetoimintaan osallistuminen sekä taiteen kokijana että tekijänä voi ehkäistä ja hoitaa psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia sekä auttaa selviytymään sairauksien kanssa. Taide voi vaikuttaa myös esimerkiksi terveyden sosiaalisiin määrittäjiin ja taustatekijöihin. Taidetoiminta voi muun muassa vähentää yksinäisyyttä, edistää sosiaalista sitoutumista ja lisätä sosiaalista pääomaa. Sosiaalisilla tekijöillä puolestaan on vaikutusta terveyteen. (Fancourt & Finn 2019, 8, 15.)

Yhteiskuntatieteilijät ovat tienneet pitkään kulttuurisen aktiivisuuden vaikutuksista hyvinvointiin ja muihin positiivisiin ilmiöihin: terveyteen, korkeampaan koulutus- ja tulotasoon sekä sosiaaliseen hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen (Heikkilä 2015, 33).

Aiemmissa tutkimuksissa on selvitetty pääasiassa kulttuurin käyttämättömyyttä ja kulttuuriin osallistumattomuutta ilmiönä, mutta sen taustasyihin ei välttämättä ole pureuduttu tarkemmin.

Kuva 4. Opinnäytetyön viitekehys

Kuvassa 4 esitetään viitekehysten kautta, miten tutkimuksessa keskitytään selvittämään syitä kulttuurin karttamisen taustalla. Kulttuuria on tutkittu jonkin verran osallisuuden ja osallistumattomuuden näkökulmasta. Osallistumattomuutta kuvaavat esimerkiksi seuraavat sosiodemografiset tekijät: matala koulutus- ja tulotaso, nuori ikä sekä kulttuuriharrastusten vähyyys lapsuudessa. Osallistumattomuutta esiintyy myös useammin miehillä kuin naisilla. Virolaisen (2015a) mukaan ei-kävijyys ei välttämättä ole pysyvä ominaisuus. Taiteen ja kulttuurin käyttämättömyys voi olla sidoksissa tiettyyn elämänvaiheeseen, kuten pienten lasten vanhemmuuteen, työttömyyteen, sitovaan ansiotyöhön tai koettuun terveydentilaan. (Virolainen 2015a, 17, 52–54.)

Kulttuuripalveluiden käyttämiseen ja kulttuurista nauttimiseen vaikuttavat saatavuuden ja saavutettavuuden lisäksi henkilökohtaiset mieltymykset ja vapaaajan valinnat. Liikkasen (2009) mukaan kulttuurimieltymyksissä ja kulttuurin kulutuksessa on havaittavissa eroja sukupuolten, ei niinkään yhteiskuntaluokien välillä. Lisäksi sukupolvi ja ikä vaikuttavat valintoihin. (Liikkanen 2009, 17.) Hanifin (2019) mukaan kulttuuri- ja vapaa-ajan tutkimuksessa asenne- ja arvostusväittämät täydentävät kuvaa erilaisten elämäntyylien rakentumisesta

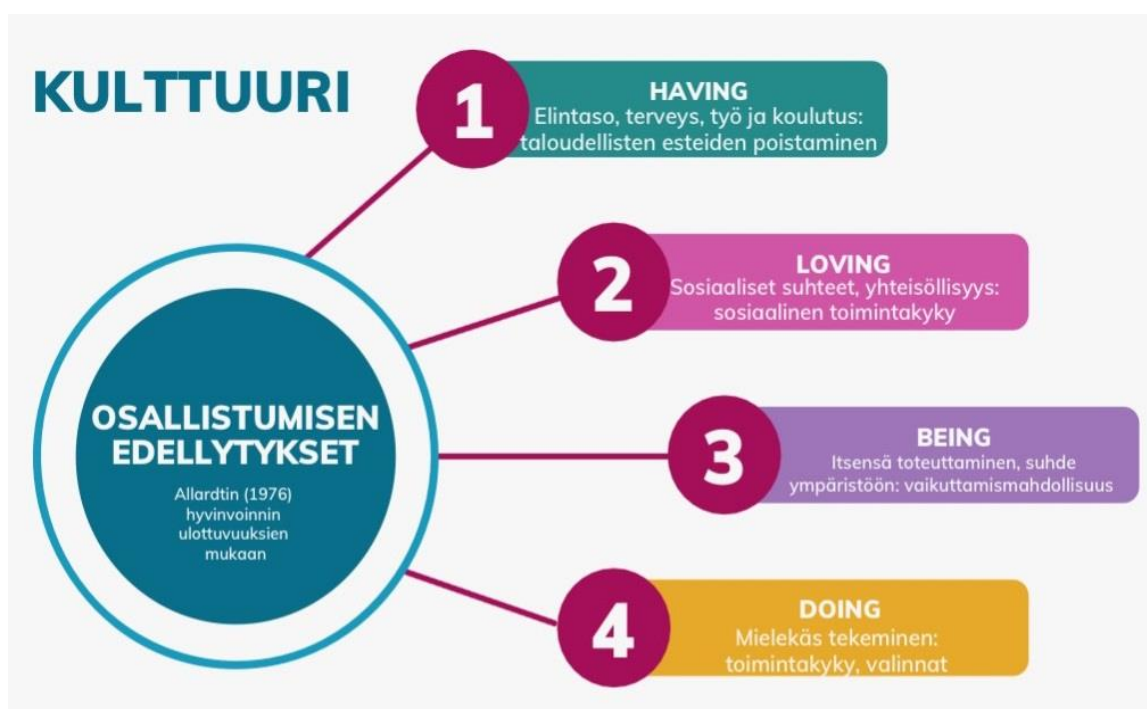
eri väestöryhmissä. Myös lapsuuden kotiin liittyvät tiedot ovat siis tutkimuksessa tärkeitä, koska lapsuuden koti, vanhempien koulutus ja harrastukset luovat pohjan omalle myöhemmälle elämäntavalle. (Hanifi 2019.)

Ravitsemukseen, liikuntaan ja elintapoihin liittyvien suositusten tapaan myös kulttuurin käyttämiseen on laadittu joitakin suosituksia. Esimerkiksi Taiteen edistämiskeskus Taiken #100minuuttiataidetta-toimintamallin tarkoitus on innostaa kaikenikäisiä ihmisiä osallistumaan taiteeseen ja kulttuuriin vähintään sadan minuutin ajan viikossa. Toimintamallin taustalla on ajatus siitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin osana hyvää elämää. Taiteella ja kulttuurilla on tutkitusti vahva yhteys parempaan terveyteen, psyykkiseen hyvinvointiin ja elämänlaatuun. (Taiteen edistämiskeskus s.a.)

Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kannustaa kulttuuriharrastusten pariin. Kulttuuriharrastus virkistää mieltä ja rentouttaa, mutta sen lisäksi tutkimusten mukaan kulttuurin harrastaminen voi parhaimmillaan edistää terveyttä, ehkäistä sairauksia ja pidentää elinikää. (Nenonen 2017.) Kulttuurin harrastamiseen liittyvät suositukset eivät kuitenkaan tavoita kaikkia tai niitä ei noudateta arjen valinnoissa. Jonkun kohdalla suositukset ja toimintamallit voivat kuitenkin toimia motivoivana ja kulttuurin pariin kannustavana tekijänä.

Jos tarkastellaan kulttuurin käyttämättömyyden syitä, on myös tarpeen miettiä, mitä kulttuuriin osallistuminen edellyttää yksilöltä. Kulttuuriin osallistumisen edellytyksiä voidaan tarkastella esimerkiksi Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien kautta.

Kuvassa 5 nähdään, miten kulttuuriin osallistuminen edellyttää yksilöltä toimintakykyä ainakin jollain hyvinvoinnin osa-alueella. Kulttuuritapahtumaan osallistuminen ja kulttuurin harrastaminen vaatii aloitekykyä, taloudellisia resursseja (kulkemisen kustannukset ja maksulliset tapahtumat), sosiaalista toimintakykyä sekä motivaatiota eli kiinnostusta osallistua.

Kuva 5. Kulttuuriin osallistumisen edellytykset Allardtin (1976) teoriaa mukaillen

Elintaso ja taloudelliset resurssit voivat vaikuttaa merkittävästi etenkin maksullisiin kulttuuritapahtumiin osallistumiseen. Myös maksuttomista tapahtumista voi koitua kustannuksia esimerkiksi tapahtumapaikalle kulkemisesta. Yksilön kokemana fyysinen ja psyykkinen terveydentila voi vaikuttaa kulttuuriin osallistumisen mahdollisuuksiin. Koulutustaustalla voi olla vaikutusta esimerkiksi kiinnostuksen kohteisiin. Työllisyys on myös yksi vaikuttava tekijä: työttömällä voi olla aikaa kulttuurin harrastamiselle mutta ei välttämättä taloudellisia edellytyksiä siihen. Palkkatyö puolestaan voi taloudellisesti tarjota mahdollisuuksia kulttuurin harrastamiselle, mutta toisaalta työelämä vie aikaa ja energiaa, jolloin kulttuurille ei välttämättä jää tilaa.

Sosiaalinen toimintakyky voi olla oleellinen tekijä kulttuuriin osallistumisen kannalta. Sosiaaliset haasteet voivat estää kulttuurista nauttimisen: yksin ei tule lähdettyä tai sosiaaliset tilanteet pelottavat. Hyvät ihmissuhteet ja yhteisöllisyys voivat tukea kulttuurin pariin lähtemistä, jolloin kulttuuri on osa sosiaalista elämää. Kulttuuriin osallistumiseen vaikuttavat ennen kaikkea yksilölliset valinnat. Mielekästä tekemistä saattaa löytyä myös muista kuin kulttuuriin liittyvistä mielenkiinnon kohteista, jolloin kulttuuritapahtumille tai kulttuuriharrastuksille ei ole tarvetta.

Puute jollain hyvinvoinnin osa-alueella ei vielä varsinaisesti estä kulttuurin kulluttamista ja siitä nauttimista, mutta mitä useammalla osa-alueella hyvinvoinnin vajetta on, sitä vaikeampaa kulttuuriin osallistuminen saattaa olla.

3.5 Tutkimusmenetelmät

Tieteelliset menetelmät ovat yksi tae luotettavan tiedon tuottamiseksi. Menetelmiä tarvitaan tutkimustyön eri vaiheissa eli aineistonkeruussa, tietojen analysoinnissa, tietojen tulkinnassa ja luotettavuuden varmistamisessa. Käytettävien menetelmien tulee soveltua tilanteeseen. (Kananen 2017, 78–79.) Haasteena tutkimuksessamme oli tutkittava kohderyhmä ja sen tavoittaminen.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa arvioitiin kulttuurin karttajien eli kulttuuripalveluita ei-käyttävien, kulttuuria ei-harrastavien ja heidän tarinoidensa keräämisen olevan haasteellinen yhdistelmä. Jos kulttuuri ei kiinnosta, miksi kiinnostaisi kertoa asiasta tutkimusta varten? Kuinka tavoittaa kulttuurin suhteen passiiviset kyselyn avulla? Monimenetelmällisyyden hyödyntäminen sekä eri menetelmien joustava käyttö ja soveltaminen oli opinnäytetyössä perusteltua riittävän laajan ja kattavan aineiston saavuttamiseksi.

Opinnäytetyö on monivaiheinen prosessi, jossa käytettävät menetelmät valikoituvat ja kehittyvät työn etenemisen myötä. Jos joku menetelmä ei tuota riittävästi vastauksia tai tarpeeksi laajaa aineistoa, otetaan muita menetelmiä käyttöön sitä mukaa, kuin tarvetta ilmenee. Vilkan (2015) mukaan tutkimuksen toteuttamisvaiheessa voidaan joutua muuttamaan joitain prosessin alussa tehtyjä ratkaisuja. Tämä tulee vastaan usein etenkin laadullisissa tutkimuksissa, joissa tutkitaan ihmisiä. Ihmisten käyttäytymisessä kaikki ei ole ennakoitavissa. Esimerkiksi haastateltavien määrä voi muuttua tai kyselytutkimukseen ei saadakaan riittävästi osallistujia. (Vilka 2015, 56.)

3.5.1 Aineistonkeruumenetelmät

Laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto. Eri menetelmiä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti, rinnan tai tarvittaessa niitä voidaan yhdistellä tutkimusongelman ja resurssien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83;

Kananen 2017, 52.) Laadullinen tutkimus on parhaimmillaan silloin, kun halutaan ymmärtää, miten ihmiset näkevät asiat omasta näkökulmastaan. Miten he kokevat ja tuntevat ja luovat omien kokemustensa pohjalta järkeilyjä, jotka heijastavat heidän kokemustaan? (Kantola ja työryhmä 2022, 268.)

Tässä opinnäytetyössä yhdeksi päämenetelmäksi valikoitui narratiivisuus. Narratiivisuudella tarkoitetaan tarinan tai kertomuksen käyttöä tutkimuksessa. Heikkisen (2018) mukaan kertomusten tutkiminen on luontainen tapa tehdä tutkimusta silloin, kun tahdotaan ymmärtää ihmisiä ja heidän toimintaansa. Tutkimuksen luotettavuuden suhteen narratiivinen tutkimus voi tuottaa ongelmia: mistä tietää, että tarina on tosi (Heikkinen 2018)? Tarinallisuutta menetelmänä tarkastellaan lähemmin luvussa 5.

Vaikka tutkimuksessa hyödynnettiin verkossa tapahtuvaa aineistonkeruuta ja sosiaalista mediaa, ei laadullista tutkimusta voi toteuttaa pelkästään esimerkiksi sähköpostitse, vaan se vaatii aina tutkittavan ja tutkijan välistä vuorovaikutussuhdetta (Kananen 2014, 82).

Riittävän aineiston kerääminen aiheesta, joka vastaajia ei kiinnosta, koettiin aluksi haastavaksi. Aineiston keräämiseksi suunniteltiin myös verkossa tapahtuvan etnografian hyödyntämistä, esimerkiksi herättelemällä keskustelua aiheesta erilaisissa verkkoympäristöissä ja ryhmissä. Koska kysely ja haastattelut tuottivat riittävän laajan aineiston, varsinaiselle verkkoetnografialle ei ollut tarvetta.

Aineistoa oli tarkoitus kerätä myös jalkautumalla ihmisten pariin Kouvolassa erilaisissa ympäristöissä, esimerkiksi markkinoilla ja ihmisten muissa kohtauspaikoissa, kuten ravintoloissa tai kahviloissa. Tästä jouduttiin kuitenkin luopumaan Kouvolan alueen jatkuvasti muuttuneen ja lopulta huonontuneen koronatilanteen vuoksi.

Kysely on määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmä, jota voidaan käyttää myös osana laadullista tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Kun aineistoa kerätään kyselylomakkeen avulla, ei tarkentavia kysymyksiä tai havaintoja voida tehdä jälkikäteen. Siksi on tärkeää rakentaa kyselylomake niin, että vastaaja ymmärtää sen siten, kuin tutkija on asian tarkoittanut. (Valli

2015, 239.) Tässä tutkimuksessa kyselyä käytettiin sekä kyselyn vastausten keräämiseen että tarinallisuuteen: aineistoa eli ihmisten tarinoita kerättiin kyselyn avulla.

Haastattelu on havainnoinnin ohella laadullisen tutkimuksen yleisimmin käytetyimpiä menetelmiä (Kananen 2017, 89). Aineistonkeruussa käytettiin teemahaastattelua täydentämään tarinoiden avulla saatua tutkimusaineistoa. Teemahaastattelussa tutkija on etukäteen miettinyt aiheet eli teemat, joista haastateltavan kanssa keskustellaan (Kananen 2017, 88).

Teemahaastattelusta käytetään myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu (Vilka 2015, 124). Tavoitteena on saada sellaista tietoa, jota esimerkiksi kyselyllä tai suoralla havainnoinnilla ei saada. Haastattelun työkaluina ovat eritasoiset kysymykset, joko rajatut tai rajaamattomat. Rajaamattomiin kysymyksiin vastaaja voi tuottaa puhetta vapaasti. Teemahaastattelussa tutkija ja tutkittava ovat tutkimustilanteessa kasvotusten, joko fyysisesti tai verkossa eri teknisiä ratkaisuja käyttäen. (Kananen 2014, 118–119.)

Teemahaastattelu on toteutettavissa tietyin edellytyksin myös sähköpostitse, kun mukana on vuorovaikutus: tutkija on aktiivinen toimija ja esittää vastaajalle tarkentavia kysymyksiä vastaajaa innostaen ja motivoiden. Sähköpostihaastattelu eroaa sähköpostikyselystä, joka on kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmä (esim. sähköpostin liitteenä lähetetty kyselylomake). Pelkkä muutamien kysymysten lähettäminen sähköpostilla ei siis tee tutkimuksesta haastattelua, sillä vuorovaikutus vaatii useamman sähköpostitse tapahtuvan kierroksen. (Kananen 2017, 111–113.)

3.5.2 Analysointimenetelmät

Laadullisen tutkimuksen aineistoa analysoidaan analyysimenetelmillä, jolloin saadaan aineistosta vastaukset tutkimuskysymyksiin (Kananen 2017, 52). Tässä opinnäytetyössä käytettäviksi analysointimenetelmiksi valikoituivat haastattelujen teemoittelu sekä tarina-aineiston ryhmittely samankaltaisuuskaavion avulla. Ryhmittelyn perusteella tarinoista luotiin palvelumuotoilusta tuulla menetelmällä profiilit.

Haastatteluaineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä (Juhila 2021). Teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta pienempiin osiin. Aineistoa ryhmitellään erilaisten aihepiirin mukaan. Teemoittelun perusajatus on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–107.) Teemojen käsittelyn yhteydessä voidaan esittää katkelmia aineistosta eli sitaatteja. Niiden tarkoituksena on havainnollistaa teemoittelua ja tarjota lukijalle jälkiä siitä, mihin tutkija teemoittelunsa pohjaa. (Juhila 2021.)

Ennen haastatteluaineiston varsinaista analysointia tallennetut haastattelut litteroitiin. Litteroinnilla tarkoitetaan erilaisten tallenteiden purkamista kirjoitettuun muotoon. Teemahaastatteluaineisto voidaan kirjoittaa tekstimuotoiseksi joko sanatarkasti, yleiskielisesti tai propositiotasolla. Sanatarkkaa litterointia voidaan käyttää suorana sitaattina tutkimustulosten esittelyssä. (Kananen 2017, 134.) Litterointia voidaan tehdä siis eri tarkkuudella riippuen siitä, millaisiin kysymyksiin tutkimuksessa haetaan vastauksia: tutkitaanko puheen asiasisältöä vai esimerkiksi vuorovaikutusta, jolloin myös tauot, naurahdukset, taikeltelut ja muut eleet puheessa tulisi litteroida huolellisesti. (Kallio 2021.) Litterointi on työläs vaihe, mutta samalla se lisää vuoropuhelua tutkimusaineiston kanssa. Haastatteluaineiston muuttaminen tekstin muotoon helpottaa myös aineiston analysointia eli tutkimusaineiston läpikäyntiä järjestelmällisesti, aineiston ryhmittelyä ja luokittelua. (Vilkkä 2015, 137.) Litteroinnin tarkkuus riippuu pitkälti siitä, mitä tutkimuksella tavoitellaan. Aineiston analyysitapojen ja tutkimuksen tavoitteen salliessa litterointi on mahdollista tehdä myös osittaisena litterointina esimerkiksi tutkimuksen teemojen mukaan. (Vilkkä 2015, 137–138.)

Tässä tutkimuksessa keskeistä oli se, mitä sanottavaa haastateltavilla oli, eikä niinkään vuorovaikutuksellinen suhde tai erityisesti se, millä tavalla asiat ilmaistiin. Tästä johtuen oli riittävää tehdä haastatteluaineiston litterointi asiasisällön tarkkuudella ja pääasiassa tutkimuskysymyksen kannalta keskeisten teemojen osalta. Aineistoa litteroitiin osittain myös sanatarkasti, jotta voitiin käyttää suoria sitaatteja tuloksia esiteltäessä.

Samankaltaisuuskaavio (affinity diagram) on yksi palvelumuotoilussa käytettävistä menetelmistä, jonka tarkoituksena on helpottaa tutkimustiedon jäsentelyä. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia eli tuloksissa esiintyviä teemoja ja aiheita, jotka ryhmitellään ja järjestellään aiheittain. Ryhmät otsikoidaan ja järjestellään edelleen suurempiin ryhmiin. Samankaltaisuuskaavion tarkoituksena on tuoda esiin olennaiset asiat ryhmittelyn avulla. (Tuulaniemi 2016, 155.)

Profilointi on keskeinen palvelumuotoilun menetelmä, jota käytetään käyttäjä-tutkimuksesta saadun tiedon kiteyttämisessä ja esittämisessä. Palvelumuotoilussa käytetään yleensä termiä *asiakas-* tai *käyttäjäprofiili*. Vielä tarkempaa kuvausta kutsutaan *käyttäjäpersoonaksi*. Asiakasprofiilissa kuvataan esimerkiksi asiakkaan käyttäytymismalli, toiminnan motiivit, arvomaailma ja toimintaa ohjaavat pelot ja esteet. Profiili on siis eräänlainen asiakasryhmän arkkityyppi, tutkimusryhmästä esiin nousseen heimon kuvaus, jonka kautta asiakasryhmän tarpeet on helpompi huomioida palveluiden kehittämisessä. (Tuulaniemi 2016, 154–156.) Profiilin ominaiset piirteet, toiminta ja ajattelutapa perustuvat todelliseen asiakasymmärrykseen ja kerättyyn tietoon. Profiilin tai persoonan kuvaus voi sisältää esimerkiksi mieltymyksiä, tapoja, taitoja, taustaa, päämääriä ja kaikkea muuta tietoa, joka auttaa herättämään persoonan eloon ja siten auttaa ymmärtämään sitä paremmin. Profiili tai persoona voi olla tyypillisempi kuin kukaan todellinen käyttäjä ja kattaa todellista yksilöä laajemman kirjon tyypillisiä käyttäjäpiirteitä. (den Dekker 2020, 180; Lal 2021, 99–103.)

Persoonien ei ole tarkoitus olla kaikkien käyttäjien keskiarvo vaan ennemminkin yksilöllisiä hahmoja, jotka sisältävät tietyn kohderyhmän avainpiirteitä. (Williams 2006, 1.) Työkaluna se auttaa lisäämään empatiaa ja tekee asiakkaiden tarpeiden ymmärtämisen ja niistä kommunikoinnin helpommaksi. (Amdahl & Chaikiat 2007, 19.) Persoonien tai profiilien suurin etu on empaattisen fokuksen vakiinnuttaminen muotoiluprosessiin. Ymmärrys asiakkaiden tai palvelun käyttäjien tunteista antaa kykyä eläytyä ihmisiin, toisin sanoen siis tietoa, jota on vaikea ilmaista sanoin. Profiilit auttavatkin ymmärtämään ongelmia tai tietoa eri näkökulmista, kuin mitkä tarkastelijalle itselleen ovat tyypillisimmät. Profiilien kautta muotoiluprosessista tulee ylipäätään ihmiskeskeisempi: tuotteen tai palvelun teknisiin ominaisuuksiin keskittyvän keskustelun sijaan keskustelu persoonan tai profiilin kautta on ymmärrettävämpää ja helpompaa

käsittää. Profiilien etuna on myös tutkimuskohteiden anonymiteetin säilyminen. (Williams 2006, 12, 14, 16.)

4 KULTTUURIN MÄÄRITELMÄ

”Kyltyyri! Kyltyyri! Kyltyyri!”
Tuo huuto on Suomessa syyri,
Mut mikä se on se kyltyyri?
Kas, siinäpä pulma on jyyri.

Se on yhdelle ooppera-kyyri,
taas toiselle Tukholma-tyyri,
Duncan, Forssellin figyyri
tai Parisin polityyri.

Tuhatkarvainen on kyltyyri –
se on Kiinassa Kiinaan myyri –
mut Suomessa Suomen kyltyyri
tuon kaiken on karrikatyyri. (Eino Leino)

Kulttuuri, korkeakulttuuri, populaarikulttuuri, valtakulttuuri, vaihtoehtokulttuuri. Kun puhumme tässä tutkimuksessa kulttuurin karttamisesta, mitä itse asiassa tarkoitamme kulttuurilla? Eino Leino tarjoaa yllä esitetystä runossaan yhden tavan määritellä kulttuuri, mutta meidän lienee tarpeellista syventyä asian määrittelyyn hieman tarkemmin. Tässä luvussa esittelemme kulttuurin määritelmän sekä yleisesti että spesifisti tässä työssä.

4.1 Kulttuurin määritelmä yleisesti

Sanan *kulttuuri* alkuperä tulee latinan verbistä *colere* 'viljellä' sekä siitä edelleen johdetusta substantiivista *cultura*, joka tarkoittaa viljelystä. Aluksi tämä tarkoitti maanviljelyä. (Pirnes 2008, 41.) Antiikista periytyvät merkitykset vaikuttivat kulttuurin käsitteen käyttöön pitkälle keskiajalle ja ylikin. Vähitellen käsitteeseen tarttui luontoon ja eläimiin kohdistuvan huolenpidon ohella merkityksiä, jotka liittyivät huolenpitoon ihmisestä itsestään ja sitä kautta hengen viljelyyn. Antiikin kreikkalaista filosofiaa latinan kielelle kääntänyt roomalainen poliitikko ja filosofi Cicero otti käyttöön käsitteen *animi cultura* 'hengen viljely' verraten näin hengen kulttuuria hedelmiä tuottaviin viljeltyihin peltoihin. Perinteisestä maatalouteen liittyvästä puhetavasta luovuttiin kulttuurin käsitteen yhteydessä 1800-luvun alkuun mennessä. (Pirnes 2008, 42.)

Nykypäivään tultaessa kulttuurin määrittelyä ja määritelmää on tutkittu laajasti. Tutkimusten myötä myös tapoja määritellä kulttuuri on useita, esimerkiksi muiden muassa Esa Pirneksen (2008) tutkimuksessaan tarjoamat määrittelytavat kansallisvaltiollinen kulttuurikäsite, esteettisperusteinen kulttuurikäsite, sivistyshegemoninen kulttuurikäsite ja sivistysperusteinen kulttuurikäsite. Tässä työssä valitsemme kuitenkin kahtiajaon: kulttuuri voidaan jakaa karkeasti laajaan ja suppeaan määritelmään.

Kulttuurin laajasta määrittelystä hyväksi esimerkiksi käy Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon kulttuurista moninaisuutta koskevasta yleismaallisesta julistuksesta löytyvä määrittely: ”kulttuuria tulisi pitää yhteiskunnalle tai yhteiskuntaryhmälle ominaisten henkisten, aineellisten, älyllisten ja tunne-elämän piirteiden joukkona, ja että siihen kuuluvat taiteen ja kirjallisuuden lisäksi elämäntavat, yhteiselon muodot, arvojärjestelmät, perinteet ja uskomukset.” (Suomen YK-liitto)

Unesco määrittelee kulttuurin myös näin: ”Kulttuuri on yhteiskunnan tai ihmisryhmän henkisten, aineellisten, älyllisten ja emotionaalisten ominaisuuksien koostumus, ja se sisältää taiteiden ja kirjallisuuden lisäksi elintavat, yhteiselämän, arvojärjestelmät, traditiot ja uskomukset”. (Hyypä 2021.)

Kotimaisten kielten keskus (Kotus 2021) tarjoaa ehkäpä tiivistetyimmän mutta samalla sisällöltään laajimman määritelmän kulttuurista: ”yhteisön t. koko ihmiskunnan henkisten ja aineellisten aikaansaannosten kokonaisuus; sivistys”.

Kulttuurin laajaa määritelmää käyttäen olisi siis todennäköisesti suorastaan mahdotonta löytää tutkimuksen kohteeksi henkilö, joka ei harrasta kulttuuria lainkaan. Tässä työssä keskitymmekin siis kulttuurin taideperusteiseen tulkintaan ja kulttuurin suppeaan määritelmään eli kulttuuriin taiteen näkökulmasta.

Mitä taide on? Kysymys on valtava ja vastaaminen siihen vaatisi aivan oman työnsä. Teemu Mäki (2017) kirjoittaa, että harvan käsitteen sisältö on historian aikana vaihdellut yhtä paljon. Taidetta ei hänen mukaansa voi täsmälleen määritellä, sillä taiteella ei ole ”perimmäistä olemusta”, johon se voitaisiin palauttaa ajasta, paikasta ja kontekstista riippumatta. (Mäki 2017, 42). Osmo Tapio Räihälä (2021, 50) puolestaan antaa suureen kysymykseen yksinkertaisen

vastauksen: taide on intentio, eli taidetta on kaikki, mikä taiteeksi on tarkoitettu.

Kulttuuri on taiteen esiin tulemisen ja vaikuttamisen mahdollistaja (Pirnes 2008, 56). Taide puolestaan on kulttuurin näkyvin osa-alue. Yksilön kannalta taide on kulttuurin liikkeellepaneva voima (Von Brandenburg 2008, 11). Taiteeseen ihan nimensäkin mukaisesti liittyy aina myös taito. Taiteessa kukin taiteilija osaa tehdä jotain. Kun taito, osaaminen, liitetään henkiseen päämäärään, on tuloksena taidetta. (Väisänen 2017). Taide on elämystuotantoa, jonka arvo ei ole siinä, löytääkö oikean tulkinnan tai tavoittaako taiteilijan tarkoituksen, vaan siinä vaikutuksessa, jonka teos saa aikaan. (Sederholm 2000, 15.)

Kulttuuri jakautuu myös suppeamman määritelmänsä mukaan vielä uusiin, useampiin määrittelyihin, joista yleisimmät lienevät korkeakulttuuri ja populaarikulttuuri. Näitä kahta avaamme tarkemmin seuraavassa luvussa, jossa määritämme juuri tämän työn rajauksen kulttuurin käsitteeseen ja tutkimuksen kohteena oleviin henkilöihin.

4.2 Kulttuurin määritelmä tässä työssä

Kuten aiemmin esittelimme, Kouvolassa on tarjolla varsin laaja kirjo erilaisia kaupungin, yhdistysten ja yksityisten toimijoiden järjestämiä kulttuuripalveluita ja -tapahtumia. Meidän on siis syytä tehdä jonkinlaista rajausta siihen, mitä tarkoitamme, kun kysymme kulttuurin harrastamisesta.

Olemme rajanneet kulttuurin ja kulttuuripalvelut tarkoittamaan tässä tutkimuksessa seuraavia seikkoja:

- Poikilo-museot (taidemuseo ja kaupunginmuseo)
- Teatterit (sisältää sekä Kouvolan teatterin että Kuusankosken Teatterin, Anjalankosken teatterin ja muut paikalliset, toimintansa vakiinnuttaneet harrastajateatterit)
- Kymi Sinfoniettan konsertit
- Kirjastot
- Kouvolan kulttuuritalojen (Kouvolatalo ja Kuusankoskitalo) tarjoamat palvelut, mm. taidegalleriat.

Rajaamme siis tutkimuksessamme kulttuurin muotoihin, jotka on perinteisesti määritelty korkeakulttuuriksi (taidenäyttelyt, teatteri, klassisen musiikin konsertit, kirjallisuus) ja jätämme populaarikulttuurin sen ulkopuolelle. Kun puhumme tutkimuksessamme kulttuurista, puhumme siitä taiteen kontekstissa.

Rajaus ei johdu arvottamisesta. Emme arvota korkeakulttuuria ja populaarikulttuuria keskenään toistaan paremmaksi tai huonommaksi. Populaarikulttuurin ja korkeakulttuurin, toisin sanoen taiteen ja viihteen määritelmistä ja rajoista käytävä keskustelu on perinteikäs ja loppumaton suo. Missä menee taiteen ja viihteen raja?

Kalle Ropponen (2018) tarjoaa *Meteli*-lehden kolumnissaan käyttöömmme vanhan sanonnan: ”Viihde auttaa ihmistä unohtamaan, taide auttaa muistamaan.” Sanonta on kulunut ja nykyään ehkä jopa valheellinen. Helena Sederholmin (2000) mukaan taiteeseen suhtaudutaan usein vakavasti, ja jos taide naurattaa, sitä pidetään viihteenä.

Populaarikulttuuri on nimensä mukaisesti suosittua kulttuuria, kansan kulttuuria, joka on suunniteltu tähtäämään isoihin yleisöihin, teolliseen tuotantotapaan, sarjatuotantoon ja suuriin myyntilukuihin (Loisa 2007). Korkeakulttuurin ja populaarikulttuurin raja on häilyvä ja muuttuu koko ajan häilyvämmäksi, vaihtaa ajan ja kulttuurin kehityksen mukana paikkaa ja karkaa määrittelyltä. Oopperakin oli Italiassa alun perin laajan kansan viihdettä (YLE Uutiset 2009), mutta se mielletään nykyään enemmän rajatun elitistisen ryhmän huviksi.

Yhtenä perusteena rajaukselle on julkinen rahoitus, jota useampi listauksen toimijoista ja palveluista saa. Olemme usein kuulleet sanottavan, että korkeakulttuurin julkinen rahoitus on eliitin harrastusten rahoittamista. Todellisuudessa asia on aivan päinvastoin: julkisen rahoituksen ansiosta tietyt kulttuuripalvelut eivät jää pelkän niin kutsutun eliitin iloksi, vaan ovat saavutettavampia suuremmalle osalle väestöä.

Perusteeksi rajaukselle voidaan käyttää myös työn tilaajan intressiä tarjoamiensa kulttuuripalveluiden ja -tapahtumien osallistumisesta ja ei-osallistumisesta kohtaan.

5 TARINALLISUUS

Jokaisen organisaation olisi syytä kuunnella asiakkaitaan (Tuulaniemi 2011, 36). Tässä työssä nostamme asiakkaiden kuuntelemisen rinnalle ja ohi ei-asiakkaiden kuuntelemisen. Koska tarkoituksenamme on selvittää ja ymmärtää kulttuurin karttamisen syitä ja kuulla niitä karttajilta itseltään, olemme valinneet työvälineeksemme tarinallisuuden. Kun tahdotaan ymmärtää ihmisiä ja heidän toimintaansa, kertominen ja kertomusten tutkiminen on luontainen tapa tehdä tutkimusta (Valli 2018, 145).

Tarinallisuus, narratiivisuus (*engl. storification, narrativity tai storytelling*) tai kerronnallinen tutkimus ei ole oikeastaan tutkimusmetodi, vaan pikemminkin tutkimusote, taustafilosofia tai tutkimuksellinen lähestymistapa. Kertomuksellisuus on ymmärretty ihmiselle lajityypilliseksi tavaksi hahmottaa todellisuutta ja itseään sekä koota ja muodostaa tietoa ympäröivästä todellisuudesta ja sen tapahtumista (Valli 2018, 150). Tarinoiden kertomisella on pitkät perinteet ja niiden kautta on opetettu, viihdytetty ja siirretty tietoa tai arvoja eteenpäin. tarinat auttavat meitä syventämään ymmärrystä itsestämme ja toisistamme. Ne ovat tapa jakaa ja tulkita informaatiota ja vuorovaikutusta. (Menetelmäblogi 2011).

Yksinkertaisimmillaan narratiivinen aineisto on mitä tahansa kerrontaan perustuvaa aineistoa, jossa ei välttämättä aseteta vaatimuksia eheiden, juonellisten kertomusten tuottamisesta, mutta erilaiset tutkimukset vaativat erilaisia tarinoita. (Valli 2018, 152.) Tutkimuksen luotettavuuden ongelma on kuitenkin yksi narratiivisen tutkimuksen polttavimmista kysymyksistä. (Valli 2018, 156.) Mikä tarinoissa on lopulta faktaa, mikä tarinaa kertovan henkilön mielipidettä, ennakkoluuloa tai värikynää? Tarina on aina kertojansa subjektiivinen kokemus ja näkemys, ja pohjimmiltaan tarinankerronta on aktiivista identiteettiä.

Tässä tutkimuksessa se, miten kerrotaan, on yhtä tärkeää kuin se, mitä kerrotaan. Tarinallisuus tutkimuksellisena lähestymistapana antaa mahdollisuuden kuulla ja tarkastella myös sitä, mitä sanotaan rivien välissä. Tarinallisuudessa tärkeää on ymmärrys, ei ennustaminen tai kontrolli, ja siksi sillä katsotaankin olevan myös vahva yhteys hermeneutiikkaan eli tulkinnan teoriaan. (Liikka

2003, 19.) Tarinallisuus luo rakenteita todellisuuden hahmottamiseen ja toimii pohjana muistille (Dahlstrom 2014).

Tarinallisuus on myös vahvasti kytköksissä sosiologi C. Wright Millsin sosiologiseksi mielikuvitukseksi kutsumaan tutkimussuuntaan. Sosiologinen mielikuvitus yrittää ymmärtää yksilön ja yhteiskunnan yhteyttä, sitä mitä yksittäisten ihmisten kokemukset kertovat yhteiskunnan suuremmista muutoksista. Identiteettimme, minuutemme, ei ole pelkkä yksityisasia, johon satumme syntymään. Minuus rakentuu vähitellen tilanteissa, joissa vastaamme kysymykseen siitä, kuka minä olen, kerromme ja luomme tarinaa siitä, keitä me olemme. Samalla rakentuu myös ihmisen sosiaalinen identiteetti: se, kenen kanssa koemme kuuluvamme yhteen ja millaisessa yhteiskunnassa koemme elävämme. (Kantola 2022, 23.)

Tarinallisuuden valikoitumiseen työvälineeksemme on vaikuttanut myös tarinoiden yleistyminen kaikkialla ympärillämme. 2000-luku on ollut kasvavan kertomusbuumin aikaa. Tarinallisuuteen törmää sosiaalisessa mediassa, yritysmarkkinoinnissa, journalismissa, poliittisessa viestinnässä, lähes kaikkialla. Tarinoita voi kohdata jopa tieteellisestä tutkimuksesta viestiessä, vaikka tieteellistä ajattelua ja tarinankerrontaa on lähtökohtaisesti pidetty mahdottomina sovittaa yhteen. (Dahlstrom 2014.)

Nykyään tarinan kertomista pidetään aina tehokkaana ja ihmisläheisenä tapana viestiä, riippumatta ilmiön taustasta tai viestinnän tarkoituksesta. Kertomusbuumeissa mitä tahansa saatetaan kutsua ”tarinaksi”, koska sanan ajatellaan herättävän positiivisia mielleyhtymiä. (Mäkelä ym. 2020a, 20.) Tarinoissa ja niiden käytössä viehättää myös totuuden mahdollisen venyttämisen ja tulkinnan helppous. Tarinat kuvaavat yleisten totuuksien sijaan tiettyä kokemusta, joten tarinoilla ei ole tarvetta perustella väitteidensä oikeellisuutta; tarina itsessään todistaa väitteensä todeksi. (Dahlstrom 2014.) Tästä viime vuosien tunnetuin esimerkki lienee Perussuomalaisten puoluesihteerin Riikka Slunga-Poutsalon vuonna 2015 Ilta-Sanomien haastattelussa sanoma lausahdus: ”Onko tarina tosi tai ei, se on toinen juttu. Näin nämä asiat koetaan.” (Lehto 2015.)

Tarinabuumin myötä puhutaan jopa tarinataloudesta, erityisesti sosiaalisen median luomasta huomiotaloudesta, joka sotkee liiketoiminnan, tiedonvälityksen ja yksilöiden identiteettiprojektin rajoja. Tarinataloudessa erityisen arvokasta valuuttaa ovat vahvan kokemukselliset yksilökertomukset, joita näkee yhtä lailla isojen rahoituskonsernien kuin yksittäisten somekäyttäjien viestinnässä. (Mäkelä ym. 2020a, 21.) Tarinatalouden hyväntekijöinä esiintyvät usein ne, jotka kertovat jonkun toisen ihmisen tarinan tehdäkseen tälle oikeutta julkisesti (Mäkelä ym. 2020a, 116).

Vaikka tarinallisuus on tekemässämme tutkimuksessa oivallinen työtapana, on sen kanssa syytä olla tarkkana. Meikin kuljemme vahvojen yksilökertomusten perässä ja kerättyjä tarinoita analysoidessa meidän on varottava yleistyksiä ja pienten kertomusten kasvattamista suuriksi, niin että niistä paisuu ideologinen narratiivi. Kertomusmuoto sopii kokemuksellisen ja yksityiskohtaisen tiedon välittämiseen, mutta yksilökokemus on kuitenkin faktantarkistuksen tuolla puolella, eivätkä kertomukseen valikoidut yksityiskohdat ole yleisesti sovellettavaa tietoa (Mäkelä ym. 2020b, 67).

Tarinallisuuden kritiikistä ja mahdollisesta tieteellisestä ongelmallisuudesta huolimatta se on erinomainen väline juuri tämän aiheen tutkimiseen. Kuten tarina, myös kulttuuri- tai taidekokemus on jokaiselle yksilöllinen tulkinta. Koska ihmisten harrastuneisuus, tietotaso ja elämys vaihtelevat, tulkinnatkin ovat erilaisia. Yhtä ainoaa yleispätevää tulkintaa taideteokselle ei ole. (Sederholm 2000, 19.) Sama pätee tarinoihin. Kerromme tarinoitamme ja tulkitsemme taideteoksia jokainen erilaisesta, subjektiivisesta lähtökohdasta. Taide on sopimuksenvarainen asia, mutta joskus sopimuksen osapuolia on vain yksi (Mäki 2017, 42). Samalla tavalla tarinankertoja voi yleistää tarinansa yleiseksi kokemukseksi, vaikka kokijoita on vain yksi. Taiteen vaikutus riippuu siitä, millaisia tavoitteita teoksen tekijällä on (Sederholm 2000, 164). Tarinan vaikutus riippuu siitä, mitä tavoitetta sen kertomisella yritämme saavuttaa.

6 PALVELUMUOTOILU

Palvelumuotoilu on palveluiden konkreettista kehittämistoimintaa, joka tapahtuu vahvassa yhteistyössä palveluiden tarjoajan ja palveluiden käyttäjän välillä. Pohjimmiltaan palvelumuotoilun tavoitteena ovat palvelutuotteet, jotka

ilahduttavat asiakkaita ja täyttävät palvelua tuottavan organisaation liiketoiminnalliset tavoitteet. (Tuulaniemi 2011, 48.)

Palvelumuotoilu laajentaa muotoiluajattelun konkreettisista, käsinkosketeltavista tuotteista aineettomiin tuotteisiin eli kokonaisvaltaisten systeemien sekä ajassa tapahtuvien kokemusten ja prosessien kehittämiseen. Keskeisenä tavoitteena on palvelun käyttäjälähtöinen kehittäminen siten, että palvelu vastaa sekä asiakkaan tarpeita että palveluntarjoajan liiketoiminnallisia tavoitteita. Palvelumuotoilulla halutaan edistää palvelujen käytön ja kuluttamisen sujuvuutta, helppoutta ja vaivattomuutta mutta myös elämyksellisyyttä sekä tunteisiin ja arvoihin vetoavuutta. (Koivisto ym. 2019, 34.)

Palvelumuotoilussa kehittämisen keskiössä on palvelupolku. Tällä tarkoitetaan käyttäjän läpikäymää prosessia palvelua käytettäessä, prosessin yksittäisiä vaiheita eli palvelutuokioita sekä vuorovaikutusta esineiden, laitteiden, tilojen ja ihmisten eli kontaktipisteiden kanssa. Kaikki kontaktipisteet palvelupolulla pyritään suunnittelemaan harkitusti niin, että ne muodostavat selkeän, johdonmukaisen ja yhdenmukaisen asiakaskokemuksen huolimatta siitä käyttääkö asiakas palvelua fyysisessä vai digitaalisessa ympäristössä. (Koivisto ym. 2019, 35.)

Palvelumuotoilu ja palvelulähtöinen ajattelutapa ovat jokseenkin tuoreita, mutta kasvavia aloja, ja suoraan seurausta palveluiden kasvavasta merkityksestä maailmantaloudessa. Esimerkiksi Suomesta teollisuustyö on valunut 1970-luvulta lähtien pois ja samalla automatisoitunut. Samaan aikaan palvelualat ovat kasvaneet, sillä työtä ihmisten kanssa on vaikea automatisoida tai siirtää ulkomaille. (Kantola 2022, 199.) Suomessa palveluiden osuus kansantalouden rakenteesta onkin jatkuvassa nousussa ja edustaa tällä hetkellä noin 70:ää prosenttia bruttokansantuotteesta. (Koivisto ym. 2019, 17.)

Palvelumuotoilua voidaan käyttää monella tapaa ja moniin tarpeisiin sekä yritysmaailmassa, julkisella sektorilla että voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa. Palvelumuotoilu nostaa kovat ja pehmeät arvot tasavertaisiksi osapuoliksi. (Tuulaniemi 2011, 45.) Onnistuminen pehmeiden arvojen osa-alueilla näkyy kovissa arvoissa: asiakkaan tyytyväisyys sekä positiiviset tunnereaktiot ja palvelukokemukset näkyvät niin kassavirrassa kuin asiakasmäärissäkin.

6.1 Käyttäjäymmärrys ja sen keräämisen menetelmät

Vaikka palvelumuotoilun määrittely on haastavaa, tiivistetysti voi sanoa, että palvelumuotoilu on asiakaslähtöistä ja tuloshakuista, ja sen ytimessä on asiakasymmärrys (*customer insight*): yritysten on ymmärrettävä todellisuus, jossa heidän asiakkaansa elävät ja toimivat. (Tuulaniemi 2011, 9, 26, 35.) *Asiakasymmärrystä* ja *käyttäjäymmärrystä* käytetään usein toistensa synonyymeina, kuten myös tässä työssä.

Asiakasymmärrys tai käyttäjäymmärrys on faktapohjainen, jäsentynyt näkemys asiakkaista ja asiakassegmenteistä. Parhaimmillaan se pohjautuu monipuolisiin tietoihin käyttäjistä, kuten esimerkiksi demografiset tiedot, tuotteiden ja palvelujen käyttö, digitaalisten palvelujen käyttö sekä motiivit, tarpeet, odotukset, asenteet ja arvostukset. (Ilmarinen & Koskela 2015, 208.) Käyttäjäymmärryksen kasvattaminen on yksi palvelumuotoilun kriittisimpiä vaiheita. Palvelut suunnitellaan vastaamaan käyttäjien tarpeita ja toiveita, joten loppukäyttäjien todelliset tarpeet ja motiivit on erittäin tärkeää havaita ja tunnistaa. (Tuulaniemi 2011, 61.) Käyttäjälähtöisessä lähestymistavassa loppukäyttäjän tarpeet ovat myös muotoiluprosessin ja työn ydin. Ajatuksena on osallistaa loppukäyttäjää osaksi muotoiluprosessia sen eri vaiheissa. (Miettinen 2014, 79.)

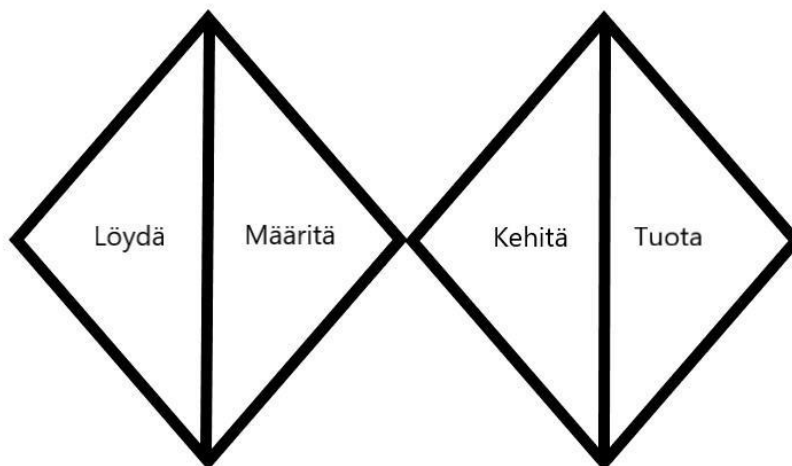
Käyttäjäymmärrystä voi synnyttää monin tavoin, ja digitaalisuus on laajentanut keinovalikoimaa entisestään. Käyttäjätietojen analysointi, asiakaspaneelit, asiakasyhteisöt, asiakas- ja markkinatutkimukset, käyttäjäkyselyt sekä uusien palvelujen käyttäjä- ja konseptitestaukset tuottavat tietoa käyttäjistä ja asiakkaista, ja heidän odotuksistaan ja tarpeistaan. Käyttäjäymmärryksen käyttö esimerkiksi päätöksenteossa, kehittämisessä ja markkinoinnissa edellyttää kuitenkin käyttäjäymmärryksen jalostamista ja tuotteistamista hyödyntämiskelpoiseen muotoon. (Ilmarinen & Koskela 2015, 209.) Pelkällä tiedolla siis ei tee mitään, jos sitä ei kyetä jalostamaan muotoon, jossa siitä on konkreettista hyötyä. Palvelumuotoilun prosessit toimivat erinomaisena välineenä sekä käyttäjäymmärryksen lisäämisessä että sen viemisessä eteenpäin entistä paremmin käyttäjää palveleviksi tuotteiksi tai palvelupoluiksi.

Koiviston ym. (2019) mukaan palvelumuotoilun asiakas- ja käyttäjätiedon keruun menetelmät voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään: perustutkimuksen, kontekstuaalisen tutkimuksen ja eksploratiivisen tutkimuksen menetelmiin. Perustutkimuksen menetelmillä, kuten haastatteluilla, ryhmäkeskusteluilla ja kyselyillä, kartoitetaan tietoa, jota ihmisistä voidaan oppia heidän vastauksiaan kuuntelemalla tai lukemalla. Kontekstuaalisen tutkimuksen menetelmillä, kuten havainnoinnilla, kartoitetaan tietoa, jota ihmisistä voidaan oppia tarkkailemalla heidän toimintaansa ja käyttäytymistään erilaisissa tilanteissa. Tarkkailu voi tapahtua joko aidossa ympäristössä tai testi- ja laboratorio-olosuhteissa. Eksploratiivisen tutkimuksen menetelmillä, kuten make tools -välineillä eli tekemistyökaluilla ja luotaimilla, kartoitetaan tietoa, jota ihmisistä voidaan oppia heidän luomuksiaan ja tuotoksiaan tulkitsemalla ja jota ei ole helppoa ilmaista verbaalisesti. Tekemistyökaluja voivat olla esimerkiksi piirtäminen, kuvat, tarinointi tai erilaisten materiaalien kanssa askarteleminen. (Koivisto ym. 2019, 44; Miettinen 2011, 72.)

Tämä työ keskittyy palvelumuotoilun perustutkimuksen menetelmiin ja sanoilla ilmaistuun eli eksplisiittiseen tietoon. Keskitymme ihmisten kulttuurinkarttamistarinoiden keruuseen haastatteluilla ja kyselyillä. Tässä työssä palvelumuotoilun menetelmät toimivat myös keräämämme tiedon analysointityökaluina. Eikä käyttäjiltä kerättyjä tarinoita luetaan palvelumuotoilun silmälasien läpi teemoitteen, niputtaen, yhtäläisyyksiä etsien ja tämän kautta myös pohtien sitä, miten kulttuuripalvelut saataisiin ei-käyttäjää lähemmäs. Analysointimenetelmissä hyödynnetään palvelumuotoilun työkaluja, esimerkiksi antropologi Jiro Kawakitan kehittämää affinity diagram -kaaviota eli samankaltaisuuskaaviota (Ideapakka 2021), jonka esittelimme tarkemmin luvussa 3.

6.2 Palvelumuotoilun prosessimalli

Palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun prosessi esitetään usein pohjautuen brittiläisen Design Councilin vuonna 2005 esittelemään Tuplatimantti-prosessimalliin (*the "Double Diamond" Process*), joka esitellään kuvassa 7. (Koivisto ym. 2019, 42.) Prosessissa on kaksi vaihetta eli timanttia, jotka seuraavat toisiaan ja joita voidaan toistaa niin monta kertaa kuin prosessi vaatii.

Kuva 6. Design Councilin Tuplatimanttiprosessimalli mukaillen Koivisto ym. (2011, 47.)

Ensimmäinen timantti (Ongelman tunnistaminen) koostuu löytämisen ja määrittämisen vaiheista. Tässä timantissa pyritään tunnistamaan ratkaistava ongelma. Se on prosessin analyttinen ja tutkimuksellinen vaihe. Toinen timantti, Kehitä ja tuota, sisältää kehittämisen ja tuottamisen vaiheet. Näissä enemmän luovuuteen keskittyvissä vaiheissa kehitetään tunnistettuun ongelmaan paras mahdollinen ratkaisu. (Koivisto ym. 2019, 43.)

Design Councilin Tuplatimantti toimii tässä työssä tutkimusta ja toimintaa ohjaavana prosessina. Työn painopiste on kuitenkin pääosin ensimmäisessä timantissa.

Tämän työn kontekstissa ensimmäisen timantin Löydä-vaihe tarkoittaa tutkimuskohteiden eli ei-käyttäjien löytämistä ja heidän kulttuurinkarttamistarinoitensa keräämistä. Tähän vaiheeseen kuuluu myös Kouvolan kulttuuritarjonnan kartoittaminen. Timantin Määritä-vaihe taas tarkoittaa harrastamattomuuden syiden erittelyä, tarkentamista ja analysointia sekä kiteyttämistä karttajaprofiileiksi.

7 TUTKIMUSPROSESSI

Tutkimus eteni vaiheittain suunnittelun sekä teoriaan ja aiempaan tutkimustietoon tutustumisen kautta aineiston keräämiseen ja analysoimiseen. Prosessin eri vaiheet kuvataan taulukossa 1. Opinnäytetyön suurimpana haasteena oli aiheen rajaamisen ohella kohderyhmän tavoittaminen ja riittävän kattavan ai-

neiston saavuttaminen luotettavan tutkimustiedon tuottamista varten. Opin-
näytetyöprosessin alkuvaiheessa arvioitiin kohderyhmän eli kulttuurinkarttajien
ja heidän tarinoidensa keräämisen olevan haasteellinen yhdistelmä. Jos kult-
tuuri ei kiinnosta, miksi kiinnostaisi kertoa asiasta tutkimusta varten? Kuinka
tavoittaa kulttuurin suhteen passiiviset sähköisen kyselyn avulla?

Taulukko 1. Aineistonkeruun ja analysoimisen prosessi

Ajankohta	Toimenpide
Tammikuu 2022	Kyselyn luominen Webropolilla 11.1.2022 Nettilinkki kyselyyn avattu 24.01.2022 Sähköpostitilin (kulttuurinkarttajat@gmail.com) luominen kyselyä ja yhteydenottoja varten Yhdistysten yhteystietojen kerääminen ja tarkistaminen, saatekirje yhdistystoimijoille, kyselyn jakaminen sähköpos- titse yhdistysten yhteyshenkilöille
Helmikuu 2022	Kyselyn jakaminen sosiaalisessa mediassa: 1.2.2022 Sosiaalisen median ryhmät: 3.2.2022 Kyselyn jakaminen eri tahoille sähköpostitse Vastausten kerääminen ja seuranta helmikuun ajan Julkinen nettilinkki kyselyyn avoinna 1.3.2022 saakka Teemahaastattelun runko, yhteydenotot haastateltaviin, aikatauluista sopiminen, haastattelujen toteutus ajalla 21.– 25.2.2022
Maaliskuu 2022	Tarinat: aineiston ryhmittely (samankaltaisuuskaavio): työ- paja 5.3.2022 Haastattelut: litterointi, aineiston analysointi (teemoittelu)
Huhtikuu 2022	Tutkimusaineiston analysointi, profiilit
Toukokuu 2022	Tutkimustulosten analysointi ja koonti opinnäytetyön kirjal- liseen osioon
Kesä 2022	Opinnäytetyön viimeistely, valmis työ elokuu 2022

Kerätyn tutkimusaineiston ja sen analysoinnin perusteella saavutettiin käyttäjäymmärrystä kulttuuria ei-käyttävistä. Menetelmiä muokattiin opinnäytetyöprosessin edetessä, mikä onkin tyypillistä laadullisen tutkimuksen prosessille.

Kyselyn laatiminen

Aineiston kerääminen aloitettiin laatimalla Webropol-kysely. Kyselyn alkuun kirjoitettiin tehtävänanto vastaajalle, eli lyhyt kuvaus siitä, mitä ollaan tekemässä ja miksi. Kysymysten asettelua mietittiin niin, että se olisi kyselyyn vastaajalle mahdollisimman selkeä, jotta saataisiin vastauksia niihin kysymyksiin, joihin kyselyllä haluttiin vastaus. Kyselylomakkeen strukturoiduilla kohdilla tavoiteltiin taustatietoja vastaajista (ikä, sukupuoli, elämäntilanne). Ikäjakautaman selville saamiseksi ikää päädyttiin kysymään ikähaitarilla, ei kysyen tarkkaan yksittäisen vastaajan ikää, mikä olisi voinut tuntua osasta vastaajia liian henkilökohtaiselta tai suoralta kysymykseltä. Kyselyn muilla kohdilla selvitettiin vastaajien osallistumista kulttuuripalveluihin ja -tapahtumiin kuluneiden kolmen vuoden aikana. (Liite 1.)

Webropol-kyselyn viimeinen kohta oli avoin kohta, jolla kerättiin vastaajien vapaamuotoisia tarinoita kulttuurin karttamisesta. Varsinaisen kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa vastaajien taustatietoja ja yleisellä tasolla osallistumista kulttuurin eri lajeihin. Taustatietoja keräämällä oli tarkoitus varmistaa, että aineistoa saadaan mahdollisimman laajasti eri-ikäisiltä ja eri elämäntilanteissa olevilta ihmisiltä.

Kyselyn oleellisin osio oli kuitenkin avoin kohta, jossa kerättiin vapaamuotoisia tarinoita siitä, miksi kulttuuria kartetaan. Kyselyyn vastaaminen tapahtui anonyymisti. Kyselylomakkeen yhteyteen luotiin erillinen linkki, jonka kautta vastaaja pystyi halutessaan jättämään yhteystietonsa mahdollista haastattelua varten.

Kyselyn jakelu

Aineiston kerääminen aloitettiin julkaisemalla linkki kyselyyn. Linkki jaettiin ensin saatetekstin kanssa sähköpostitse Kouvolan seudun yhdistystoimijoille, joiden yhteystiedot oli kartoitettu ja tarkistettu Yhdistysinfo.fi-sivuston pohjalta. Yhdistystoimijoiden kautta oli tarkoitus tavoittaa ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita jostakin tietystä asiasta, joka ei liity kulttuuriin.

Seuraavassa vaiheessa kyselylinkkiä jaettiin sosiaalisessa mediassa usean Kouvolan alueen suosituksen Facebook-ryhmän (esimerkiksi Positiivisten ihmisten Kouvola ja eri kaupunginosien Puskaradio-ryhmät) sekä omien verkostojen kautta. Sosiaalisen median ryhmissä lupa kyselyn julkaisuun pyydettiin ryhmien ylläpitäjiltä.

Kyselyn jakamisen muut vaihtoehdot olivat seuraavat:

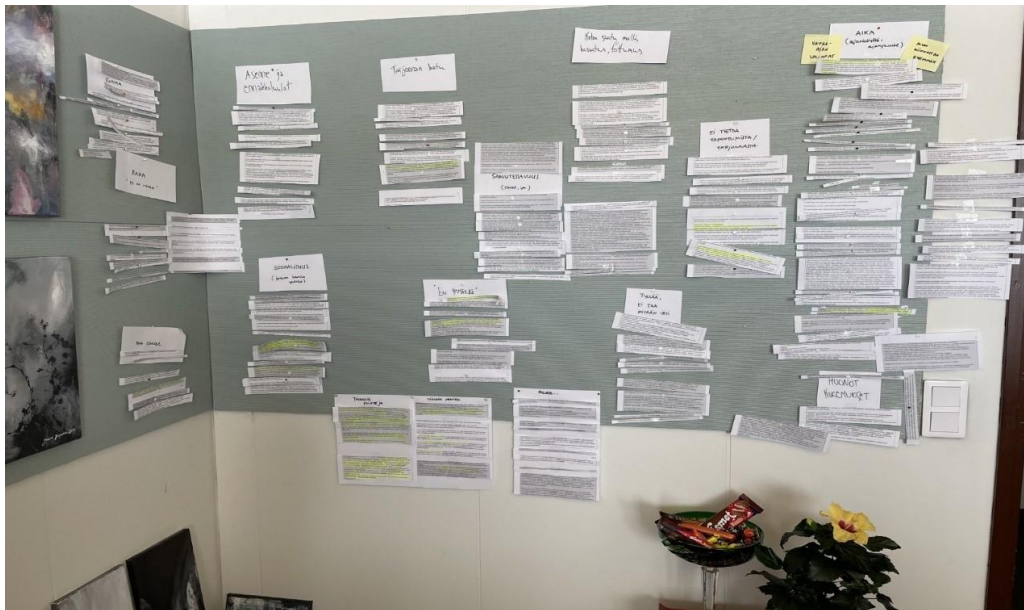
- Tieto kyselystä julisteena eri paikkoihin, joissa voi jättää vastauksen myös ei-sähköisesti (kartoitus paikoista ja yhteydenotto: uimahallit, kirjastot, Porukkatalo)
- Jaetaan kyselyä esittelevää julistetta esim. nuorisopalveluiden tiloihin ja Ohjaamoon, Korttelikodeille ja Inkeröisten klubitalolle, jotta tavoitettaisiin mahdollisimman eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä
- Lehdistö tiedote haastateltavien löytämiseksi (osoitettiin tarpeettomaksi somen kautta saatujen vastausten määrän vuoksi)
- Valmius jalkautua ympäri Kouvolaan tapaamaan ihmisiä (tätä ei lopulta koettu tarpeelliseksi kyselyn kautta saatujen vastausten riittävän määrän vuoksi).

Haastatteluiden toteutus

Kyselyssä saatujen yhteystietojen avulla toteutui lopulta kuusi haastattelua. Haastattelut toteutettiin pääasiassa etätapaamisina Teams-yhteyden välityksellä. Haastateltavien suostumuksella haastattelut myös tallennettiin. Yksi haastatteluista suoritettiin puhelimitse, ja yksi haastateltavista vastasi kysymyksiin sähköpostitse. Haastattelut olivat kestoiltaan noin 34–76 minuuttia. Yksi haastatteluista tehtiin yhdessä, muut haastattelut toteutettiin yhdellä haastattelijalla.

Aineiston analysointi

Webropol-kyselyyn saatiin yhteensä 224 vastausta. Kyselyn avoin kohta ”Kerro meille tarinasi!” ei ollut vastaajille pakollinen, joten osa vastasi vain kyselyn strukturoituun alkuosaan. Yhteensä 145 vastaajaa kertoi tarinansa kyselyn avoimessa kohdassa. Tarinoiden pituus ja sisältö vaihtelivat muutamasta sanasta pidempiin ja yksityiskohtaisempiin tarinaihin.

Kuva 7. Tarinoiden ryhmittelyä

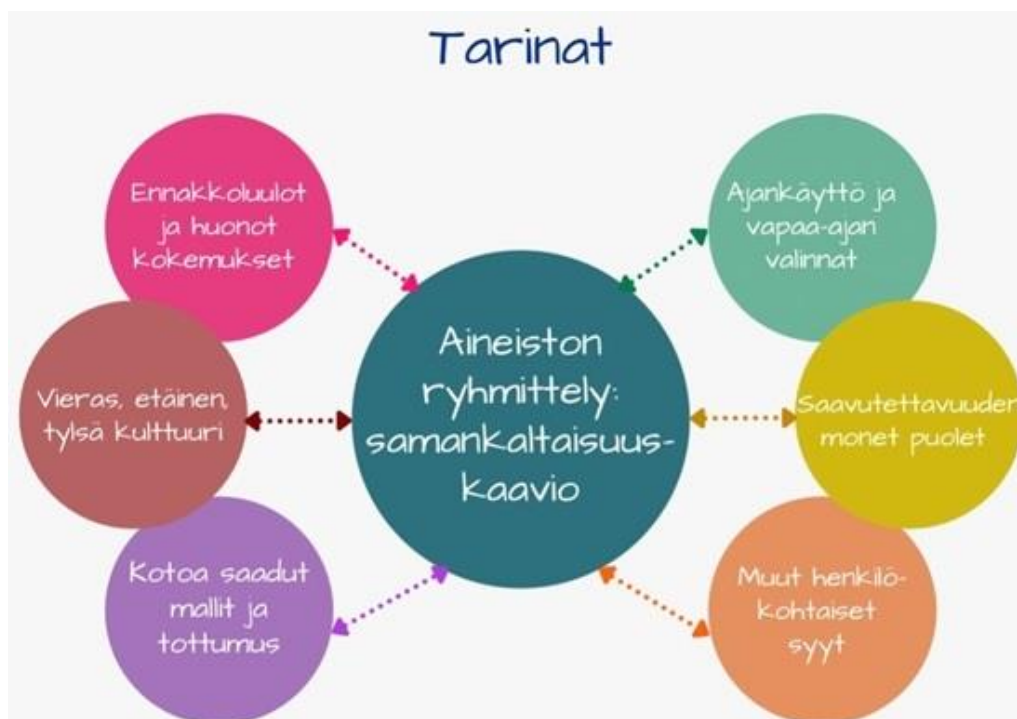
Tarinoiden analysoinnissa käytettiin palvelumuotoilun menetelmistä samankaltaisuuskaaviota, joka helpotti laajan aineiston työstämistä. Aineisto käytiin läpi tarina kerrallaan etsien samankaltaisuuksia, jotka ryhmiteltiin pääotsikoiden alle kuvassa 6 näkyvällä tavalla. Samankaltaisuuskaaviotyöskentelyllä saatiin lajiteltua laaja aineisto ydinteemojen ja pääotsikoiden alle. Otsikoiden avulla tarinoista alettiin rakentaa tarkempia kuvauksia eli profiileja.

Profiilit

Kulttuurinkarttajista luotiin profiilit kerätyn aineiston pohjalta. Aineistosta löydettiin yhtäläisyyksiä, joiden pohjalta syntyi yhteensä viisi erilaista kulttuurinkarttajaprofiilia. Vaikka profiilit ovat kuvitteellisia, ne perustuvat oikeiden ihmisten vastauksista kerättyyn tutkimusaineistoon. Profiileille annettiin niitä kuvaavat nimet, ja ne kuvitettiin akvarellimaalauksina. Jokaiseen profiiliin kuvattiin niille ominaiset, keskeiset kulttuurin karttamisen syyt. Valmiit profiilit esitellään tarkemmin luvussa 10.

8 TARINALLISEN AINEISTON TULOKSET

Seuraavaksi esittelemme tutkimuksemme tulokset. Tässä luvussa käymme läpi Webropol-kyselyn avoimeen kohtaan saamiamme vastauksia eli varsinaista tarinallista aineistoa.

Kuva 8. Tarinallisen aineiston ryhmittely

Vastaukset on jaettu aihepohjaisen ryhmittelyn pohjalta kuuden otsikon alle (Kuva 8).

8.1 Ajankäyttö ja vapaa-ajan valinnat

Vastaajien tarinoissa nousevat kaikista eniten esiin ajankäyttöön liittyvät valinnat ja haasteet. Monilla vapaa-aikaa on vähän tai rajallisesti etenkin työ- ja perhe-elämästä johtuen, joten monet joutuvat valitsemaan tarkkaan mihin vapaa-aikansa käyttävät. Näillä henkilöillä ajan käyttäminen kulttuuriin tai taiteeseen ei useinkaan kuulu ajankäytön tärkeysjärjestyksessä listan kärkeen. Vapaa-aika saattaa myös kulua pelkästään työpäivästä tai -viikosta palautumiseen, jonka koetaan tapahtuvan parhaiten vain oleskelemalla kotona. Kodin ulkopuolella harrastaminen koetaan työlääksi.

Moni vastaaja kertoo, ettei karta kulttuuria siksi, että kokisi sitä kohtaan inhoa, ennakkoluuloja tai muita negatiivisia tunteita. Kulttuurin harrastaminen saattaisi jopa kiinnostaa, mutta oman elämäntilanteen vuoksi sitä ei pysty priorisoimaan tärkeämmäksi.

Tuntuu, että kulttuuri on se asia, josta tulee ensimmäisenä tingittyä.

Moni myös kokee, että itse kulttuuritapahtumaan osallistumiseen käytetyn ajan lisäksi osallistumisen suunnittelu ja valmistelu, esimerkiksi lippujen varaaminen ja ”laittautuminen”, vaatii aikaa, jota ei ole. Ajankäytöllisesti haasteelliseksi etenkin työssäkäyville koetaan esimerkiksi oman vuorotyön ja kulttuuritapahtumien ajankohtien yhteensovittaminen.

Arki vie hirveästi aikaa ja elämää on vaikea suunnitella. Harvoin kulttuuria saa ns. pop-up tyylistä, että nyt ois hetki aikaa, lähdempä nyt. Liput vaatii sitoutumista ja esim. työkuvioita ei tiedä tarpeeksi kauas. Varsinkaan arkena kello 22 eteenpäin on aika harvoin näytöksiä ihan ymmärrettävistä syistä.

Vuorotyö on usein esteenä sille ettei pääse lähtemään juuri silloin kun joku esitys on tai ei jaksakaan lähteä kun on niin väsynyt.

Monet vastaajat käyttävät rajallisen vapaa-aikansa kulttuurin sijaan mieluummin johonkin muuhun itselleen tärkeään tai pakolliseen ajanvietteeseen ja tekemiseen, esimerkiksi kotitöihin, mökkeilyyn tai ajanviettoon perheen tai ystävien kanssa. Niin sanotun arjen kulttuurin harrastaminen eli elokuvien tai tv-sarjojen katselu esimerkiksi suoratoistopalveluista, käsityöt tai ajanvietto tietokoneen parissa koetaan kulttuuripalveluiden äärelle lähtemistä vaivattomammaksi.

Teatterit ja oopperat yleensä menevät oman aikataulun mukaan, kun taas voin pyöräyttää elokuvan omaan tahtiin miltä tahansa laitteelta vaikka viikon aikana enkä yhdeltä istumalta.

Harvemmin sitä jaksaa lähteä varta vasten museota tms. teatteria varten kun kotonakin voi ottaa rennosti tai ottaa rästihommia.

Osallistun helpommin jos voin vain poiketa, esim konserttien aikatauluttaminen tuntuu työläälle.

Mökki, pyöräily, hiihto, lukeminen voittaa sitten kun on aikaa.

Työn vastapainoksi vapaa-aika halutaan käyttää omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen esimerkiksi luonnossa liikkuen tai liikuntaa ja urheilua harrastuen.

Aika menee urheilussa, sulkapallo, frisbeegolf, maastopyöräily ja koiran kaa ulkoillessa. Kaikki kaverit saman henkisiä, joita ei juuri kulttuuri nappaa.

Monet vastaajat kokevat hektisen perhe- ja työelämän keskellä tarvetta myös hiljaisuudelle ja ärsykkeettömälle olemiselle ilman muiden ihmisten läsnäoloa ja sosiaalisia kontakteja tai vaatimuksia.

Kotisohva ja hetken hiljaisuus antavat sitten ehkä kuitenkin enemmän nautintoa, ainakin hetkellisesti.

Elämä on yhtä virikettä. Kaipaen vapaa-ajallani ainoastaan rauhaa, luontoa ja omia touhuamisiiani. En missään nimessä halua nähdä muita ihmisiä, työni on sen verran sosiaalista. En kaipaa myöskään ääntä, meteliä, musiikkia.

Jep, kulttuuria on niin paljon ihan kaikessa, ettei sitä erikseen tarvitse lähteä etsimään.

Vastaajat siis kokevat saavansa kaiken tarvitsemansa kulttuurin ja taiteen arjen kulttuurista ja esimerkiksi luonnosta ilman varsinaisiin kulttuuritapahtumiin osallistumista.

8.2 Ennakkoluulot ja huonot kokemukset

Kyselyyn saaduissa vastauksissa tulee esiin asenteita ja ennakkoluuloja kulttuuria ja taidetta kohtaan. Esiin tulee myös huonoja kokemuksia, jotka ovat saaneet vastaajan jättäytymään kulttuuripalveluiden ulkopuolelle.

Kulttuuri ja taide koetaan ”paremman väen” yläluokkaisena hienosteluna, joka ei ”tavalliselle talleajalle” kuulu. Sekä kulttuurin tekijät että kokijat koetaan pieninä, elitistisenä ryhmänä. Erityisesti esiin nousevat ooppera, teatteri ja taide-musiikki.

Luulen, että monella esteenä kulttuuripalveluiden käyttämiseen on vahvasti iskostuneet ennakkoluulot.

Korkeakulttuurin tekijät ja kuluttajat tuntuu olevan aivan oma pieni piirinsä, jota ei kiinnosta selkeä kommunikointi suuremman yleisön kanssa.

Korkeamman kulttuurin harrastajat ovat oma porukkinsa ja siihen intohimoon on vaikea päästä sisälle.

Kyselyyn vastaajilla on myös negatiivisia asenteita kulttuuria ja taidetta kohtaan. Korkeakulttuuri ja siihen liittyvä oletettu etiketti aiheuttaa vastaajille epävarmuutta ja muita ikäviä tunteita.

Minua ei oikeastaan kiinnosta oopperat tai pitkäpiimäiset soitot ym, mitkä on yleensä tarkoitettu johtajille tai muulle rahakkaille ihmisille. Niihin joutuu pukeutumaan todella hienosti, kun taas tavallisen ihmisten musiikki, voit tulla sellaisena kuin olet.

Pitääkö pukeutua viimeisen päälle? Olenko siltikään tarpeeksi siisti? Pitääkö siellä tietää jotain erikoisia käytöstapoja? Olen pienestä kaupungista kotoisin, joten tällaiset asiat mietityttää.

Yksittäinenkin huono kokemus voi vaikuttaa siihen, ettei ihminen tunne kiinnostusta jotakin kulttuurin lajia kohtaan.

Noin 40 vuotta sitten oli yläasteella pakko mennä kaupunginorkesterin konserttiin. Viulunvingutus ärsytti enkä edelleenkään tunne mielenkiintoa sitä kohtaan.

Nuorena kävin teatterissa. Minulla oli väärät arvot, niitä pilkattiin esityksissä. Säästyi pahalta mieleltä kun pysyi poissa.

Huono kokemus saattaa siis syntyä joko taideteoksen käsittelemästä aiheesta tai koko taiteen lajista ylipäättään, ja käynnistää elämänpituisen kulttuurinkarttamisen.

8.3 Vieras, etäinen, tylsä kulttuuri

Useassa kyselyn vastauksessa nousee esiin se, että vastaaja ei koe ymmärtävänsä taidetta tai kulttuuria tai saavansa siitä mitään. Taiteen äärellä koetaan vahvaa ymmärtämättömyyttä sen suhteen, mitä taideteoksella ylipäättään haetaan tai mitä sen olisi tarkoitus merkitä. Monille vastaajille kokemus siitä, ettei ymmärrä taidetta, aiheuttaa negatiivisen tunteen omien tietojen tai taitojen vajavaisuudesta. Ymmärtämättömyyden kokemusta aiheuttaa taide ylipäättään, mutta erityisesti taidenäyttelyt ja teatteri, vaikka vastaaja harrastaisi ja kokisi ymmärtävänsä jotakin muuta taiteen tai kulttuurin muotoa.

Tunnen myös itseni vähän tyhmäksi kun tulee ”en tajua tätä” -tunne. Haluaisin selityksiä ja tietoa hälventämään.

En ehkä oikein ymmärrä nykypäivän taidetta, joku seinälle ripustettu köysi tai jakkara ei minusta ole taidetta. Pitäisi olla jotenkin kamalan muka viisas että osaisi nähdä mitä sen seinäjakkaran viestiin kätkeytyy.

Taidenäyttelyissä olen myös useasti käynyt jos joku on pyytänyt mukaan, mutta en saa niistä oikein mitään irti, koska koen, että en

ymmärrä kuvataiteesta oikein mitään. Harvoin olen nähnyt hienoja teoksia ja vielä harvemmin vaikutun niistä.

En vaan ymmärrä ylinäyteltyä teatteriesitystä. Olen joskus pakotettuna firman pikkujouluissa joutunut Kansallisteatterin kehuttuun esitykseen, mutta poistunut väliajalla baariin odottamaan muita koska ei vaan jaksa katsella.

Mä en ymmärrä sitä (=teatteria), en saa mitään elämystä siitä, että istun tunteja epämukavassa tuolissa enkä edes näe lavalle asti. En osaa kenellekään kertoa mitä olin katsomassa ja oliko se hyvä. Varovasti joskus mainitsen töissä, että kävin teatterissa. Kysymyksiin en sitten osannutkaan vastata, kun en muistanut näytelmän nimeä tai kirjoittajaa. Silloin tajusin, ettei tää oo ihan mun juttu.

Ratkaisuksi kokemukseen, ettei ymmärrä taidetta, vastaajat esittävät esimerkiksi sitä, että teoksia avattaisiin niiden tekijän toimesta enemmän.

Jos itse tekijä olisi paikalla ja kertoisi teoksista, saisin niistä ehkä enemmän irti.

Aina pelkkä taiteen passiivinen kokeminen ei itsessään riitä. Pelkkään katsojan ja kokijan osaan asettuessa ei koeta, että taiteesta saataisiin mitään irti. Taiteen passiivista kokemista pidetään myös suorastaan tylsänä.

Olen persoonana sellainen, että tarvitsen edes vähän toimintaa pelkästään katselemisen ja kuuntelemisen sijaan. En jaksa keskittyä tauluihin, musiikkiin, tms jos joudun vain olemaan. Omat aivot meinaavat nukahtaa teatterissa, baletissa, oopperassa, taidenäyttelyssä.

Olen kyllä aika epäkultturelli, koska tuntuu, että teatterinäytökset ja taidenäytökset ovat tylsiä. Huomaan pitkästävänä helposti ja alan enemminkin tarkkailemaan katsomon porukkaa tai esim. bändiä joka soittaa muka pimeässä piilossa. En muista nähneeni kuin yhden teatterinäytöksen, joka on liikuttanut minua jollain tasolla.

Taidenäyttelyistä en sen sijaan saa juuri mitään irti. Hienot kuvat ovat toki hienoja, mutta eivät herätä tunteita niin kuin musiikki ja teatteri. Lisäksi museoissa tallustelu tappaa selän, joten se on myös fyysisesti ikävää.

Klassinen musiikki taas ei vaan aiheuta minussa muuta kuin suunnatonta tylsistymistä.

Taidetta ja kulttuuria ei myöskään ylipäättäen pidetä mielenkiintoisina.

Ei riitä mielenkiinto. Kuvataide ei kiinnosta yhtään, enkä musiikkia kuuntele edes radiosta.

Moni vastaaja myös kokee, ettei saa taiteesta mitään irti. Taiteen katsomisen ja kokemisen ei koeta herättävän tunteita tai parantavan elämänlaatua. Osa vastaajista kokee, ettei saa kulttuurikokemuksista mitään itselleen, mutta on osallistunut kulttuuritapahtumiin sen takia, että joku muu on järjestänyt ne, esimerkiksi työpaikan yhteisen ajanvieton tiimoilta tai kaverin houkuttelemana.

En koe saavani mitään irti siitä, että olen kiertänyt Louvren esimerkiksi monesti. Hienoja tauluja, patsaita, yleisesti taidetta, tämä ei silti juurikaan liikuta minua. Jotta menen nykyisin taidenäyttelyyn, pitää sen olla spesifioitunut täysin mielenkiinnon kohdealueelleni.

Jos minulla on ylimääräistä aikaa/rahaa, niin käytän sen mieluiten lempiartistieni livekeikkoihin, ne tuovat energiaa ja hyvää fiilistä pitkäksi aikaa.

Vastauksista käy ilmi myös se, että kun muutaman kokeilukerran jälkeen vastaaja on todennut, ettei kulttuuri tai taide tuota hänelle iloa tai muita myönteisiä tunteita, kulttuurin kokeilemisesta on ylipäätään luovuttu.

8.4 Kotoa saadut mallit ja tottumus

Lapsuudenkodissa opitut käyttäytymismallit ja saadut esimerkit voivat kantaa pitkälle aikuisikään, myös kulttuurin käyttämisessä ja siihen suhtautumisessa. Vastauksissa tuodaan esille kotoa perityt asenteet kulttuuripalveluita ja niiden käyttämistä kohtaan sekä ylipäätään mahdollisuudet kulttuuripalveluiden käyttämiseen.

Kasvoin 90-luvun laman aikaan vähävaraisessa perheessä. Kun kaikesta oli pulaa, niin teatterit ja muut ”humputukset” olivat niin sanotun paremman väen viihdettä. Ei ollut varaa käydä ja se tuntui snobimaiselta hienostelulta. Vaikka nyt olen aikuinen ja olisi varaa käydä esimerkiksi teatterissa, niin tuo ajattelumalli, että ”tämä ei kuulu minulle” on juurtunut syvään ja kun olen aikuisena käynyt teatterissa, se on ollut jokseenkin vaivaannuttavaa. Enää ei tule käytyä.

Tähän vaikuttaa varmasti jo lapsuudessa opitut tavat, arvot ja tottumukset. Ylipäänsä se, miten ns. korkeakulttuuria arvostettiin eli tässä tapauksessa ei arvostettu. Matalapalkkaisessa työläisperheessä 70–80-luvulla korkeakulttuuria pidettiin juppien ja hörhöjen

sekä rikkaiden ihmisten harrastuksena. Se, miten lapselle puhutaan, olipa se sitten mikä asia hyvänsä, vaikuttaa hänen käsitykseensä asiasta myös myöhemmällä iällä. Niinpä korkeakulttuuri ei itselleni näyttäytynyt mitenkään tärkeänä. Aikuisena voi toki oman kelkan kääntää ja itsekin olen astunut mukavuusalueen ulkopuolelle käymällä oopperassa muutaman kerran todetakseni, ettei se vaan ole mun juttu.

Jos kulttuuripalveluiden käyttämisen mallia ei ole lapsuudessa kotoa saatu, on ylisukupolvisen kulttuurinkarttamisen jatkumoa vaikea muuttaa, vaikka ehkä halua siihen olisikin.

8.5 Saavutettavuuden monet puolet

Vastauksissa käy myös ilmi paljon erilaisia saavutettavuuteen liittyviä tekijöitä. Vaikka monet niistä ovat sellaisia, jotka jo aikaisemmissa tutkimuksissa on selvitetty, ja joita emme varsinaisesti kysyneet, koemme tärkeäksi tuoda ne esiin, koska niihin liittyviä vastauksia on useita.

Moni vastaaja nostaa taloudelliset seikat suurimmaksi esteeksi kulttuuripalveluiden käyttämiseksi. Kulttuuria ei varsinaisesti karteta itse kulttuurin takia, palveluiden käyttämiseen ei vain yksinkertaisesti ole varaa.

Normaalisti tapahtumat on hinnoiteltu niin ettei niihin ole varaa jollei ole edes kohtalaisia tuloja. Itse pitkäaikaistyöttömänä karsii mielellään ei-välttämättömiä menoja joihin em. tapahtumat myös valitettavasti kuuluvat.

Kulttuuri sinänsä kiinnostaa ja periaatteessa haluaisin kuluttaa enemmän kulttuuria, mutta tässäkin tapauksessa raha ratkaisee. Säästän mieluummin ne vähät rahat matkustamiseen ja luontokohteiden kokemiseen kuin kulttuuriin. Jos rahaa olisi huomattavasti enemmän käytössä, kävisin varmasti enemmän teatterissa, museoissa, konserteissa, yms.

Kulttuurin kokemisen kustannuksia koetaan nostavan pääsylippujen korkean hinnan lisäksi myös tapahtumiin osallistumisen oheiskulut.

Pienituloisena pitää miettiä mihin rahat käyttää. Vaikka kulttuurikokemus sinänsä ei maksaisi paljon, oheiskuluineen tulee reissulle sen verran hintaa, että käytän rahan mieluummin johonkin jolle on enemmän tarvetta.

Työttömänä tai opiskelijana hinnat ovat kalliita. Plus siihen mahdolliset bussimatkamaksut yms, ei ole yksinkertaisesti varaa.

Vastauksissa tuodaan esiin myös kulttuurikokemusten sosiaalinen ulottuvuus. Palvelut ja tapahtumat kiinnostaisivat, mutta yksin niihin ei tule lähdettyä esimerkiksi oman aloitekyvyttömyyden vuoksi.

Puhdasta laiskuutta. Lähden heti jos joku pyytää mukaan, mutta muuten olen laiska ostamaan lippuja etukäteen konsertteihin ja teatteriin.

Kulttuuripalveluihin osallistuminen koetaan myös ylipäättään sosiaalisena tapahtumana, jota ei tahdota tehdä yksin.

Myös itsekseen ei ole kiva mennä, kun mies ei ole halukas lähtemään eikä oikein ole ystävää, kaveria, jonka kanssa menisi. Vai onko tuo oikea syy... Ei ole, koska moni ystävä tai kaveri käy erilaisissa tapahtumissa, mutta itse jumiutuu kotiin.

Yksi syy olla käyttämättä kulttuuripalveluja on oma henkilökohtainen elämäntilanne. Minulta puuttuu tällä hetkellä samanmielinen ja ehkä -ikäinenkin seura, sillä yksin ei tule esim teatteriin lähdettyä.

Myös vastaajan luonteenpiirteet vaikuttavat kulttuuripalveluiden käyttämiseen.

Teatterista ja konserteista varmasti nauttisin, mutta introvertti viihtyy paremmin kotisohvalla fiilistellen. Tulisi varmaan myös käytyä useammin jos olisi sellaisia ihmisiä ympärillä jotka kutsuisivat mukaan. Itsekseen ei tule ruettua.

Moni vastaaja kokee, ettei saa tai löydä tarvittavaa tietoa kulttuuripalveluista ja tapahtumista. Tiedon etsiminen koetaan myös työläänä.

Mielestäni kulttuuritapahtumien mainonta ja/tai markkinointi ei tavoita minua eli minä en tiedä niiden tapahtumien saatavuutta tarpeeksi helposti. Ne kiinnostaisivat kyllä, mutta nykyisessä informaatiotulvassa ne eivät ole minulle näkyvissä.

Ehkä markkinointia ei kohdenneta tarpeeksi laajalle vaan tyydyttään perinteiseen kohdeyleisöön. Itse en ainakaan juuri saa tietoa kulttuurillisista tapahtumista (jos en sitä itse hae jostain varten) vaikka seuraan melko aktiivisesti paikallisuutisia, toki internetin välityksellä lähinnä.

Markkinointia ja mainontaa lisäämällä tulevista esityksistä, näyttelyistä yms saisi liikkeelle. En itse seuraa kaupungin tai yksittäisten

tahojen selainsivuja, joten yksinkertaisesti mainostamalla so-messa/paikanpäällä tapahtumiin tulisi kiinnitettyä enemmän huomiota ja siten osallistuttua useammin.

Kyselyn vastaajat tuovat esiin myös erinäisiä muita saavutettavuuteen liittyviä ongelmia ja esteitä. Vastauksissa nousevat esiin muun muassa hajusteyliherkkyys, sosiaalisten tilanteiden pelko, autismikirjon huomioiminen ja käytännön haasteet esimerkiksi asioimisen ja pysäköinnin kanssa. Kulttuuripalvelujen käyttämisen esteenä voi olla myös tapahtumiin kulkeminen julkisen liikenteen tai oman auton ja ajokortin puutteen vuoksi.

Suuri syy miksi en lähde teatteriin on jännittäminen suurissa ihmisjoukoissa. Elokuviinkin lähtö saattaa jäädä samasta syystä.

Rehellisesti iso osa saamattomuudesta asiaan on pelko suurista ihmispaljouksista, sosiaalisten tilanteiden pelko, pelko siitä ettei ole taukoja tai en löydä vessaa ym. Klassiset taustasyyt. Haluaisin uskaltaa enemmän, mutta haluaisin etukäteen tietää onko taukoja, onko vessoja, onko turvavälejä, kuinka kauan näytös kestää, onko parkkipaikkaa ja onko ilmainen. Semmoisia ennakointiasioita, jotka helpottaisivat ahdistusta paljon.

Viimeksi kun kävin teatterissa lähellä istui nainen, jolla oli hurjasti hajuvettä. Jouduin lähtemään sen takia kesken pois. Ei ole mieli tehnyt mennä uudelleen.

Hajusteyliherkkänä myös ahtaiden katsomoiden parfyymikimara pelottaa.

Tilat eivät usein ole kovin autismiystävällisiä. Liikaa tungosta, en tiedä miten toimitaan, minne saa auton, kirkkaita valoja, melua, ym. Liian stressaavaa ja kuormittavaa siis. Kävisin kyllä mielelläni konserteissa tai teatterissa, mutta ne eivät tunnu kovin saavutettavilta.

Elimäeltä autottoman on mahdoton käyttää kulttuuripalveluja, sillä julkinen liikenne ei kulje tänne eikä täältä iltaisin. Viikonloppuisin vieläkin vaikeampaa.

Kävisin teatterissa, kesäteatterissa, elokuvissa jne jos vaan se onnistuisi helposti, mutta kun minulla ei ole ajokorttia, niin joka paikkaan ja aikaan ei vaan pääse. Niin harmi.

Kotikaupungissani on laajalti monenlaista kulttuuritarjontaa, mutta koen ne vaikeaksi saavutettavaksi. Museot, teatterit yms ovat kyllä keskusta-alueella ja siten julkisen liikenteen kautta saavutettavissa, mutta Suomessa on 9/12 kuukautta kylmää, märkää, vesi- tai lumisadetta, jolloin julkisilla kulkeminen vaatii säähän sopivaa pukeutumista ja näihin tapahtumiin olisi kiva/syytä pukeutua

*hienommin. Teatteriesityksen jälkeen illalla ei huvita odotella bus-
sia 40 minuuttia mekossa ja korkokengissä eikä huvita raahata
vaihtovaatteita myöskään teatterin aulaan. Omalla autolla kul-
kiessa esteeksi muodostuu parkkitila, sitä ei käytännössä ole lain-
kaan missään lähimaillakaan kulttuurikohteita.*

*Tarinasta en tiedä, mutta suurimmassa osassa tapahtumia on es-
teettömyys järjestetty luokattoman heikosti. Opastetuilla kierrok-
silla oppaat ”juoksevat” eteenpäin niin nopeasti, ettei liikuntarajoit-
teisella ole mitään mahdollisuuksia pysyä mukana. Teattereissa ja
konserttisaleissa penkit ovat niin lähellä toisiaan, ettei esim kyy-
närkkepien tms kanssa penkkirivien välissä kulkeminen ole lain-
kaan mahdollista. Henkilökunnan asenne mahdolliseen avunpyynn-
töön on hyvin penseä.*

Ylipäätään koko tapahtumiseen osallistumisen prosessi lippujen ostamisineen ja paikalle hankkiutumisineen koetaan haastavaksi ja jopa ahdistavaksi.

Jo lippujen ostaminen on rasite. Nettilippu on halvin, mutta siinä on aina uuden ”ohjelman” hankaluus. Istumapaikkakin pitää valita, eikä itsellä ole usein aavistustakaan, missä on hyvä paikka istua kuulemisen ja näkemisen kannalta. Samoin nettilipun etsiminen puhelimesta aiheuttaa aina pientä stressiä. Toimiiko se ja löydänpö varmasti. Ja jos voi ostaa paikan päältä, niin uskaltaako jättää ostamista sinne asti, jos haluaa juuri tiettyyn näytökseen... Samoin teatterin maine tai luulo siitä, että sinne pitää pukeutua paremmin, on stressaavaa. Mikä on korrektia pukeutumista teatteriin? Takkikin pitää jättää narikkaan, jolloin pitää miettiä, onko narikka maksullinen vai ei. Pitääkö olla kolikoita mukana vai ei. Jos tätä vertaa elokuvaan, sinne on helpompi mennä. Takki mukaan, normivaatteet ja lippu ostetaan luukulta.

Yksikin saavutettavuuden ongelma voi siis olla syynä kokonaisvaltaiseen kulttuurinkarttamiseen. Kun ongelmia kertyy useampi, halu kokeilla tai käyttää kulttuuripalveluita vähenee tai katoaa kokonaan.

8.6 Muut henkilökohtaiset syyt

Vastaajien tarinoissa nousee esiin myös henkilökohtaisia, kipeitäkin asioita, jotka estävät kulttuurista nauttimisen. Esimerkiksi työelämään liittyvät rankat kokemukset saattavat vaikuttaa myös siihen, miten vapaa-ajan kulttuurin harrastamiseen suhtaudutaan. Kulttuurialan uran ja työkyvyn menettäminen on niin vaikea asia, että kulttuuritapahtumiin osallistumisesta tulee vain paha mieli.

Myös muut rankat kokemukset, kuten työpaikkakiusaaminen ja työuupumus, ovat vaikuttaneet kokemukseen siitä, ettei edes ansaitse mitään hyvää.

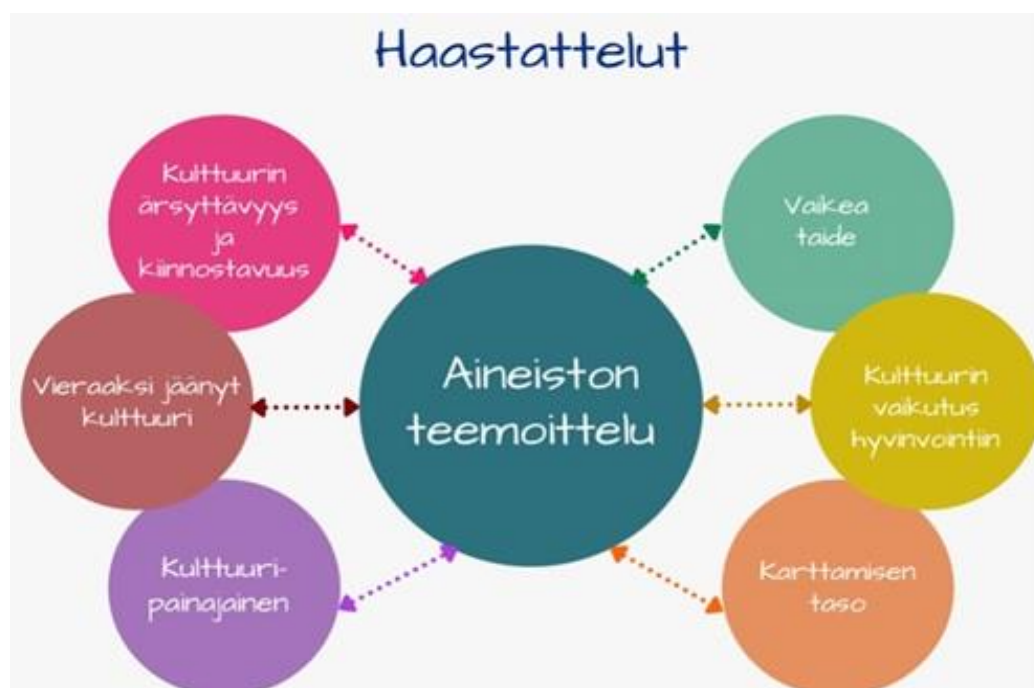
Olen yrittänyt päästä yli tapahtuneista asioista ja haaveiden ja unelmien kaatumisesta, mutta ei. Joka kerta kun osallistun yleisönä kulttuuritapahtumiin, mieleni valtaa ”jospa voisin olla mukana”. No, en voi. Se siitä. Minulle on helpompaa pysyä pois, kuin repiä haavoja auki kerta toisensa jälkeen.

Vuosia jatkunut työpaikkakiusaaminen sairastutti minut työuupumukseen. Lihoihin niin paljon, että häpeän itseäni enkä halua näytettyä julkisesti. Lisäksi koen olevani ihmisten matalinta kastia enkä ansaitse mitään kivaa tai nautinnollista, kuten kulttuuria.

Kulttuurinkarttamiseen johtavat syyt eivät siis aina löydy kulttuuripalveluista itsestään, vaan kumpuavat karttajan elämän muista haasteista ja kipukohtista.

9 HAASTATTELUJEN TULOKSET

Tässä luvussa esittelemme teemahaastatteluissa kerätyn tutkimusaineiston. Tutkimusaineisto on luottamuksellinen, ja haastatteluaineistosta poimitut sitaattit on koodattu koodein H=henkilö ja järjestysnumero.

Kuva 9. Haastatteluaineiston ryhmittely

Haastatteluaineisto teemoiteltiin kuuden otsikon alle (Kuva 9). Otsikoiden järjestys noudattelee teemahaastatteluiden rungon mukaista etenemistä aiheesta toiseen.

9.1 Karttamisen taso ja lämmittely

Ennen varsinaisia kysymyksiä haastateltavien kanssa käydään läpi eräänlaiseksi lämmittelyksi joitakin sana-assosiaatioita. Haastateltavia ohjeistetaan itseään sensuroimatta ja sen suuremmin pohtimatta sanomaan sana tai lause, joka haastattelijan sanomasta sanasta ensimmäisenä nousee mieleen. Sanat liittyivät eri kulttuurin lajeihin. Sana-assosiaatiotehtävän tarkoituksena on aloittaa haastattelu kevyesti ja saatella haastateltavat aiheen äärelle.

Haastattelun aluksi haastateltavilta kysytään taustatiedoksi kokevatko he olevansa täysiä kulttuurinkarttajia vai valikoivia kulttuurinkäyttäjiä. Kaikki vastaajat kokevat itsensä etupäässä valikoiviksi, kukaan ei kerro karttavansa kulttuuria täysin.

Valikoivuuden määrä ja syyt vaihtelevat vastaajien kesken. Yksi (H1) kertoo pitävänsä teatterista ja konserteista, mutta valikoivuuteen vaikuttaa hänen mukaansa se, ettei hän pidä isoista ihmisjoukoista. Toinen (H2) taas kertoo, että haluaisi harrastaa enemmänkin kulttuuria, mutta olevansa valikoiva muun muassa ajankäytön ja spesifien kiinnostuksenkohteidensa vuoksi.

Yksi haastateltavista (H3) taas korostaa olevansa hyvin valikoiva ja kertoo katsovansa asioita ns. markkinatalouslinssin läpi: kulttuuripalveluiden käyttämiin vaikuttavat hänen mukaansa kolme tekijää, jotka ovat vaiva, aika ja raha. Lisäksi hän painottaa sosiaalisen ulottuvuuden tärkeyttä. Kulttuuritapahumiin osallistumisessa ja kulttuuripalveluiden käyttämisessä hän kokee huomattavasti tärkeämmäksi niiden sosiaalisen ulottuvuuden, asioiden tekemisen ystävien kanssa, kuin itse kulttuurikokemuksen.

Haastateltava 4 kuvaa itseään valikoivaksi: esimerkiksi teatteri on vahvasti osa elämää, kun taas toiset kulttuurin lajit, kuten taidenäyttelyt tai tanssi ovat hyvinkin vieraita eikä niihin ainakaan oma-aloitteisesti tule osallistuttua. Myös haastateltava 5 on valikoiva kulttuurinkuluttaja, jonka kulttuuri harrastaminen on usein sidoksissa sosiaalisuuteen.

9.2 Ärsyttävä ja kiinnostava kulttuuri

Kysyttäessä mikä kulttuurissa ärsyttää, yksi haastateltavista (H1) kertoo, että kulttuurin pitäisi hänen näkemyksensä mukaan periaatteessa olla ylentävää, tehdä ihminen onnelliseksi. Hänen kokemuksensa mukaan se, mitä tänä päivänä nimitetään kulttuuriksi, ei välttämättä ole sitä.

On vain mielenosoituksia tai heitetään paskaa ympäri tai rakennetaan jotain, joka ei vastaa mitään ja kutsutaan sitä kulttuuriksi. Kulttuurin pitää ilahduttaa sielua tai puhua ihmisten kanssa jollain ylemmällä tasolla kuin mitä arki on. (H1)

Toinen haastateltava (H2) kokee kulttuurin ärsyttävyyden kaksiteräisenä. Hän kertoo pitävänsä kantaaottavasta kulttuurista, mutta tiedostaa, että juuri se saattaa tuoda kulttuuriin ärsyttävyyttä, jos kulttuurissa otetaan kantaa tavalla, josta hän ei henkilökohtaisesti pidä tai kannanotto tehdään asiaan, josta hänen mielestään kannanottoa ei tarvittaisi tai jossa kannanotto on hänen mielestään väärä.

Kolmas haastateltava (H3) taas kokee kulttuurissa ärsyttäväksi ihmiset, tarkemmin sanottuna kulttuurista nauttijat ja ”kulttuuripossen”. Hänen näkemyksensä mukaan jokainen ihminen pystyy parhaiten itse määrittelemään mistä pitää missäkin elämänvaiheessa ja hänen kokemuksensa on, että ”taide- ja korkeakulttuuriporukka” viestii muille, että heidän preferenssinsä, eli taide, on yleisesti ja kaikille parempi.

...koen ärsytystä siitä, et kulttuuriväki ottaa asiakseen tulla kertomaan mulle miten mun kuuluisi elämäni elää. Tai ylipäätään semmonen asenne, että ketä te ootte kulttuuriasioillanne pätemään, että toi ois parempi tapa elää kuin joku muu. ... Kulttuuri-meiningeistä tulee välillä se kuva, et se yrittää asettua toisten yläpuolelle. (H3)

Kysyttäessä kokeeko hän, että kulttuuripiirit ovat jollain tavalla snobistisia tai elitistisiä, haastateltava pohtii, että asiassa on varmasti itseään ruokkiva kierre.

Ihmisillä on halu kuulua ryhmään, kokea tunnetta että on hyvä ihminen ja niin edelleen, ja koska kulttuuripiirit ovat saavuttaneet

aseman, että niitä ymmärtämällä tai harrastamalla voi kokea olevansa hyvä ihminen, niin sit sinne hakeutuu sellaistaakin porukkaa, jotka hakeutuu sinne sen takia et ne saa siitä jotain sosiaalista statusta, sen sijaan et ne tulis sinne sen takia et ne oikeesti tykkäis siitä. Tokihan ne voi rueta myöhemmin tykkäämään, mut toi kierros kun pyörii pari kertaa, siellä on sellasta väkeä joka säteilee ylemmydentunnetta ulos. Kulttuuri on väline, enemmän kuin et yksilö kokisi siitä itselleen elämänlaatua nostavaa vaikutusta. (H3)

Yksi haastateltava (H5) taas toteaa kulttuurin olevan itseilmaisua eikä siinä siinä ärsytystä mikään. Enemmän häntä ärsyttävät kulttuurin rahoittamiseen liittyvät asiat. Julkisen rahan käyttö ärsyttää, jos tehdään rajallisista yhteiskunnan varoista jotain todella pienelle ryhmälle. Haastateltava nostaa esimerkkinä esiin teatterin: kuinka pienessä kaupungissa pitää olla oma teatteri, pitääkö olla kokonaan kaupungin rahoittama vai voiko teatteri olla useamman kaupungin yhteinen? Kulttuurin rahoitukseen liittyen haastateltava tuo esiin myös ajatuksen siitä, että kulttuuria pitäisi tehdä kulttuurin vuoksi.

Ei esimerkiksi suojatyöpaikan vuoksi, joku kaupungin kuukausipalkalla oleva taiteilija tavallaan. Taiteilijankin pitää elää kyllä, mutta siin on, siin tulee tietty virkamiesmäistyminen siihen toimintaan. "Nyt meen aamulla töihin olemaan taiteilija." Taiteeseen kuuluu tietty tapaa sellanen boheemius. Kuukausipalkkainen taiteilija on ehkä sellain pien paradoksi. (H5)

Kun haastateltavilta kysytään mikä kulttuurissa kiinnostaa, yksi (H2) nostaa esiin sen, miten kulttuuri kertoo ajasta, siitä ajasta, jossa nyt elämme ja missä on ennen eletty sekä tulkinnoista mitä teemme. Uusi kertoo hänen mukaansa siitä, miten tulkitsemme vanhaa ja tulkinta taas puolestaan kertoo omalta osaltaan ajasta, jossa elämme.

9.3 Vieraaksi jäänyt kulttuuri

Kysyttäessä mikä kulttuurinlaji haastateltaville on erityisen vieras ja mitä ajatuksia se herättää, useampi haastateltava nostaa esiin nykytaiteen.

Jään kylmäksi. Tietyllä tavalla siellä voi olla jotakin mielenkiintoista, mutta nykyään ne ovat vaan jotakin omituisia muodonmuutoksia, mä tykkään enemmän perinteisestä, kauniista joka vastaa jotakin. Mua viehättää enemmän värit, kirkkaat, iloisia, onnellisia värejä, ei vaan niinkun semmonen masentava olo. Niin kuin sanoin, taiteen pitää olla sellainen joka tuo iloa. (H1)

Avuksi kylmäksi jäämiseen haastateltava mainitsee esimerkiksi sen, jos taiteilija itse olisi paikalla näyttelyssä kertomassa teoksistaan.

Joo nimenomaan, just siitä et hänellä on jotain tunteita sen kanssa ja myöskin että ne ovat positiivisia, ei vain että tämä on joku ahdistettu valtion päämiehen mielenosoitus. Niitä näkee riittävästi paljon todellisuudessa, ei tarvi nähdä taiteessa. (H1)

Yksi haastateltavista (H3) kokee vieraaksi kaiken, missä on nyky-etuliite ja mainitsee lisäksi oopperan, baletin ja paikalliskulttuurin. Syyksi tähän hän pohdii pääosin preferenssejä ja sitä, mitä pitää kauniina, mutta myös jonkintasoista ymmärtämättömyyttä tai tottumattomuutta.

Jos mietitään vaik nykymaalaustaiteen kohdalla, joku tämmönen geometrisia muotoja, puhutaan vaikka Pollockista joka roiski täpliä kankaalle ja toinen veti geometrisia muotoja ja viivoja ja niistä pitäis saada jotain hyviä fiiliksiä kun niitä kattoo, ei vaan saa jos verataan johonkin klassiseen maisematauluun. (H3)

Eräs haastateltavista (H4) taas vierastaa tanssikulttuuria ja etenkin nykytanssia. Vaikka haastateltava on lapsena itse harrastanut balettia, ei tanssi ole hänelle yhtään oma juttu.

Toisten tanssin seuraamiin tai muu, niin en oo päässy siihen sisälle, et se antais mulle mitään. On jäänyt silleen vieraaksi. Jotenkii mie tosiaan saa siitä kiinni, että miten, mikä siin on se juttu vaik jossain nykytanssissa. Ei vaan puhuttele. (H4)

Kysyttäessä mikä saisi kokeilemaan nykytaidetta, esimerkiksi menemään nykytanssiesitykseen, yksi haastateltava (H3) kertoo, että päätökseen vaikuttaisi esimerkiksi se, että hinta olisi matala ja hän tietäisi voivansa päästä pois tilanteesta koska haluaa.

Eli nyt vaikka tulis nykytaidetta vastaan tässä metsäpolulla ja vois hetken katella, et ymmärränkö tästä mitään, se ois jees, mut jos pitäis lyödä kättä päälle et mä meen johonkin paikkaan, ovet menee lukkoon ja pääsen ulos kolme tuntia myöhemmin, ni ei. (H3)

Toinen haastateltava (H4) saattaisi lähteä tanssiesitykseen seuraksi, jos joku toinen sinne välttämättä haluaisi.

Jos tyyliin ystäväni tai vaimoni päättäisi, että nyt mennään kattoo jotain tämmöstä tanssiesitystä, ni en mie sitä niinku silleen vierasta, voishan se olla ihan mielenkiintonenki kokemus. Mut et en niinku oma-aloitteisesti todennäköisesti lähtis. (H4)

Yksi haastateltavista (H2) taas kokee vieraimmaksi taidenäyttelyt ja kuvataiteen. Syyksi tähän hän kertoo sen, ettei yksinkertaisesti ole tullut koskaan käyneeksi näyttelyissä tai tutustuneeksi aiheeseen tarkemmin, ennen kuin vasta viime vuosina.

Kun oon hoksannut et maalaukset voi olla sitä et on roiskittu pensselillä ja mätkitty nyrkkeilyhanskalla perään eikä se esitä mitään olemassaolevaa asiaa vaan ihan perustuu puhtaasti väreihin ja sattumanvaraisesti tulleisiin muotoihin, ja siitä voi lähteä tutkimaan mitä tunteita tää mussa herättää ja mitä ajatuksia ne tunteet herättää. Se on mulle ollut se väylä et oon päässyt enemmän siihen. (H2)

Yleisesti ottaen vieraimmaksi siis koetaan kaikki mihin liitetään sanat ”nyky” tai ”moderni”. Haastateltavat ovat kuitenkin valmiita kokeilemaan vieraitakin taideuotoja edes joissain olosuhteissa, varsinkin jos saavat itse asettaa kokeilemistilanteen raamit.

9.4 Kulttuuripainajainen

Kysyttäessä haastateltavilta heidän pahimmasta kulttuuripainajaisestaan, yksi heistä (H1) nimeää alatyylisen, karkean komediaesityksen. Tällaisesta hänellä on kokemustakin. Toisen (H2) pahin kulttuuripainajainen taas olisi jokin osallistava teatteritaiteen tapahtuma.

Ois kauheeta joutua keskellä katua johonkin taideimprovisaatioon jossa pitäisi osallistua. En oo mikään esiintyjäihminen, oon hirvee jännittäjä kaikessa esiintymisessä. Jos pitää julkisesti esiintyä ja olla luova, se aiheuttaisi täydellisen lukkoonmenemisen. (H2)

Erään haastateltavan (H3) pahin kulttuuripainajainen, poislukien se, että hän joutuisi itse esiintymään tai että hänellä olisi riski joutua nolatuksi tai sosiaaliseen häpeään ”että en osais käyttäytyä ja katsoa jotain taulua tai kuunnella jotain konserttia oikealla tavalla”, voitaisiin luokitella performanssitaiteeksi.

Jonkunnäköinen moderni performanssi, jossa ihmiset kiemurtelee ihoa myötäilevissä vaatteissa lavalla ilman että se voidaan luokitella pornografiaksi. Moderni tanssi. ... Se on ehkä kauimpana siitä mitä ite kokee niinkun nautinnoksi. Voihan se olla et alitajuisesti pelkää et ite joutuu tekemään sitä kun se on jotain mitä ite kokee vähiten omaksi jutukseen. (H3)

Kahden haastateltavan (H4 ja H5) pahin kulttuuripainajainen liittyy musiikkiin tai musiikkitapahtumaan, josta ei itse pidä.

Mulle tulee mieleen lähinnä jotku tangomarkkinat, jotain sellast materiaalia. Joo joo, ehkä tangomarkkinat tai joku Cheekin stadionkonsertti. Koska ne on huonoa musiikkia ja yleensä ihan huonosti käyttäytyviä ihmisiä. Joo, tai ei mul mitää tango vastaan oo, mut Cheekii en kuuntele. (H4)

Rap-konsertti. Se on sellasta höpöttelylaulua, mikä ei oikeen itteen uppoa. Ja sit semmonen tietty habitus mikä liittyy siihen, se on sellasta ittelle aika luotaantyöntävää. (H5)

Painajaiset liittyvät siis vahvasti preferensseihin tai pelkoon siitä, että taidetokseen tai esitykseen joutuisi itse osallistumaan.

9.5 Vaikea taide

Kaikille haastateltaville on joskus tullut kokemus ja tunne, että he eivät ymmärrä taidetta. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan pidä kokemusta lähtökohtaisesti negatiivisena.

Mut mä oon oikeestaan sitä mieltä et taide ja kulttuuri jättää kysymyksiä, että mitä tapahtuu tai mistä tässä on kyse, että se toisaalta avaa myös mahdollisuuksia sekä itsensä kanssa tai kaverin kanssa keskusteluun tai mietintään, et mä en ymmärtänyt tätä, mikä sun käsitys tästä oli. ... Vaikka toisaalta se, et pystyy samaistumaan, on mahtava kokemus, mut pitäisi löytyä myös se, etten ymmärrä yhtään. (H2)

Yksi haastateltavista (H1) on toisesta maasta Suomeen muuttaneena kokenut ymmärtämättömyyden tunnetta erityisesti teatteritaiteen äärellä, mutta tämä on johtunut pääosin kulttuurisista eroavaisuuksista tai suomalaiselle kulttuurille ominaisesta kielenkäytöstä, joka muualta tulleelle, vain rajallisesti kieltä taitavalle jää vieraaksi. Hän on kokenut ymmärtämättömyyttä myös kuvataiteen äärellä.

Joo, jotkut kuvanveistokset, mutta toisaalta kun sä sanot että jos jossain on nimi mukana, vaikka ”Autojen ääni” tai jotakin, sitten voi vähän niinkun katsoa sitä siitä mielikuvasta, mut jos lukee ”Teos numero 40-0”, joo okei. (H1)

Myös muut haastateltavat kertovat kokeneensa usein, etteivät ymmärrä taidetta. Eräs haastateltavista (H3) jaotteli kokemukset kolmelle tasolle.

Jos eka taso on et tää on munikin mielestä aika jees, et mä saan tästä nautintoa, sit on se seuraava taso, et en minä tästä nauti mut ymmärrän et joku voi tästä tykätä, ja sit on kolmas on on et miten kukaan voi tosta saada mitään nautintoa, en ymmärrä ja sinne luokkaan menee nyt sitten aika harva asia, et kyl mä siitä modernista tanssista ymmärrän, et on olemassa semmosiakin pervoja, jotka siitä tykkää. Tai sit modernit taulut, joissa on vaan jotain abstrakteja muotoja. (H3)

Kysyttäessä mikä ymmärtämättömyyden tunteeseen esimerkiksi modernien taulujen äärellä voisi auttaa, nousee jälleen esiin se, että joku kertoisi taideteoksista ja niiden taustoista.

Et korvakuulokkeet ja kun etenen niin painan nappia ja asiantuntija mukaansatempaavalla innostuksella kertoo miten se taiteilija ajatteli tässä kohtaa valon ja varjon taistelua. Tottakai jos joku kädestä pitäen kertoo ja tempaa mukaansa, kylhän se auttaa, mahdollisesti, riippuu tietty mistä puhutaan. ... Jos Stephen Fry korvanapista kertois et miks joku moderni taulu on hieno ja mitä siinä on nyansseja, ni se saattais saada minutkin mukaan, mut on se riski jos se on tarpeeksi kaukana omasta ymmärryksen piiristä se tarkastelun kohde, saattaa tulla sellanen fiilis et se opastaja tai kertoja pitää minua tyhmänä, että etkö nyt tajua. ... Tottakai siinä on se epävarmuuden takapotku taustalla, että kai sitä kaikki haluaa ettei oo ihan tyhmä. Et tietenkin voi heittäytyä siihen hommaan ja näkis että pystyy heittäytymään uuden äärellä, et mä lähen nollasta, kertokaa mulle mikä tässon se juttu. ... Todennäköisyys kertoa jotain on suurempi jos joku kertoo, että tässä tarkoitetaan sitä ja tätä. Vaikka täytyy sanoa, että se yksi taiteen peruslähtökohta vesitty, eli se et se on jokaiselle yksilöllinen kokemus. (H3)

Etenkin moderni taide koetaan vaikeasti ymmärrettävänä, mutta sen nähdään jopa hieman kuuluvankin nykytaiteeseen. Yksi haastateltavista kokee, että taiteen liika selittäminen pilaa koko jutun. Nykytaiteen kuuluukin vähän hämmentää ja jättää kysymysmerkkejä.

No ehkä on jossain tullu just jossain Kiasman nykytaiteen näyttelyssä vähän silleen joskus, että nyt mie en ihan tajuu mistä tässä on kyse. Mul on usein niinku silleen nykytaiteilijoiden maalausten kans sellasii, et mikähän täs nyt sit on pointtina. Välillä ku siel on vaan joku peltipurkki jossain, että niinku mitähän tämä nyt sitten symboloi? Mutta sen takiihan ne niin hämmentää ihmisiä. (H4)

Taidetta voi olla vaikea ymmärtää, jos siitä ei löydä mitään tarttumapintaa tai sisältöä. H5 kuvaa sisällöttömän taiteen olevan erityisen vaikeasti ymmärrettävää. Sen sijaan esimerkiksi muotokuvamaalaukset ovat abstraktia taidetta helpommin lähestyttäviä: niissä on selkeän aiheen lisäksi mukana ajankuva.

On, useinkin. No, no siis ainahan tulee tilanteita, että mikä tahansa tulee eteen, ni sitä ei heti välttämättä ymmärrä. Mut tota, sehän nyt ei oo ongelma, sit voi olla joku ymmärtämättä tai muuta. Mut sit ehkä se, että tähän liittyen nostaisin esiin, sellanen niinkun todella abstrakti taide. Konkreettinen esimerkki, että joku roiskasee tahran paperille, ja se on uusi mestariteos, koska se on nimekäs tekijä. Mutta se on edelleen tahra paperilla, mitä mie en ymmärrä siinä sitä hienoutta, että mikä siinä oli. (H5)

Sanotaanko sisällötön taide, ni se on semmonen mitä mie en ymmärrä. Siin pitää joku tarina, viesti, sisältö olla. Jos se on vaan valkoinen paperi, mis on tahra, ni ei siin oo mitään, mihin tarttua. (H5)

Ainoa sellain joukkohypnoosi, kun sen on nimekäs tekijä tehnyt, ni pitää taputtaa vieressä ja sanoo, että onpas hieno. Ja salaa mielessään kaikki ajattelee, että mitähän helvettiä. (H5)

Vaikka kaikille haastateltaville onkin joskus tullut tunne, että he eivät ymmärrä taidetta, se ei ole lähtökohtaisesti pelkästään negatiivinen asia. Jonkintasoisen käsittämättömyyden tai vaikeaselkoisuuden myös koetaan olevan tavaltaan taiteen perusominaisuus ja usein kuuluvankin asiaan.

9.6 Kulttuurin vaikutus hyvinvointiin

Haastateltavilta kysytään myös lisääkö kulttuuri heidän mielestään hyvinvointia. Kaikki ovat yksimielisiä: kulttuurin koetaan lisäävän hyvinvointia sekä yksityisellä että yleisellä tasolla.

Yksi haastateltavista (H2) kokee juuri kulttuurin hyvinvointivaikutusten vuoksi harmilliseksi ajautumisensa tilanteeseen, jota hän itse kutsuu kulttuurinkarttamisakseliksi. Kulttuurin harrastaminen toisi hänen mukaansa lisää hyvinvointia useammallakin tavalla.

Kyl mä aattelen että se tois ihan niinku semmosta, ensinnäkin fyysistäkin aktiivisuutta omaan arkeen, versus se sohvalle nököttäminen. Ja sitte taas toisaalta myös semmosta, tämmöstä niinku aivojen, siis tämmöstä kognitiivista toimintaa tukis enemmän se, että kävis justiin jossain muualla kuluttamassa sitä kulttuuria kun sitte vaan kattois ihan zombiena niitä elokuvia tai tv-sarjoja. Et lähtee ihmettelemään ois kaikin puolin terveellisempää kuin se mitä mä käytännössä teen. (H2)

Kysyttäessä syitä sille, miksei hän harrasta enempää kulttuuria, vaikka halua siihen selkeästi olisi, haastateltava tuo esiin muun muassa aikatauluhaasteet, lasten kanssa liikkumisen vaikeuden ja sohvalle jumahtamisen helppouden työviikon päätteeksi. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset näkyvät suoraan arjessa. Kulttuurin vaikutuksia kuvataan esimerkiksi seuraavasti:

Ja sit on myös usein irtiottoa siitä omasta todellisuudesta, mikä sitten on taas omiaan lataamaan aivoja. Pääsee irtautumaan arjesta, kun käy siellä teatterissa tai kuuntelee musiikkia työpäivän aikana tai jälkeen tai lenkillä tai mitä vain. (H5)

No onhan se ihan selvää, että totta kai. Totta kai lisää. Viihdettä, mieli pysyy virkeenä, uusia näkökulmia asioihin. Siihen on tosi monta syytä. Joo, ja kyl mie esimerkiks tulisin hulluks, jos en mie sais lukea. Tai niinku katsoa elokuvia tai kuunnella musiikkii, se on ihan selvää. Tärkeää niinkun henkisen hyvinvoinnin kannalta. (H4)

Haastateltava (H5) toteaa kulttuurin oleva laatuaikaa sekä yksin että yhdessä. Yhdessä se on hyvinvointia lisäävää sosiaalista laatuaikaa. Sen lisäksi, että haastateltavat kokevat kulttuurin lisäävän yksilön hyvinvointia, sen koetaan lisäävän myös ihmisten välistä keskinäistä ymmärrystä.

Lisää, totta kai. Kulttuuri auttaa ymmärtämään eri ihmisiä. Ja ihmisten ymmärtäminen, se parantaa maailmaa. Täs nyt eilen alko avoin hyökkäys Ukrainaan, niin ihmisten parempi ymmärrys toisistaan varmasti vähentäis sellasta, näin niinkuin hyvin laajalla metatasolla. Ja sitten ylipäättään, se on laatuaikaa, ja elämä on paljo helpompaa kun ymmärtää erilaisia ihmisiä. Kaikki eivät oo pelottavia ja inhottavia, jotka ajattelee eri tavalla kuin itse (H5)

Kulttuurin avulla voi myös eläytyä erilaisiin tilanteisiin ja tunnelmiin sekä saada eri näkökulmia asioihin. Kulttuuri nähdään ymmärryksen lisäämisen ohella myös yhteisöllisyyttä vahvistavana tekijänä. Kulttuuri on parhaimmillaan yksin tai yhdessä koettua laatu-aikaa, joka auttaa jaksamaan arjessa.

10 VALMIIT KULTTUURINKARTTAJA-PROFIILIT

Kerätyn aineiston pohjalta kiteytettiin viisi profiilia, joissa kuvataan profiilien toiminnan ja ajatusmaailman lisäksi kulttuurin karttamisen taustasyitä ja kulttuuriin liittyviä käsityksiä. Vaikka profiilit ovat kuvitteellisia hahmoja, niiden taustalla ovat oikeiden ihmisten tarinat ja näkemykset kulttuuriin liittyen. Kulttuurinkarttajien profiilit Eero Ennakkoluuloinen, Elsa En-Vaan-Tajuu, Kirsi Koitilija, Timo Tärkeysjärjestys ja Kaarlo Karttajaksi Kasvanut kuvaavat pelkistetyllä tavalla tyypillisimpiä tapauksia vastaajien joukosta. Profiileihin kiteytettiin keskeisiä aineistossa esiin tulleita teemoja.

Eero Ennakkoluuloinen

- Omat mielenkiinnon kohteet tärkeitä
- Vahvat mielipiteet, joista pitää tiukasti kiinni
- Joskus käynyt pakotettuna teatterissa tai konsertissa
- Huonot kokemukset kulttuurista kummittelevat taustalla, ei halua edes kokeilla uudelleen

Sekin teatteriesitys silloin oli ihan hirveä!

"Voisi ne yhteiskunnan rahat johonkin järkevämpäänkin käyttöä!"

- Suhtautuu kielteisesti kulttuuriin
- Kulttuuri on tarpeetonta, siitä ei ole mitään hyötyä
- Vaikea ymmärtää jotain, mikä itselle vierasta
- Kritisoi kulttuurialan rahoitusta julkisin varoin, koska ei itse käytä kulttuuripalveluita

Kuva 10. Profiili Eero Ennakkoluuloinen

Eero Ennakkoluuloinen on profiileista ehkä tiukin mielipiteissään ja asenteissaan kulttuurin kuluttamisen suhteen. Eerolla on sekä huonoja kokemuksia että vahvoja ennakkoluuloja oikeastaan kaikkia kulttuurinlajeja kohtaan. Eero on ehdoton eikä lähde kulttuurin pariin edes muiden mieliksi. Huonot muistot teatteriesityksestä ja muista taiteen aloista ovat jääneet vahvasti mieleen eikä Eeroa kiinnostakaan kokeilla enää uudelleen. Kulttuuri aiheuttaa Eerossa kielteisiä tunteita ja etenkin kulttuurin rahoittaminen yhteiskunnan varoin ärsyttää. Miksi

rahoittaa julkisin varoin kulttuuria, jota käyttää vain osa väestöstä? Eeron on vaikea hyväksyä asiaa, koska hän ei itse käytä kulttuuripalveluita.

Elsa En-vaan-tajuu suhtautuu kulttuuriin Eeroa suopeammin. Kulttuurilla ei kuitenkaan ole mitään roolia Elsan elämässä. Elsan suurimmaksi ongelmaksi kulttuurin suhteen nousee kokemus siitä, ettei hän ymmärrä kulttuuria. Elsa ei koe saavansa kulttuurista mitään itselleen. Kulttuuritapahtumissa käyminen tuntuu turhalta, koska ne eivät herätä mitään tunteita. Mitä järkeä on katsoa taidetta tai teatteriesitystä, jos siitä ei saa mitään irti? Elsa ymmärtää kuitenkin muiden saattavan nauttia kulttuurista eikä hänellä ole mitään sitä vastaan.

Elsa En-Vaan-Tajuu

- Nauttii asioista, joissa on hyvä
- Arvostaa kauneutta ja tykkää sisustaa, harrastaa ruoanlaittoa
- Taide aiheuttaa epävarmuutta: kokee, ettei ymmärrä taidetta
- Musiikki saattaa herättää tunteita, mutta muuten taide tai kulttuuri ei juuri kosketa

*Pitäisikö tän herättää
muka jotain
tunteita?*

"Jääkö jostain paitsi, kun en osaa nauttia kulttuurista?"

- Ymmärtää, että muut ehkä nauttivat kulttuurista, saavat siitä "jotain"
- Itse ei osaa kulttuuria kaivata
- Suhtautuu kulttuuriin neutraalisti tai välinpitämättömästi

Kuva 11. Profiili Elsa En-Vaan-Tajuu

Elsa on taiteen ja kulttuurin suhteen epävarma, koska kokee itseltään puuttuvan kykyä ymmärtää taidetta ja nauttia kulttuurista. Musiikki on Elsalle ainut kulttuurin laji, joka saattaa edes vähän herättää tunteita. Musiikista voikin nauttia arjessa omalla tavalla, ilman että erikseen tarvitsee hakeutua musiikin pariin tai osallistua konserttiin. Elsan suhde kulttuuriin on siis melko neutraali, mutta silti Elsaa välillä mietityttää, jääkö hän jostain paitsi ilman kulttuurin harrastamista? Pitäisikö taiteesta ja kulttuurista osata nauttia?

Kirsi Kotoilija

- Aktiivinen arjessa
- Sosiaalinen
- Työ ja perhe vie aikaa ja energiaa
- Lukeminen, elokuvat, käsityöt, musiikin kuuntelu ja konsertit netin tai tv:n kautta
- Kotonakin riittää puuhaa: hoitaa pihaa ja puutarhaa, sisustaa ja laittaa ruokaa

Ihanaa olla vain kotona.

"Onneksi ei tarvi lähteä tänään minnekään..."

- Nauttii helposta arjen kulttuurista kotoa käsin
- Jos joskus tulee lähdettyä kulttuurin pariin, on syynä sosiaalinen tapahtuma, ei niinkään kulttuuri
- Ei edes kaipaa mitään kodin ulkopuolista kulttuuritoimintaa

Kuva 12. Profiili Kirsi Kotoilija

Kirsi Kotoilija ei Elsan tavoin ole varsinaisesti kulttuurivastainen, muttei myöskään haikaile kulttuurin perään. Kirsille riittää se ilo ja hyöty, jota arjen kulttuuri ja kotona puuhastelu tuottavat. Kirsi kuluttaa arkisella tavalla kulttuuria kotioloissa eikä kaipaa erillisiä kulttuuritapahtumia tai -palveluita kodin ulkopuolella.

Kirsi arki pyörii työn ohella pitkälti perheen ja kodin ympärillä. Viihtyisä koti, piha ja puutarha ovat Kirsille ja koko perheelle tärkeitä. Aikaa vietetään paljon kotona ja yhdessä perheen kesken. Käytännössä työ ja perhearkei vievät suurimman osan Kirsin ajasta ja energiasta, joten kodin ulkopuoliselle toiminnalle ei edes jää paljoakaan tilaa. Kirsi on kuitenkin tilanteeseensa tyytyväinen ja nauttii omasta ajasta kotona touhuten.

Puutarhanhoito, sisustaminen, käsityöt ja lukeminen ovat mielekästä ajanviettoa, ja niitä on helppo harrastaa kotona silloin kun itselle sopii. Musiikki on myös Kirsille tärkeää. Siitäkin on helppo nauttia kotona levyjä kuunnellen tai televisiosta ja netistä konsertteja seuraten. Kirsi viihtyy kotioloissa, mutta on myös sosiaalinen. Jos Kirsi joskus lähtee teatteriin tai taidenäyttelyyn esimerkiksi ystävän houkuttelemana, syynä on kuitenkin sosiaalisuus, ei varsinainen kulttuuri. Kirsi ei kaipaa kodin ulkopuolisia kulttuuriaktiviteetteja, koska kotona on ihana olla.

Kirsin tavoin myös Timo Tärkeysjärjestys viihtyy kotona perheen ja omien harrastustensa parissa. Timo on aktiivinen ja vapaa-aika täyttyykin monista harrastuksista. Säännölliset liikuntaharrastukset ovat tärkeä osa arkea, ja Timo haluaa huolehtia omasta hyvinvoinnistaan. Myös mökkeily ja kalastus ovat Timolle tärkeitä vaativan työn vastapainoksi.

Jos Timo joskus päätyy kulttuurin pariin, se on helposti omaan tahtiin kulutettavaa kulttuuria, jonka eteen ei tarvitse nähdä vaivaa. Lukeminen tai musiikin kuuntelu ovat Timon arjen kulttuuria. Timolla ei varsinaisesti ole mitään kulttuuria vastaan, mutta hänen arjessaan sille ei ole tilaa. Vapaa-aika on valintoja eikä Timon valinnoissa kulttuuri sijoitu kärkipäähän.

Timo Tärkeysjärjestys

- Aktiivinen vapaa-ajallaan
- Säännölliset harrastukset, liikunta, itsestä huolehtiminen, mökkeily tärkeä osa elämää
- Vapaa-aika on valintoja: kulttuuri ei ole listan kärkipäässä!
- Saa hyvinvointia itselle mielekkästä tekemisestä ilman kulttuuria

Missä välissä tässä edes ehtisi teatteriin!?! Tai johonkin näyttelyyn?

"Olisipa
vuorokaudessa enemmän tunteja!
Ehtisi mökillekin useammin.
Ja kuntosalille..."

- Tiede ja tekniikka kiinnostaa, taide ei!
- Jos joku toinen pyytää, saattaa lähteä kulttuuritapahtumaan, esimerkiksi vaimon tai työporukan kanssa
- Kulttuurin oltava helposti kulutettavaa, ei liikaa aikaa vievää

Kuva 13. Profiili Timo Tärkeysjärjestys

Timo saattaa lähteä kulttuuritapahtumaan, jos joku pyytää mukaan. Puolison tai työporukan kanssa yhdessä koetut kulttuuritapahtumat ovat kuitenkin harvinaisia. Timo on kulttuurin suhteen tilanteeseensa tyytyväinen. Timo saa tarvitsemansa hyvinvoinnin sosiaalisista suhteista, säännöllisistä liikuntaharrastuksista, mökillä rentoutumisesta ja ajanvietosta perheen kanssa. Kulttuurille ei jää aikaa eikä tilaa.

Timosta poiketen Kaarlolla voisi olla aikaa kulttuurille, mutta hän ei ole oikein koskaan saanut kulttuurin harrastamisen tai siitä nauttimisen mallia.

Kaarlo Karttajaksi Kasvanut

- Käytännöllinen, arkisista asioista nauttiva
- Arvostaa työntekoa
- Lapsuudessa ei ole saanut kulttuurin harrastamisen mallia
- Kodissa ei arvostettu kulttuuria: taustalla asenteet tai taloudelliset syyt
- Ei osaa aikuisenakaan kyseenalaistaa kotoa opittua mallia

Kulttuuri ei kuulu minulle

"En ole ennenkään tarvinnut kulttuuria mihinkään..."

- Kulttuuri ei ole välttämätöntä, vaan jotain ylimääräistä ja turhaa
- Hyvinvointia saa muistakin asioista kuin kulttuurista
- Kokee ulkopuolisuuden tunnetta vielä aikuisenakin, jos muut harrastavat kulttuuria

Kuva 14. Profiili Kaarlo Karttajaksi Kasvanut

Kaarlon lapsuudenkodissa kulttuuria on pidetty turhana eikä sen harrastamiseen olisi ollut taloudellisestikaan mahdollisuuksia. Perheessä arki on ollut niukkaa ja kulttuuriin on suhtauduttu väheksyvästi tai sitä on pidetty "paremman väen huvituksena". Kaarlo Karttajaksi Kasvanut ei aikuisenakaan ole osannut kyseenalaistaa kodista saatua mallia.

Kaarlo kokee vahvasti, ettei kulttuuri edes kuulu hänelle. Kulttuuri aiheuttaa ulkopuolisuuden tunnetta, jos tuttavat käyvät kulttuuritapahtumissa. Kaarlon oma ajatusmaailma on niin vahva, että siihen on vaikea saada muutosta, vaikka ehkä haluaisikin. Kaarlo on kuitenkin löytänyt kulttuurin sijaan muita hyvinvoinnin lähteitä ja nauttii tavallisesta arjesta myös ilman kulttuuria.

11 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Kanasen (2017) mukaan "reliabiliteetti ja validiteetti mittaavat tutkimuksen luotettavuutta ja laatua". Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida mitata samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. (Kananen 2017, 174–175.)

Tieteellisen tutkimuksen luotettavuusmittareina pidetään siis reliabiliteettia eli tulosten pysyvyyttä, ja validiteettia eli sitä, että tutkitaan oikeita asioita (Kananen 2017, 175). Tärkeää on myös riittävä dokumentaatio sekä valintojen ja ratkaisujen perustelut, jotka lisäävät kirjoittajan uskottavuutta. (Kananen 2017,

176.) Opinnäytetyön prosessia dokumentoitiin eri vaiheissa, ja myös eteen tulleet haasteet ja kysymykset otettiin huomioon. Tutkimustuloksilla ja tuotoksilla saatiin vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin, joten siinä suhteessa tutkimusta voidaan pitää luotettavana.

Saturaatiota eli kylläntymistä pidetään laadullisessa tutkimuksessa yhtenä luotettavuuden vahvistamiskeinona. Saturaatiolla tarkoitetaan sitä, että eri lähteiden tutkimustulokset alkavat toistua. (Kananen 2017, 179.) Tutkimusaineiston keräämisen prosessissa oli nähtävissä saturaatiota aineistonkeruun puolivälin jälkeen. Tuolloin kyselyn kautta kerätyissä tarinoissa alkoi esiintyä samankaltaisuutta, ja vastaukset alkoivat toistaa itseään. Myös haastatteluaineistoissa havaittiin kylläntymispisteen saavuttaminen haastattelujen toteutuksen jälkeen, jolloin kerätty aineisto (kuusi haastattelua) arvioitiin tutkimusaineiston kannalta riittäväksi.

Aineiston analysoimisvaiheessa tutkimusaineistoon suhtauduttiin tarvittaessa myös kriittisesti. Laajasta aineistosta karsittiin tutkimuskysymysten kannalta turha aineisto pois. Kyselyyn vastaajien joukossa oli jonkin verran kulttuurimyönteisiä kulttuurin harrastajia, jotka odottivat pääsyä kulttuurierintojen pariin koronapandemian jälkeen. Nämä vastaajat eivät varsinaisesti kuuluneet tutkimuksen kohderyhmään eikä tarinoilla ei ollut merkitystä tutkimuskysymysten kannalta, joten osa aineistosta rajattiin pois. Kulttuurimyönteisten osuutta vastaajien joukossa selittänee se, että kyselyä jaettiin myös omien verkostojen kautta, joihin kuuluu ehkä keskivertoa enemmän kulttuurin harrastajia ja aktiivisia kulttuuripalvelujen kuluttajia. Omien verkostojen kautta tavoitetut vastaajat saattoivat vastata kyselyyn "auttamisen halusta", vaikeivat olleet varsinaista kohderyhmää.

Saaduissa vastauksissa ja tarinoissa tulivat esiin myös koronan vaikutukset kulttuurin käyttämiseen, vaikka aihe pyrittiin jo kyselyn ohjeistuksessa rajamaan tutkimuksesta pois. Koronaan liittyvät vastaukset jätettiin pois tutkimuskysymysten kannalta epäoleellisena aineistona.

Kyselyä laadittaessa vastaajien taustatiedoissa nähtiin keskeiseksi ikäkauma, sukupuoli ja elämäntilanne, ei niinkään asuinpaikkakunta. Osa vastaajista oli kuitenkin muualta kuin Kouvolasta, mutta kyselyn esimerkit koskivat

Kouvolan kulttuuripalveluita. Jos kyselyyn vastaaja kertoi, ettei ole käyttänyt Kouvolan kulttuuripalveluita, ei voida tietää, johtuuko käyttämättömyys siitä, että henkilö ei asu Kouvolassa vai onko siihen joku muu syy.

Vastauksia ja tarinoita saatiin Kouvolan alueen lisäksi myös muilta paikkakunnilta ja myös Suomen rajojen ulkopuolelta. Tältä osin aineistoa käsiteltiin harkinnalla, ja osa vastauksista jäi analysoinnin ulkopuolelle. Kouvolan ulkopuolelta saatuja vastauksia ei kuitenkaan koettu ongelmaksi, koska aiemman tutkimustiedon, teorian ja kirjallisuuden perusteella kulttuurin kuluttaminen ja siihen vaikuttavat seikat eivät ole suoranaisesti yhteydessä asuinpaikkaan.

Myös valinnat kyselyn laatimisessa vaikuttivat saatuihin vastauksiin. Taustakysymyksissä kysyttiin vastaajien osallistumista eri kulttuuripalveluihin, mutta ei kysytty tarkempia syitä, miksi johonkin ei ole osallistuttu. Jälkikäteen ajateltuna tämä olisi ollut hyödyllinen tarkentava kysymys aineistonkeruun kannalta. Toisaalta osa toi vastauksen tähän kysymykseen esiin tarinoissaan, joten tutkimuskysymysten kannalta saatiin riittävästi aineistoa.

Webropol-kyselyn avoin kohta ”Kerro meille tarinasi!” ei ollut vastaajille pakollinen, joten osa vastasi vain kyselyn strukturoituun alkuosaan. Tämä näkyi vastausten määrässä: koko kyselyyn vastaajia oli 224, joista 145 vastasi avoimeen kysymykseen omalla tarinallaan. Kerättyjen tarinoiden pituus ja sisältö vaihteli suuresti muutamasta sanasta (esimerkiksi ”*Dead city, dead city, dead city, dead city, dead city, dead city*”) useamman sivun mittaiseen runoon. tarinat eivät siis ollut kovin selkeä tai yksinkertainen kokonaisuus aineiston analysoimisen kannalta.

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein suoria sitaatteja esimerkiksi perusteluina tulkinnoille tai elävöittämään tekstiä. Sitaattien käytössä tulee Alasuutarin (1995) mukaan noudattaa varovaisuutta ja huolellisuutta, jotta ei päädytä vain toistelemaan kirjakielellä puhekielisiä sitaatteja. Lisäksi on huomiotava, että suorien sitaattien käyttö laadullisessa tutkimuksessa edellyttää sopivan tyylin löytämistä. Muuten ihmisten arkipuhe voi näyttää naiivilta tieteellisen tekstin lomassa. Toisaalta sitaateilla saadaan myös sopivalla tavalla vaihtelua tekstiin. (Alasuutari 1995, 262.) Koska tutkimusaineistomme oli niin laaja, riskinä oli innostuminen liialliseen sitaattien käyttämiseen. Jos suoria lainauksia

on liikaa tai ne ovat liian pitkiä, lukija saattaa hypätä niiden yli tai lukea pelkäänsä sitaatit (Moilanen & Rähkä 2015, 69).

Eettisyys ja eettiset periaatteet huomioitiin tutkimusprosessissa sekä yleisellä että yksilötasolla. Tutkimuseettinen tiedekunta kuvaa hyvää tieteellistä käytäntöä muun muassa seuraavilla asioilla: rehellisyys, tarkkuus ja objektiivisuus, tieteellisten menetelmien käyttö, tulosten avoimuus ja vastuullisuus, muiden tutkijoiden tuotosten kunnioittaminen (lähdeviittaukset), tutkimuksen eettinen suunnitteleminen, toteuttaminen ja tallentaminen, tutkimusluvut, oikeudet, vastuut ja velvollisuudet, mahdolliset sidonnaisuudet sekä muut seikat, kuten henkilöstö- ja taloushallinto sekä tietosuojat. (Kananen 2017, 190.) Opinnäytetyö tehtiin hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla käyttämällä tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tutkimusmenetelmiä.

Kokemattomuus tutkimuksen teossa näkyi kuitenkin esimerkiksi siinä, että aineistonkeruun alkuvaiheessa olisi voitu informoida vastaajia vielä tarkemmin, miten kerättyä aineistoa käytetään, miten tutkimusaineistoa käsitellään ja missä valmis tutkimusjulkaisu on saatavilla. Opinnäytetyössä onnistuttiin kuitenkin huomioimaan keskeiset tieteelliseen käytäntöön kuuluvat seikat, kuten tutkimuslupa, vastaajien ja haastateltavien anonymiteetti, yhteystietojen ja aineiston asianmukainen käsittely sekä muiden tutkijoiden tuotosten kunnioittaminen asianmukaisia lähdeviittauksia käyttämällä. Erillistä suostumusta tutkimukseen osallistuvilta ei pyydetty, sillä suostumukseksi tutkimukseen osallistumiseen voidaan tulkita se, että tutkittava vastaa kirjoituspyyntöön (narratiivinen tutkimus), vastaa kyselylomakkeeseen tai osallistuu haastatteluun sovituna ajankohtana. (Kananen 2017, 189–192.)

Yksilötasolla eettistä pohdintaa käytiin esimerkiksi haastattelutilanteissa, jos vastauksissa tuli vastaan näkemyksiä, jotka olivat ristiriidassa omiin arvoihimme nähden. Esimerkiksi kulttuurilaitosten rahoitukseen tai käsitykseen kuukausipalkkaisesta taiteilijasta liittyi ristiriita haastateltavan ja haastattelijan arvomaailman välillä. Etenkin haastattelutilanteessa on tärkeää, ettei anna omien näkemysten vaikuttaa haastatteluun tai myöhemmin vastausten analysointiin.

12 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusaineistolla ja sen analysoimisella tavoiteltiin vastauksia tutkimusongelmaan. Tavoitteena oli selvittää vastaus päätutkimuskysymykseen: miksi kulttuuri ei kiinnosta? Alatutkimuskysymykset olivat: mikä estää kulttuurin kokemisen tai mielihyvän saamisen kulttuurikokemuksesta? Mitä syitä on kulttuurin karttamisen taustalla etenkin silloin, kun kulttuurin kokemiselle ei ole taloudellisia tai fyysisiä esteitä?

Tutkimustulokset toistivat pitkälti sitä, mitä jo ennestään tiedettiin aiempien tutkimusten ja teoriatiedon perusteella. Osa aineistosta ei siis tarjonnut vastauksia tai uutta tietoa tutkimusongelmaan.

Kuten aiemmat tutkimukset (esim. Lindholm 2015, Virolainen 2015) osoittavat, etenkin saatavuuteen ja saavutettavuuteen liittyvät seikat ovat useimmiten esteinä kulttuuriin osallistumiselle. *Taloudelliset esteet* eli rahan puute ja rahan käytön valinnat sekä *fyysiset esteet* kuten välimatkat, kulkeminen ja kulkuyhteydet ja fyysinen toimintakyky olivat jo ennestään tiedossa olevia esteitä sille, että kulttuuria ei harrasteta tai kulttuuripalveluita käytetä. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää muita kuin edellä mainittuja saavutettavuuteen liittyviä tekijöitä eli syitä sille, miksi kulttuuri ei kiinnosta. Ihmisten tarinoiden ja niitä täydentävien haastattelujen avulla saatiin selville myös muita kulttuurinkarttamisen taustalla olevia syitä. Nämä syyt vastasivat sekä päätutkimuskysymykseen että alakysymyksiin. Selville saadut syyt voidaan jaotella kolmeen ryhmään:

- *Ajalliset esteet*: vapaa-ajan valinnat, ajanpuute, työ- ja perhe-elämä, aikatauluttaminen
- *Henkiset esteet*: ennakkoluulot, pelot, asenteet, arvot, kulttuurin jääminen vieraaksi
- *Sosiaaliset esteet*: yksinäisyys, aloitekyvyn puute, ulkopuolisuuden tunne

Etenkin ajankäyttöön liittyvät valinnat nousivat tutkimustuloksissa esiin. Kulttuurille ei joko ole aikaa tai mietitään tarkkaan, mihin vapaa-aikaa ylipäättään halutaan käyttää. Myös työ- tai perhe-elämä voi olla ajankäytön suhteen syynä sille, ettei kulttuurin kuluttamiseen ole mahdollisuutta. Kulttuuritapahtumiin osallistuminen vaatii arjen aikatauluttamista, mikä taas vaatii vaivannäköä.

Tarinoissa kuvattiin myös kulttuuritapahtumaan osallistumisen prosessin hankaluutta, vaikka kiinnostusta osallistumiseen olisikin. Pitäisi selvittää, mitä on tarjolla ja missä, aikatauluttaa omat menot, hankkia liput ja tietää, miten paikan päällä pitää toimia, käyttäytyä ja pukeutua. Jos jokainen osallistumisen vaihe tuntuu työläältä, ei ole mikään ihme, että osa jättää menemättä kokonaan. Toisaalta osaa ihmisistä motivoi osallistumaan nimenomaan se, että on varannut liput tiettyyn aikaan ja tiettyyn paikkaan. Vapaasti osallistuminen ilman tarkkaa ajankohtaa, esimerkiksi taidenäyttelyssä käyminen milloin tahansa, aiheuttaa osalle sen, ettei tule ollenkaan lähdeTTY. Tietoa kulttuuritarjonnasta ja -tapahtumista tulisi löytää mahdollisimman helposti ja vaivattomasti. Koska osalla ihmisistä vapaa-aikaa on rajallisesti, ei jakseta nähdä vapaa tarjonnan tutkimiseen ja tiedon etsimiseen. Kulttuuri myös kilpailee muiden vapaa-ajanviettomahdollisuuksien kanssa.

Henkisenä esteenä kulttuurinkarttamiselle oli etenkin kokemus kulttuurin vieraksi jäämisestä. Kotona ei ole välttämättä saatu mallia kulttuurin kuluttamisesta tai yksittäinen huono kokemus jostain kulttuurinlajista saa aikaa sen, ettei kiinnosta enää uudelleen osallistua. Kulttuuritapahtumat saatettiin kokea myös "paremman väen" tai "pienen piirin" toimintana, johon on vaikea päästä mukaan. Sosiaalisiksi esteiksi saattoi nousta myös henkilökohtaiset haasteet, esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelko tai yksin lähtemisen vaikeus. Osa vastaajista harmitteli samanhenkisen kulttuurikaverin puutetta, mikä esti kulttuuritapahtumiin osallistumisen, vaikka kiinnostusta olisikin.

Ihmisten mieltymykset kulttuurin suhteen ovat yksilöllisiä. Tämän työn tutkimustulosten mukaan kulttuurin eri lajeista etenkin teatteri ja kuvataide jakavat mielipiteitä: osalle teatteri on kaukaisin tai vastenmielisin kulttuurin laji, osalle taas teatterissa käynti on luontevin ja mieluisin tapa nauttia kulttuurista. Osa vastaajista kokee taidenäyttelyissä käymisen ja kuvataiteen olevan helposti nautittavaa kulttuuria, osa puolestaan kertoo nimenomaan kuvataiteen olevan vierasta ja vaikeasti ymmärrettävää kulttuuria, joka ei herätä mitään tunteita.

Kulttuuritapahtumien maksuttomuus ja maksulliset pääsyliput jakoivat myös mielipiteitä. Pääsylippujen hinnan kerrottiin olevan konkreettinen este kulttuuripalvelusta nauttimiselle: rahat eivät yksinkertaisesti riitä esimerkiksi teatterin

tai konsertin pääsylippuihin. Toisaalta maksuttomat tapahtumatkaan eivät tavoita kaikkia. Tapahtumiin jää menemättä, koska ei ole tietoa tapahtumista tai ei vain saa aikaiseksi lähdettyä.

Kyselyssä selvitettiin yleisellä tasolla kulttuuritapahtumiin osallistumista ja kulttuuripalvelujen käyttämistä. Valtaosa vastaajista oli osallistunut ainakin johonkin kulttuuriin liittyvään tapahtumaan kuluneiden kolmen vuoden aikana. Vastaajien joukosta löytyi kuitenkin pieni joukko niitä, jotka eivät olleet koskaan osallistuneet johonkin kulttuuripalveluun. Oopperassa tai klassisen musiikin konsertissa käymättömyys oli odotettua, koska vapaa-aikatutkimusten (esimerkiksi Tilastokeskus 2017) mukaan ne kuuluvatkin harvemmin käytäviin kulttuuritilaisuuksiin. Sen sijaan tieto siitä, että osa vastaajista ei ole koskaan käyttänyt kirjastopalveluita, oli yllättävä. Kirjasto mielletään usein kaikista helpoiten lähestyttäväksi matalan kynnyksen kulttuuripalveluksi, joka on maksuton ja kaikkien saatavilla, joten olisi voinut olettaa kaikkien käyneen kirjastossa edes joskus.

Ennakko-oletus siitä, että kulttuurin suhteen passiiviset olisivat passiivisia myös muilla elämän osa-alueilla, osoittautui kyselyn tutkimusaineiston perusteella vääräksi. Kulttuurin käyttämättömyyden syyksi nousi enemmänkin aktiivisuus muilla kuin kulttuurin osa-alueilla, esimerkiksi urheilun tai muiden vapaa-ajan aktiviteettien parissa.

Tutkimusaineiston kautta saatiin vahvistusta sille, että kulttuurin suhtaudutaan enimmäkseen neutraalisti tai välinpitämättömästi. Vain pieni osa suhtautuu kulttuuriin selkeästi kielteisesti. Kulttuurin käyttämättömyyttä selittävät siis pääosin ihmisten valinnat, eivät niinkään tietoinen kulttuurin karttaminen, vihamielisyys tai vastenmielisyys kulttuuria kohtaan. Osa vastaajista kertoo saavansa hyvinvointia muista kuin kulttuuriin liittyvistä harrastuksista: ulkoilusta, urheilun harrastamisesta, lemmikkieläimistä tai mökkeilystä. Vaikka niin sanottua hyvää kulttuuritahtoa olisikin, ajankäytöllisesti kulttuurille ei välttämättä jää tilaa arjessa.

Haastatteluaineistossa tuli esiin näkemys kulttuurin arkipäiväistämisestä. Kulttuuria voisi tuoda sinne, missä ihmiset joka tapauksessa liikkuvat ja asioivat, esimerkiksi kauppakeskuksiin tai muiden, ei kulttuuriin liittyvien tapahtumien

yhteyteen. Korkeakulttuurikaan ei olisi niin vierasta, jos siitä tehtäisiin helpommin lähestyttävää.

Tarinoissa korostuivat henkilökohtaiset syyt ja valinnat. Yksilölliseen makuun, mieltymyksiin tai vapaa-ajan valintoihin ei voida tai ei ehkä tarvitsekaan vaikuttaa. Saavutettavuuteen kuitenkin voidaan vaikuttaa vähentämällä kulttuuriin osallistumisen esteitä, ja kulttuurihyvinvoinnin edistämisen ja osallisuuden vahvistamisen näkökulmasta niihin pitääkin vaikuttaa. Kulttuuritarjonnassa tulisi huomioida osallistumisen mahdollisuudet sekä taloudellisen että myös fyysisen ja sosiaalisen saavutettavuuden kannalta.

Oman oppimisen kannalta opinnäytetyöprosessi vahvisti ymmärrystä siitä, miten kulttuuri voi vaikuttaa hyvinvointiin, mutta myös siitä, etteivät kaikki ihmiset ole tai halua olla siitä osallisia. Aiempaan tutkimus- ja teoriatietoon tutustuminen laajensi omaa osaamista ja ymmärrystä laajasta aiheesta. Tutkimusta tehtäessä joutui myös tarkastelemaan ja jopa muuttamaan omia ennakkokaatuksia ja asenteita. Ihmisten tarinoita tutkimalla ymmärrys yksilöllisistä valinnoista ja mausta vahvistui: se, mistä itse nauttii, ei välttämättä ole jollekin toiselle lainkaan mieluista, tärkeää tai luontevaa.

Opinnäytetyöprosessissa kaikki aineiston keräämisen ja analysoimisen menetelmät eivät olleet ennestään tuttuja. Laadulliseen tutkimukseen ja palvelumuotoiluun täytyi tutustua perusteellisesti, jotta niistä löytyi omaan tutkimukseen sopivat menetelmät. Oppimisen kannalta etenkin tutkimusaineiston analysointi oli tärkeä vaihe. Sen lisäksi, että saimme uutta, konkreettista tietoa ihmisten tarinoiden muodossa, opimme myös jäsentelemään aineistoa eri menetelmiä hyödyntämällä. Prosessin aikana jouduimme myös karsimaan ja rajaamaan aineistoa, jotta tulokset vastasivat tutkimuskysymyksiin.

Jatkokehittäminen ja toimenpide-ehdotukset toimeksiantajalle

Kouvolan kaupungin kulttuuripalvelut voi hyödyntää opinnäytetyön aineistoa ja tuloksia Kouvolan kulttuuriohjelman laatimisessa. Toimeksiantaja voi käyttää opinnäytetyötä myös muussa kulttuuripalvelujen kehittämisessä.

Etenkin osallisuuden näkökulmasta on tärkeää huomioida kulttuurin ulkopuolelle jääneet, joiden kulttuuriin osallistumattomuus ei johdu omasta valinnasta.

Heikoimmassa asemassa oleville tulisi olla tarjolla jatkossakin maksuttomia kulttuurin kokemisen mahdollisuuksia ja tarvittaessa myös muuta tukea osallistumiseen. Näihin haasteisiin Kouvolan kulttuuripalveluissa on aiemmin pyritty vastaamaan esimerkiksi maksuttomilla kulttuuritapahtumilla, Virta-kortilla ja Kouvola-kaveritoiminnalla, mutta silti kulttuuripalvelut eivät ole kaikkien haukkaiden saatavilla.

Kulttuuripalveluissa jatkotutkimuksen aiheena voisi olla myös esimerkiksi epä-todennäköisten kävijöiden ja kävijäryhmien kartoittaminen. Selvityksen kohteina voisivat olla eri taidelaitokset ja kulttuuritoiminnot, kuten vaikkapa taide-museo Poikilo tai Kymi Sinfonietan klassisen musiikin konsertti. Kulttuuritapahtumia välttelevien ei-kävijöiden joukosta voidaan kerätä tietynlainen testiryhmä, jonka kulttuurin pariin osallistumista voitaisiin tutkia ja kehittää esimerkiksi palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntämällä.

Kuten palvelumuotoiluun liittyvässä teoriaosuudessa kuvattiin, palvelumuotoilussa kehittämisen keskiössä ovat palvelupolut. Niiden kuvaaminen rajattiin tästä opinnäytetyöstä pois keskittyen päätutkimuskysymyksen kannalta oleellisen ei-käyttäjämmärryksen keräämiseen. Tässä opinnäytetyössä keskityttiin selvittämään syitä kulttuurin käyttämättömyyden taustalla ja niiden pohjalta luotiin viisi erilaista profiilia kulttuurinkarttajista. Profiilit ovat hyödynnettävissä esimerkiksi palvelupolkujen kuvaamista varten. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla kulttuuria ei-käyttävien ja kulttuuripalveluita karttavien palvelupolkujen kuvaaminen siitä näkökulmasta, miten kulttuuri voisi tulla lähemmäksi ei-käyttäjää sen sijaan, että mietitään, kuinka kulttuuria välttelevät saataisiin kulttuuripalvelujen pariin. Tämän opinnäytetyön tulokset voisivat olla jatkotyöstämisen mahdollisuus esimerkiksi palvelumuotoilun tai kulttuurituotannon opiskelijoille.

Tämän tutkimuksen pohjalta kulttuuripalveluita voidaan kehittää edelleen muun muassa saavutettavuuden ja esteettömyyden osalta. Osallistumisen tueksi voitaisiin tiedottaa selkeästi esimerkiksi tapahtumaan saapumisesta ja käytännön asioista (pysäköinti, asiointi, sisäänkäynti, opasteet). Esimerkiksi Kuusankosken Teatteri tarttui tarinoissa esiin tulleisiin esteettömyyden haasteisiin lisäämällä verkkosivuilleen Teatterikävijän ABC –osion, jossa kuvataan mahdollisimman monipuolisesti teatterinkävijän ”etiketti” eli toimintaohjeet

siitä, miten teatteriin tullaan ja miten siellä toimitaan. Myös muissa kulttuuripalveluissa, kuten näyttelyissä, museoissa ja konserteissa voitaisiin laatia samankaltaiset ohjeet ja toimintatavat osallistumisen helpottamiseksi.

Sosiaalisia esteitä voidaan huomioida tarjoamalla erilaisia vaihtoehtoja kulttuurin kokemiselle, ja tarvittaessa myös konkreettista tukea siihen. Ihmispaljouksella karsii osan osallistujista pois, mutta voidaanko osallistumista joillain keinoin helpottaa? Onko tarjolla turvallisen tuntuista kulttuuritilaisuuksia, joihin sosiaalisten tilanteiden vaikeuksista kärsivä uskaltautuisi mukaan? Taidenäyttelyistä on helppoa ja luontevaa poistua, kun siltä tuntuu, mutta miten toimia esimerkiksi konsertissa tai teatteriesityksessä? Järjestykö tarvittaessa esimerkiksi tukihenkilö mukaan kulttuuritapahtumaan? Miten voidaan kannustaa ja rohkaista osallistumaan?

Tämän opinnäytetyön tulokset voivat siis antaa pohjaa eri toimijoille työskentelyssä uusien kohderyhmien tavoittelemiseksi ja saavuttamiseksi. Kulttuurinkarttajien aktivoiminen kulttuurin äärelle tai kulttuurin vieminen heidän luokseen ei ratkea pelkällä kulttuurialan omalla toiminnalla, vaan tähän tarvitaan monialaista yhteistyötä. Kulttuurin karttamisen syynä ei välttämättä olekaan se, että kulttuuri ei kiinnosta. Kuten tutkimustuloksissa tuli esiin, taustalla voi olla kokemus siitä, että ”kulttuuri ei kuulu minulle”.

13 POHDINTA

Opinnäytetyömme tutkimuksen tavoitteena oli selvittää syitä kulttuurinkarttamiselle ja harrastamattomuudelle. Tutkimus onnistui odotettua paremmin. Se kiinnosti ihmisiä enemmän kuin olimme odottaneet ja saatujen vastausten määrä oli suurempi kuin osasimme toivoa. Toki suurempi vastausten määrä johti myös siihen, että saimme runsaasti vastauksia asioista, joita emme varsinaisesti kysyneet, kuten esimerkiksi koronapandemian vaikutukset kulttuurin kuluttamiseen tai vastaajan taloudellisesta tilanteesta johtuva kulttuurinkarttaminen.

Suurimpana yllätyksenä tutkimustuloksista meille tuli varsinaisen kulttuurivihamielisyyden tai täyden kulttuurinkarttamisen vähyyss saamissamme vastauksissa. Toki se, että keräämästämme aineistosta ei näitä löytynyt, ei tarkoita,

etteikö niitä olisi olemassa. Tutkimuksemme ei ehkä tavoittanut kaikista suurimpia kulttuurinkarttajiä tai he eivät vastanneet kyselyyn, vaikka olisivat sen kohdanneetkin. Tämä on täysin ymmärrettävää, koska kuten olemme aiemmin jo tutkimuksemme haasteita käsitellessämme todenneet, miksi kertoa jostakin sellaisesta asiasta, joka ei kiinnosta.

Toinen yllätys oli joidenkin saamiemme vastausten syvä henkilökohtaisuuden taso. Emme olleet tulleet ajatelleeksikaan, että kulttuurinkarttamisen takana voisi olla niinkin kipeitä asioita. Todennäköisesti juuri kyselyn vastaajien pysyminen täysin anonyymina rohkaisi vastaajia jakamaan nämäkin tarinat.

Tiettyjä asioita osasimme tutkimuksen alettua odottaa ja odotuksemme myös toteutuivat. Yksi näistä olivat tarinat ja kommentit kulttuurista niin sanotun elii-tin tai paremman väen huvina. Toinen odottamamme vastauksissa toistunut teema oli saavutettavuuden näkökulma ja sen haasteet. Niitä emme kysyneet, mutta osasimme aiheesta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten perusteella odottaa, että hyvin todennäköisesti saamme kuulla niitäkin.

Seuraavissa alaluvuissa käymme vielä läpi tarkempia haastatteluista ja tarinallisesta aineistosta nousseiden kulttuurinkarttamissyiden herättämiä pohdintoja.

13.1 Ajasta, rahasta ja valinnoista

Vapaa-ajan valinnat nousivat tutkimuksessa selkeästi yleisimmäksi syyksi kulttuuripalveluiden ei-käyttäjäjyyteen. Kulttuuria ja taidetta kohtaan ei siis välttämättä tunneta mitään negatiivisia tunteita, mutta moni kyselyyn vastanneista vain yksinkertaisesti valitsee käyttää aikansa toisin.

Teoksessa Kahdeksan kuplan Suomi (Kantola ym. 2022) kuvataan tarinallisuuden keinoin nykysuomalaisten kokemusta yhteiskunnasta ja paikastaan osana sitä. Tutkimus käsittelee muun muassa työelämää, elintasoä ja koettua elämänlaatua. Tutkimuksessa tulevat esiin myös suomalaisten aikuisten vapaa-ajan valinnat. Omista harrastuksista ja omasta vapaa-ajasta on luovuttu useimmiten perheen hyväksi. Ilmi tulee myös kokemus siitä, että omaa vapaa-aikaa ei ole tai että oma vapaa-aika on aikaa, joka käytetään lasten ehdoilla. (Kantola ym. 2022, 68.)

Omat tutkimustuloksemme noudattelevat samaa linjaa. Varsinkin niin sanotussa keskiluokassa, joka taloudellisen tilanteensa ansiosta olisi otollista asiakaskuntaa kulttuuripalveluille, vapaa-aika valitaan käyttää muuhun kuin kulttuurin harrastamiseen. Tämä on kulttuurialan palveluntarjoajien keskeinen haaste: miten lisätä kulttuuripalveluiden vetovoimaa niin, että vapaa-aika hahluttaisiin käyttää niiden parissa, joko vain aikuisten kesken tai koko perheen voimin.

Vapaa-ajan varsinaisesta puutteesta ei myöskään välttämättä ole kysymys. Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimukset osoittavat, että ansiotyöhön käytetään vähemmän aikaa, kun taas vapaa-aika on lisääntynyt. Vapaa-ajasta näyttää tulevan entistä merkityksellisempää sekä laadullisesti että määrällisesti. Ihmiset siis valitsevat tarkoin, miten vapaa-aikansa käyttävät. Vaikka vapaa-aikaa olisi runsaasti, siihen ei välttämättä kuulu kulttuuripalveluiden kuluttaminen. (Hanifi 2019.) Nykymallisen työelämän hektisyyden ja kuluttavuuden vuoksi vapaa-aika halutaan käyttää työajasta palautumiseen ilman sen suurempaa menemistä. Toki kaikki määrällisen vapaa-ajan lisääntyminen ei myöskään välttämättä ole vapaata, myönteistä tai itse valittua. Esimerkiksi työttömillä vapaa-aika saattaa merkitä pakotettua vapaata aikaa. (Hanifi 2019.)

Suomalaisten varallisuus ja vauraus on kasvanut vaiheittain omaisuuden siirtymässä ja laajentuessa maa- ja metsätaloudesta asuntoihin ja edelleen osakkeisiin. Suomalaiset olivat 2020-luvun alussa vauraampia kuin koskaan aikaisemmin. (Saari ym. 2020, 13.) Kulttuurin harrastaminen ei siis pääosin ole rahasta kiinni. Aika ja raha vain suunnataan muualle.

Vaikka kulttuuripalveluiden saavutettavuuteen liittyvät haasteet esimerkiksi taloudellisen tilanteen takia olivatkin jo ennen tätä tiedossa, emme voi ohittaa taloudellisten seikkojen merkitystä. Kulttuuria on toki tarjolla myös ilmaiseksi kirjastojen tai Kouvolassa esimerkiksi kulttuuritalojen taidegallerioiden tai ilmaistapahtumien kautta, mutta usein ilmainen kulttuuritapahtuma ei loppujen lopuksi olekaan ilmainen. Vaikka pääsylippuihin ei rahaa kuluisi, ylitsepääsemättömiä kustannuksia saattaa syntyä esimerkiksi tapahtumapaikalle ja sieltä pois siirtymisestä.

Näkemyks ja kokemus kulttuuritapahtumien pääsylippujen kalleudesta ei kuitenkaan ole aina tosiasia, vaan se saattaa myös heijastella vastaajan arvoja. Jollekulle 30 euroa teatterilipusta on kova hinta, mutta sama summa esimerkiksi urheilutapahtuman pääsylipusta tai ruoka-annoksesta ravintolassa ei tunnu kalliilta. Se, mihin käytämme rahamme ja minkä koemme kalliiksi tai edulliseksi, osoittaa tavallaan aina myös sen, mitä pidämme arvossa ja mitä emme.

13.2 Asenteista ja ennakkoluuloista

Yksi haastateltavista (H3) toi nosti haastattelun lopuksi esiin seuraavan huomion:

Jos jonkunnäkösen neuvon antaisin kulttuuriväelle siitä, että edistettäisiin suomalaisten kulttuurista nauttimista, ni sanoisin, että ois semmonen ihmisten preferenssien tasapuolinen kunnioittaminen, et ei aiheuteta sitä tunnetta, että meidän juttu on parempi kuin teidän juttu. (H3)

Asia ei ole uusi. Kulttuuriväen ylimielisyydestä tai poissulkevasta asenteesta on kuultu ennenkin. Myös tässä tutkimuksessa kerätyissä tarinoissa tuotiin esiin kulttuuri ja taide eliitin ja nokkavien hyväosaisten huveina, joihin huonooosaisemmillla ei ole osaa tai tilaa. Mistä tällainen asenne kumpuaa ja miksi siitä ei tunnuta pääsevän millään irti?

Saaren ym. (2020) mukaan huono-osaisuus, ja tätä myöten myös hyväosaisuus, koostuu kolmesta tekijästä: elintasosta, elämänlaadusta ja elämäntavoista. Elintaso tarkoittaa kotitalouksien käytettävissä olevia voimavaroja, käytännössä useimmiten tuloja ja palveluja. Elämänlaatu puolestaan on ihmisen näkemys omasta tai hänen ydinryhmänsä elämäntilanteesta, johon kytkeytyy kokemus hyvinvoinnista (tyytyväisyydestä elämään) sekä fyysisestä että henkisestä terveydestä. Elämäntavat taas tarkoittavat arjen rakenteita luovia toistuvia tekemisiä ja toimintoja ja elämäntähtäilyä. (Saari ym. 2020, 17–18.)

Alhainen elintaso vaikuttaa suoraan elämänlaatuun ja rajoittaa elämäntapoja ja niitä koskevia valintoja. Jos oma elintaso ei mahdollista kulttuuripalveluiden käyttämistä, voi tuloksena olla kokemus omien elämäntapojen ja elämäntähtäily-

dun huonommuudesta verrattuna niihin, joiden elintaso mahdollistaa esimerkiksi kulttuuripalveluista nauttimisen. Tämä voi johtaa kulttuuria harrastavien ja sitä myöden myös koko kulttuurikentän karttamiseen, väheksyntään tai asenteelliseen suhtautumiseen.

Parempiosaisten elämäntapojen ja arvojen naurunalaiseksi tekeminen on kautta historian ollut pienituloisille sekä eri tavoin syrjäytetyille ja alistetuille työkalu, joka mahdollistaa valtasuhteiden kyseenalaistamisen ja vastustamisen. Se on myös keino kritisoida niitä näkymättömiä rajoja ja moraalisia asenteikkoja, joilla ihmisiä yhteiskunnassa arvioidaan. (Kantola ym. 2022, 208.) Jos jostain ei ole mahdollista päästä itse osalliseksi, on helppoa ja turvallista turvautua pilkkaan tai väheksyntään. Taide on turhaa eikä siitä edes haluta osalliseksi. Pahimmillaan syntyy myös kokemus, että kulttuuri ei kuulu minulle.

On muistettava, että on sekä analyttisesti että yhteiskuntapoliittisesti tärkeää tehdä ero ihmisen ja hänen huono-osaisuutensa välillä ja välttää ihmisen elämäntilannetta hänen identiteettinsä määrittelyn välineenä. (Saari ym. 2022, 44–45.) Kulttuurinkarttaminen ei tee ihmisestä automaattisesti huono-osaista eikä huono-osainen automaattisesti ole kulttuurinkarttaja, saati sitten hyväosainen kulttuurinrakastaja. Kulttuurinkarttajien joukko ja syyt karttamiseen ovat moninaiset, aivan samalla tavalla kuin niin kutsuttu kulttuuriväki on värikäs ja heterogeeninen ryhmä.

Jokin tietty elintaso ei myöskään ole kulttuurin harrastamisen edellytys. Vaikka kulttuurin harrastaminen parantaa esimerkiksi tämän työn tekijöiden elämänlaatua, ei asia kaikkien kohdalla ole näin. Koettu elämänlaatu voi olla aivan hyvä ilman kulttuuriharrastustakin ja elämä tyydyttävää ja riittävää ilman kulttuuriakin. Samalla tavalla kuin osallisuus on valinta, myös osallistumattomuus voi sitä olla.

Kulttuurin karsastaminen ja asenteellisuus kulttuuriväkeä kohtaan johtunee osittain myös tutkimuksen aineistosta nousseesta mielikuvasta, että taidetta ja kulttuuria rahoitetaan avokätisesti yhteisillä rahoilla. Taidetta ja kulttuuria ei pidetä tärkeänä, joten myöskään niiden rahoittamista julkisin varoin ei hyväksytä. Miksi minä en saa rahaa, mutta joku irvistelijä saa? Tällä hetkellä taiteen

ja kulttuurin rahoituksen osuus Suomen valtion budjetista on 0,8 %. (Kulttuuri-
budjetti prosenttiin.) Mielikuva yhteisin varoin herroiksi elävästä taiteilijasta on
siis väärä ja aiheuttaa turhaan mielipahaa ja asenteellisuutta.

Koska kokemuksesta taide- ja kulttuuriväen poissulkevasta asenteesta ei tun-
nuta pääsevän millään eroon, olisiko taide- ja kulttuuriväen itsensä sittenkin
syytä pohtia omaa ulosantiaan ja julkisuuskuvaansa? Voisiko esimerkiksi sosi-
aalisen esteettömyyden näkökulmasta olla tässä iloa?

Sosiaalinen esteettömyys liittyy asenteisiin, yhdenvertaisuuteen ja syrjimättö-
myyteen. Myönteiset asenteet ihmisten moninaisuutta kohtaan näkyvät esi-
merkiksi asiakaspalvelutilanteissa ja kaikissa ihmisten välisissä kohtaamisissa
arvostavana käyttäytymisenä muita kohtaan. Sosiaalinen esteettömyys ilme-
nee myös yhdenvertaisina mahdollisuuksina osallistua ja toimia yhteiskunnan
eri osa-alueilla, kuten oppilaitoksissa, työpaikoilla, poliittisessa päätöksente-
ossa ja kulttuurielämässä. (Sosiaalinen esteettömyys.)

Fyysinen esteettömyys huomioidaan kulttuuripalveluiden piirissä jo varsin kat-
tavasti. Esimerkiksi useimpiin teattereihin ja museoihin pyörätuoliakin käyttävä
asiakas pääsee helposti ja konserttisaleissa on käytössä induktiosilmukka
huonokuuloisten avuksi. Onko sosiaalinen esteettömyys kuitenkin vielä niin
uusi asia, ettei sitä ole ymmärretty ottaa huomioon?

Vaikka mitään elitismiä tai ylimielistä asennetta ei välttämättä olisi edes ole-
massa, kulttuuritoimijoiden lienee syytä miettiä mistä moinen ajatus mahdoli-
sesti voisi vuosi vuoden jälkeen kummuta ja miten sitä voisi hälventää. Kult-
tuurin hyvinvointivaikutukset eivät saa jäädä saamatta väärin käsitysten tai
turhan asenteellisuuden takia. On kulttuurikentän etu ja tehtävä toivottaa
kaikki tervetulleeksi taiteen ja kulttuurin pariin ja tehdä aktiivista työtä asentei-
den tai ennakkoluulojen hälventämiseksi.

On kuitenkin muistettava, ettei kokemus ulossulkevasta asenteesta tule esiin
vain kulttuuriväen kohdalla. Oli kyse mistä tahansa tiettyyn asiaan ja kiinnos-
tuksenkohteeseen keskittyneestä ryhmästä, se voidaan kokea jollain tapaa si-

säänpäin lämpiävänä tai vaikeasti lähestyttävänä. Keskustelu elitismistä tuntuu vain erityisesti kärjistyneen kulttuurista ja taiteesta puhuttaessa. Itsereflektion on varmasti syytä sekä kulttuuriväellä että kulttuurinkarttajilla itsellään.

13.3 Taiteen ymmärtämisestä

Moni välttää taiteen harrastamista vetoamalla siihen, ettei ymmärrä taidetta. Tutkimuksessa saamamme materiaalin pohjalta voimme jakaa taiteen ymmärtämisen kahteen tasoon. Ensimmäinen ymmärtämisen taso on katsojan tunne siitä, ettei hän ymmärrä mitä jokin taideteos esittää tai mitä sillä halutaan sanoa. Toinen taso puolestaan on ajatus siitä, ettei katsojana ymmärrä miten joku voisi nauttia jostakin kulttuurin lajista tai yksittäisestä teoksesta. Useimpien kommentti siitä, ettei ymmärrä taidetta, osuu tulkintamme mukaan ymmärtämisen ensimmäiselle tasolle. Katsoja ei saa tai osaa saada teoksesta mitään irti, joten kokee ettei ymmärrä sitä.

Jos taiteen ja kulttuurin harrastamista ei opita heti varhaislapsuudessa kotoa, jokainen suomalainen joutuu tekemisiin taiteen kanssa viimeistään silloin, kun aloittaa peruskoulun. Suomalainen peruskoulu on maailmanlaajuisesti ihailtu instituutio, jossa jokainen lapsi saa opetusta ja osaamisen mittausta tasa-arvoisesti sekä tieteestä että taiteesta. Onko taideaineiden arvostelu numeroin muiden oppiaineiden tavoin kuitenkin paras ratkaisu?

Peruskoulun taideaineiden numeroarvostelu antaa meidän ymmärtää, että taiteenkin kohdalla on olemassa mittaristo siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Voisiko numeroarvostelusta luopumalla tehdä taiteesta lähtökohtaisesti helpommin lähestyttävää, avata näkemystä siitä, että taiteessa kaikki on sallittua, ja oikeaa ja väärää tapaa tehdä tai ymmärtää ei ole? Sen sijaan, että kuvataidonnun tunnilla muovailtaisiin savesta mahdollisimman oikean näköinen jänis ja annettaisiin arvosana sen mukaan, kenen jänis on kaikista jäniksin, lähdetäisiinkin tutkimaan asiaa taiteellisuuden ja luovuuden kautta. Mitä mielikuvia jänikseen liittyy? Mitä jänis edustaa? Mitä itse tunnet, kun ajattelet jänistä?

Entä jos keskiössä ei niinkään olisi taito, vaan suhde taiteeseen ja kulttuuriin? Myös tutkimuksessa kerätyissä tarinoissa tuli esiin tilanteita, joissa opettaja

suosi oppilasta, joka oli taiteellisesti lahjakas ja kiinnostunut taiteesta. Kokemus sivuun jäämisestä ja huonommuudesta on jättänyt lapseen jäljen, jonka seurauksena hänestä on kasvanut kulttuurinkarttaja. Usein tunne siitä, ettei osaa, liittyy tunteeseen siitä, ettei ymmärrä. Tällöin taiteen äärelle ei tule koskaan edes hakeuduttua.

Ei ole olemassa oikeaa tapaa katsoa, kokea tai tulkita taideteosta. Jos taiteilija on kuvannut auringonlaskun, mutta katsoja alkaakin teoksen äärellä ajatella yksinäisyyttä, perunoita tai vaikka kauneuskirurgiaa, ei se ole virhe. Usein kokemus siitä, ettei ymmärrä taidetta, on vahvasti kytköksissä ajatukseen, että kokiessaan taidetta saattaa tehdä sen jotenkin väärin. Taiteesta nauttimisen, jos minkä, pitäisi voida olla epäonnistumisen pelosta vapaata aluetta.

Säveltäjä Osmo Tapio Räihälä (2021, 51) kirjoittaa viisaasti: ”Jos et ’ymmärrä’ jotakin taideteosta, vika ei ole sinussa eikä taideteoksessa - teillä ei vain ole yhteistä kieltä. Kieliä voi muuten opiskella. Niin myös taiteen katsomista ja kuuntelemista.” Taiteen äärellä on syytä unohtaa oikean ja väärän käsite. Ei taidetta tarvitse ymmärtää. Tärkeintä ja riittävää on, että sen kokee. Kunkin vastaanottajan harrastuneisuus, tietotaso ja elämys vaihtelevat. Niinpä tulkinatkin ovat erilaisia. Yhtä ainoaa yleispätevää tulkintaa taideteokselle ei ole. Taideteoksille voidaan antaa useita erilaisia merkityksiä tulkitsijasta riippuen. Siksi ei ole mielekäästä pohtia kenen tulkinta on oikea ja kenen ei. Mielenkiintoisempaa on pohtia taiteiden vaikutusta ihmisiin. Taiteet eivät vaikuta samalla tavalla kaikkiin. (Sederholm 2000, 19, 29.)

Olisi syytä myös muistaa, että itse taiteessa tai kulttuurissa ei ole parempaa ja huonompaa. Korkeakulttuuri vastaan ”matala” kulttuuri on tarpeeton asetelma ja eri kulttuurin lajien arvottamisesta olisi syytä luopua. Korkea ja matala eivät tarkoita hyvää ja huonoa, vaan sitä, pyritäänkö rakenteellisesti monimutkaiseen vai yksinkertaiseen. Molemmilla tavoilla voi syntyä hyvää ja huonoa vastaanottajan mausta riippuen. (Räihälä 2021, 154.) Loppujen lopuksi keskiössä ovat taiteen kokijan, yksilön preferenssit. Korkea tai matala, populaari tai eksklusiivinen, aivan sama. Kulttuuri on kulttuuria, laitettiin sille mikä etuliite hyvänsä.

13.4 Lopuksi

Opinnäytetyön tekeminen eri alojen työparina on ollut inspiroiva ja mielenkiintoinen matka. Kummankin kokemus ja näkemys omalla alallaan on ruokkinut toista, ja tuonut oivalluksia ja uutta näkökulmaa aiheeseen. Yhteistyön vaikutukset ovat näkyneet myös tekijöiden vapaa-ajalla. Jannan harrastuneisuus ja osaaminen kuvataiteissa on inspiroinut Karolinaa ja Karolinan intohimo teatteria kohtaan on saanut Jannan hakeutumaan teatterikatsomoon mahdollisista ennakkoluuloista huolimatta.

Opinnäytetyön ja tutkimuksen aiheena kulttuuri on valtavan laaja pelkästään käsitteenä. Jos aihetta olisi rajattu tiukemmaksi johonkin tiettyyn kulttuuriin lajiin, kuten teatteriin tai kuvataiteeseen, olisimme saattaneet päästä helpommalla teorian, aineistonkeruun ja analysoimisen suhteen. Toisaalta valitsemalla laajan aiheen otimme haasteen vastaan, jolloin "tutkimusmatka" kulttuurin äärellä oli työläs, mutta myös antoisa.

Opinnäytetyötutkimuksen ajoitus herätti työn alkuvaiheilla huolta. Koropandemian aikana kulttuurin talot, tilat ja tapahtumat ovat olleet enemmän tai vähemmän kiellettyjä, rajoitettuja tai kokonaan suljettuja. Tutkimusmatkan alkuvaiheilla heräsi pelko, muistavatko ihmiset vielä ajan ennen pandemiaa, kun tapahtumat olivat auki ja kulttuuri rajoittamatonta. Koronatilanne vaikutti myös aineiston keräämiseen. Aineistonkeruu toteutettiin lopulta kokonaan sähköisesti kyselyn ja etäyhteydellä toteutettujen haastattelujen avulla.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen on ollut koko kulttuurihyvinvoinnin opintojen mielenkiintoinen ja inspiroiva osa. Alun ahdistus muuttui ajan myötä innostukseksi: paras oppi koko prosessissa oli, että tekeminen lisää motivaatiota. Kokemattomuus "tutkijana" oli haaste, mutta myös mahdollisuus oppia valtavasti uutta.

Kulttuurin hyvinvointia lisäävä vaikutus on kiistämätön, mutta on myös hyväksyttävä ja ymmärrettävä se, etteivät kaikki halua siitä osallisiksi. Ihmiset ovat erilaisia yksilöllisine tarpeineen, haluineen, toiveineen ja tapoineen. Olivatpa asenteet, näkemykset ja kokemukset mitä tahansa, voidaan kuitenkin olla yhtä mieltä siitä, että kulttuuri kuuluu kaikille.

LÄHTEET

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Amdahl, P. & Chaikiat, P. 2007. Personas as drivers. An alternative approach for creating scenarios for ADAS evaluation. PDF-tiedosto. Department of Computer And Information Science, Linköping University. Saatavissa: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:23365/FULLTEXT01.pdf> [viitattu 3.7.2022].

Cultural Access and Participation 2013. Special Eurobarometer 399. Raportti. Conducted by TNS Opinion & Social at the request of the European Commission, Directorate-General for Education and Culture. European Commission, Brussels. Saatavissa: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1115> [viitattu 2.8.2022].

Dahlstrom, M. F. 2014. Using narratives and storytelling to communicate science with nonexpert audiences. WWW-artikkeli. Iowa State University. Saatavissa: https://www.pnas.org/content/pnas/111/Supplement_4/13614.full.pdf [viitattu: 12.2.2022].

den Dekker, T. 2020. Design thinking. E-kirja. Groningen/Utrecht: Noordhoff Uitgevers bv. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 29.8.2022].

Fancourt, D. & Finn, S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289054553> [viitattu 21.6.2022].

Hanifi, R. 2019. Vapaa-aika muutoksessa – tekniikka on hämärtänyt arjen ja leikin rajaa. Tilastokeskuksen asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. Artikkelit. WWW-sivu. Päivitetty 18.4.2019. Saatavissa: <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/vapaa-aika-muutoksessa-tekniikka-on-hamartanyt-arjen-ja-leikin-rajaa/> [viitattu 27.5.2022].

Heikkilä, R. 2015. Kulttuurin kulutus ja yhteiskunnalliset hierarkiat. Teoksessa Lindholm, A. (toim.) Ei-kävijästä osalliseksi. Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 35–37.

Heikkilä, R. & Lindblom, T. 2022. Overlaps and accumulations: The anatomy of cultural non-participation in Finland, 2007 to 2018. Journal of Consumer Culture. Saatavissa: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/14695405211062052> [viitattu 14.7.2022].

Heikkinen, H. 2018. Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 149–167. Saatavissa: <https://ellibslibrary.com> [viitattu 9.12.2021].

Holm, P. & Tyynilä, J. 2021. Museoiden kävijätutkimus 2021. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.museoliitto.fi/doc/kavijatutkimus2021/valtakunnallinen_kavijatutkimus2021_tulokset.pdf [viitattu 27.5.2022].

Houni, P., Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taiteen edistämiskeskus (TAIKE): Helsinki.

Hyyppä, M. T. 2021. Kulttuuri ja terveys. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01283#s1> [viitattu 18.7.2021].

Ideapakka. 2021. Palvelumuotoilu. Helsinki: Ideapakka Oy.

Ilmarinen, V. & Koskela, K. 2015. Digitalisaatio: yritysjohdon käsikirja. E-kirja. Alma Talent. Saatavissa: <https://bisneskirjasto-almatalent-fi.ezproxy.xamk.fi/teos/IACBGXCTEB#piste:t1Nw> [viitattu 18.5.2022].

Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/> [viitattu 4.3.2022].

Kaisti, H. & Kuisma, N. 2013. ”Siellä voi varmaan tehdä paljon muutakin, mut en vaan tiä mitä”. Hämeenlinnan, Kouvolan ja Lahden kirjastojen ei-käyttäjäselvitys. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://docplayer.fi/63098-Siella-voi-varmaan-tehda-paljon-muutakin-mut-en-vaan-tia-mita-hameenlinnan-kouvolan-ja-lahden-kirjastojen-ei-kayttajaselvitys.html> [viitattu 26.5.2022].

Kallio, A. 2021. Litterointi. Teoksessa Vuori, J. (toim.) 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/> [viitattu 4.3.2022].

Kananen, J. 2014. Netnografia. Verkkoyhteisöjen tutkiminen opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kantola, A. ja työryhmä. 2022. Kahdeksan kuplan Suomi – yhteiskunnan muutosten syvät tarinat. Helsinki: Gaudeamus.

Kiilakoski, T., Gretschel, A. & Nivala, E. 2012. Osallisuus, kansalaisuus ja hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.)
Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki:
Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 9–34.
Koivisto, E. 2022. Kulttuuripääällikkö. Sähköpostiviesti 23.5.2022. Kouvolan kaupunki.

Koivisto, M., Forsberg, S. & Säynäjäkangas, J. 2019. Palvelumuotoilun
bisneskirja. E-kirja. Alma Talent. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu:
4.8.2021].

Kotus. 2021. Kulttuuri. Kotimaisten kielten keskus. WWW-lähde. Saatavissa:
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/kulttuuri> [viitattu 18.7.2021].

Kouvolan kaupungin verkkosivut. 2022. WWW-lähde. Saatavissa:
<https://www.kouvola.fi/vapaa-aika/kulttuuri/> [viitattu 16.7.2021].

Kulttuuribudjetti prosenttiin. s.a. WWW-lähde. Saatavissa:
<https://www.kulttuuribudjettiprosenttiin.fi/> [viitattu 28.5.2022].

Kulttuurikyselyn tulokset. Kouvolan kaupungin verkkosivut. 2022. WWW-
lähde. Saatavissa: [https://www.kouvola.fi/wp-
content/uploads/2022/06/Yhteenveto-kulttuurikyselyn-tuloksista.pdf](https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2022/06/Yhteenveto-kulttuurikyselyn-tuloksista.pdf) [viitattu
3.7.2022].

Kuntaliitto 2017. Kulttuuri ja taide. Kuntien kulttuuripalvelut. Verkkosivu
6.3.2017. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/kuntien-kulttuuripalvelut> [viitattu
15.8.2021].

Kärki, K. 2013. Osallistumattomuuden kulttuuripoliittisen tulkinnat – teon
filosofinen analyysi. Abstrakti. Kulttuuripoliittikan tutkimuksen päivät 16.–
17.5.2013, Helsinki. Saatavissa: [http://kulttuuripoliittikantutkimus.fi/wp-
content/uploads/2016/11/KPTpaivat2013_abstraktit.pdf](http://kulttuuripoliittikantutkimus.fi/wp-content/uploads/2016/11/KPTpaivat2013_abstraktit.pdf) [viitattu 2.8.2022].

Lahtinen, E., Jakonen, O. & Sokka, S. 2017. Yhdenvertaisuus ja
saavutettavuus kulttuuripoliitikassa. Kulttuuripoliittikan tutkimuskeskus Cupore.
Tietokortti 3. Saatavissa:
[https://www.cupore.fi/images/tiedostot/tietokortit/cupore_tietokortti_saavutetta-
vuus.pdf](https://www.cupore.fi/images/tiedostot/tietokortit/cupore_tietokortti_saavutettavuus.pdf) [viitattu 18.7.21].

Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua.
Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 46. PDF-dokumentti. Saatavissa:
<https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf> [viitattu 11.5.2022].

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 8.2.2019/166.

Lal, D. M. 2021. Design Thinking: Beyond the sticky notes. E-kirja. New Delhi:
Sage. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 29.8.2022].

Lehto, M. 2015. Perussuomalaisten puoluesihteerin Jyväskylän
väkivaltaisuuksista: ”Meillä ei ole sinne puolueena minkäänlaisia yhteyksiä”
WWW-lähde. Saatavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000970489.html>
[viitattu: 5.4.2022].

Leino, E. 1985. Runoja 2. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Liikka, M. 2003. Tarinallinen lähestymistapa yksilön ja yhteisön suhteen tutkimiseen - Yksilöiden identiteetti- ja organisaation kollektiiviseen narratiiviseen identiteettiin. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/8920/G0000147.pdf?sequence=1> [viitattu 4.8.2021].

Liikkanen, M. (toim.) 2009. Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat. Helsinki: Gaudeamus.

Lindholm, A. 2015. Ei-kävijät yleisötutkimuksen läpivalaisussa. Teoksessa Lindholm, A. (toim.) Ei-kävijästä osalliseksi. Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 64–72.

Loisa, R.-L. 2007. Taidekulttuuri versus populaarikulttuuri. Verkkoartikkeli. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/yfi/oppiaineet/kulttuuripolitiikka/tekstit/artikkeli/t/taidekulttuuri> [viitattu 5.4.2022].

Menetelmäblogi. 2011. Tarinallisuus eli storytelling. WWW-lähde. Päivitetty 31.10.2011. Saatavissa: <https://kpmk.wordpress.com/testi-1/tarinallisuus/> [viitattu 18.8.2021].

Miettinen S. (toim.) 2014. Muotoiluajattelu. Helsinki: Teknologian info Teknova Oy.

Miettinen S. (toim.) 2011. Palvelumuotoilu – uusi menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. 2. painos. Helsinki: Teknologian info Teknova Oy.

Moilanen, P. & Räihä, P. 2015. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 52–73.

Mäkelä, M., Björninen, S., Hämäläinen, V. Karttunen, L. Nurminen, M.

Raipola, J. & Rantanen, T. (toim.). 2020a. Kertomuksen vaarat - kriittisiä ääniä tarinataloudesta. Tampere: Vastapaino.

Mäkelä, M., Björninen, S., Nurminen, M. & Raipala, J. 2020b. ”Tämä tarina on niin monella tapaa tosi!": Lähtökohtia kertomuskäyttöjen hallintaan. Teoksessa Huhtinen, A-M. & Melgin, E. (toim.) Hallitsematon viestintä. Helsinki: ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry. 65–79. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/314487/procom_procomma-academic_2020_digi_korj.pdf?sequence=5&isAllowed=y [viitattu: 5.4.2022].

Mäki, T. 2017. Taiteen tehtävä. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Nenonen, T. s.a. Kulttuuri tekee hyvää. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kampanja. WWW-julkaisu. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/ajankohtaista/kampanjat/voi-hyvin-talvella/kulttuurin-harrastaminen-tekee-hyvaa> [viitattu 11.5.2022].

Nenonen, T. 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Blogijulkaisu. 21.11.2017. Saatavissa: <https://blogi.thl.fi/kolme-tapaa-joilla-kulttuuriharrastukset-voivat-tuoda-valoa-elamaan/> [viitattu 11.5.2022].

Opetusministeriö 2009. Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75641/opm12.pdf?sequence=1> [viitattu 15.8.2021].

Partanen, E., Ahomäki, M. & Laukkanen, J. 2018. Kävijätutkimus 2018 – Eikävijät. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.sinfoniaorkesterit.fi/assets/statistics/Suomen-Sinfoniaorkesterit-ry-Kavijatutkimus-2018_Ei-kavijat.pdf [viitattu 25.5.2022].

Pekola-Sjöblom, M. 2020. Kuntalaistutkimus 2020. Erilaistuva Kuntasuomi 2025, Kuntaliiton tutkimusohjelma 2020–2025. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Saatavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntalaistutkimus_kuntalisten%20n%C3%A4kemykset%20kulttuuri_ja_vapaa_ajan_palveluista.pdf [viitattu 15.8.2021].

Pirnes, E. 2008. Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka – Laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteluna. Jyväskylän yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18544/9789513930851.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 18.7.2021].

Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K., & Toikka, A. 2014. Suomalainen maku. Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Ropponen, K. 2018. Viihde auttaa ihmisiä unohtamaan, taide auttaa muistamaan. Verkkootikkeli. *Meteli-lehti*. Saatavissa: <https://www.teme.fi/fi/meteli/suur-on-taiteen-valtakunta-mahtuu-sinneaailmat/> [viitattu 2.5.2022].

Räihälä, O. T. 2021. Miksi nykymusiikki on niin vaikeaa? Keuruu: Atena.

Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. 2020. Raskas perintö – ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Tallinna: Gaudeamus.

Sandelin, I., Rannisto, A. & Ojajärvi, A. 2018. Palvelumuotoilussa ei voida enää sivuuttaa yhteiskuntaluokkaa. Solita. Verkkojulkaisu. 9.11.2018. Saatavissa: <https://www.palvelumuotoilu.fi/palvelumuotoilussa-ei-voida-enaasivuuttaa-yhteiskuntaluokkaa/> [viitattu 10.8.21].

Sederholm, H. 2000. Tämäkö taidetta? Porvoo: WSOY.

Sosiaalinen esteettömyys. s.a. Invalidiliitto. WWW-lähde. Saatavilla: <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus> [viitattu 21.5.2022].

Suomen Sinfoniaorkesterit ry. 2018. Kävijätutkimus 2018 – ei-kävijät. WWW-lähde. Saatavissa: <https://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/tutkimukset/> [viitattu 25.5.2022].

Suomen YK-liitto. s.a. Unescon kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/kulttuurijulistus_lopullinen.pdf [viitattu 29.8.2022].

Taiteen edistämiskeskus s.a. WWW-lähde. Saatavissa: <https://100minuuttiataidetta.taike.fi/> [viitattu 11.5.2022].

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Hyvinvointi. WWW-sivu. Päivitetty 4.5.2022. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi> [viitattu 23.5.2022].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. E-kirja. Helsinki: Talentum. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu: 4.8.2021].

Tuulaniemi, J. 2016. Palvelumuotoilu. 3. painos. Helsinki: Talentum Pro.

Uusitalo, H. & Simpura, J. 2020. Erik Allardt hyvinvoinnin tutkijana. PDF-dokumentti. *Yhteiskuntapolitiikka* 85, 579–587. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140729/YP2005-6_Uusitalo%26Simpura.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 19.5.2022].

Valli, R. 2015. Tulkintoja erilaisiin vastauskäyttämisiin. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 239–254.

Valli, R. (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. E-kirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu: 1.8.2021].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virolainen, J. 2015a. Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäatiö Cupore. Verkkojulkaisu 26. Saatavissa: <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/jutta-virolainen-kulttuuriosallistumisen-muuttuvat-merkitykset> [viitattu 19.7.2021].

Virolainen, J. 2015b. Kulttuuripoliittinen näkökulma osallistumiseen. Teoksessa Lindholm, A. (toim.) Ei-kävijästä osalliseksi. –Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 54–62.

Von Brandenburg, C. 2008. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä - Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. Opetusministeriön julkaisuja 2008:12. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79051/opm12.pdf?sequence=1> [viitattu 5.4.2022].

Väisänen, L. 2017. Taide, tunne ja järki! Taiteen edistämiskeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://100puheenvuoroataiteesta.taike.fi/taide-tunne-ja-jarki/> [viitattu 18.7.2021].

Williams, K. L. 2006. Personas in the design process: A tool for understanding others. Georgia Institute of Technology. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://smartech.gatech.edu/bitstream/handle/1853/11623/Williams_Karen_L_200608_Mas.pdf [viitattu 18.5.2022].

YLE Uutiset. 2009. Korkeakulttuurin on viihteellistytävä menestyäkseen. WWW-lähde. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-5885164> [viitattu 17.7.2021].

KUVALUETTELO

Kulttuurinkarttaja-profiilien akvarellimaalaukset Janna Koponen, 2022.

Kuva 1. Kulttuuritilaisuuksissa käyminen. Tilastokeskus, 2019.

Kuva 2. Yleinen tutkimusasetelman ja tutkimusprosessin kulku Kanasen 2014 mukaan. Kananen, J. 2014. Netnografia. Verkkoyhteisöjen tutkiminen opin-
näytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja. Jyväskylä: Jy-
väskylän ammattikorkeakoulu.

Kuva 3. Käsitekartta.

Kuva 4. Opinnäytetyön viitekehys.

Kuva 5. Kulttuuriin osallistumisen edellytykset Allardtin (1976) teoriaa mukail-
len.

Kuva 6. Design Councilin Tuplatimanttiprosessimalli mukailen Koivisto ym.
(2011, 47.) Koivisto, M., Forsberg, S. & Säynäjäkangas, J. 2019. Palvelumuo-
toilun bisneskirja. E-kirja. Alma Talent. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/>
[viitattu: 4.8.2021].

Kuva 7. Tarinoiden ryhmittelyä.

Kuva 8. Tarinallisen aineiston ryhmittely.

Kuva 9. Haastatteluaineiston ryhmittely.

Kuva 10. Profiili Eero Ennakkoluuloinen.

Kuva 11. Profiili Elsa En-Vaan-Tajuu.

Kuva 12. Profiili Kirsi Kotoilija.

Kuva 13. Profiili Timo Tärkeysjärjestys.

Kuva 14. Profiili Kaarlo Karttajaksi Kasvanut.

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Aineistonkeruun ja analysoimisen prosessi

Kulttuurikysely

Olemme kaksi kulttuurihyvinvoinnin opiskelijaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta XAMK:ista. Tutkimme opinnäytetyössämme, miksi kulttuuripalveluita ei käytetä tai taidetta ja kulttuuria ei harrasteta, vaikka siihen olisi mahdollisuus. Työmme tilaajana on Kouvolan kaupungin kulttuuripalvelut.

Meitä kiinnostavat tarinat ihmisiltä, joilla olisi mahdollisuus käyttää kulttuuripalveluita ja harrastaa taidetta ja kulttuuria, mutta jotka eivät sitä silti tee. Auto olisi, mutta et aja paikalle tai rahat riittäisivät, mutta et kuitenkaan osta pääsylippua. Voisi jopa sanoa, että kartat kulttuuria? Miksi?

Kyselyyn voit vastata täysin anonymisti. Keräämme vastaajien taustatiedot tutkimustulosten käsittelemistä varten. Kun opinnäytetyö on valmis, kerätty aineisto hävitetään.

Lisätiedot: kulttuurinkarttajat@gmail.com

Kiitos avustasi,
terveisin Janna ja Karolina

1. Vastaajan ikä

- Alle 18 vuotta
- 18-29 vuotta
- 30-39 vuotta
- 40-49 vuotta
- 50-59 vuotta
- 60-69 vuotta
- yli 70 vuotta
- en halua vastata

2. Vastaajan sukupuoli

- mies
- nainen
- muu
- en halua vastata

3. Vastaajan elämäntilanne

- opiskelija
- työelämässä
- työtön
- eläkkeellä
- muu
- en halua vastata

Tutkimuksessa yritämme selvittää, miksi kulttuuripalveluita ei käytetä, vaikka siihen olisi mahdollisuus.

Seuraavassa kohdassa on esimerkkikysymyksiä kulttuurin eri lajeihin liittyen.

Koronapandemia on vaikuttanut kulttuuripalvelujen käyttämiseen ja saatavuuteen, mutta tässä tutkimuksessa pyydämme vastaamaan normaalitilanteen mukaan, oletko käyttänyt kulttuuripalveluita.

4. Oletko käynyt teatterissa? Esim. Kouvolan teatteri, Kuusankosken teatteri, Korvenkylän kesäteatteri tai Valkealan kesäteatteri

- kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana
- kyllä, yli kolme vuotta sitten
- ei, en koskaan
- en halua vastata

5. Oletko käynyt museossa? (Esim. Taidemuseo Poikilo tai kaupunginmuseo)

- kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana
- kyllä, yli kolme vuotta sitten
- ei, en koskaan
- en halua vastata

6. Oletko käynyt taidenäyttelyssä? (Esim. kirjastojen näyttelyt, kulttuuritalojen galleriat, Taideruukin näyttelyt)

- kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana
- kyllä, yli kolme vuotta sitten
- ei, en koskaan
- en halua vastata

7. Oletko käyttänyt kirjaston palveluja?

- kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana
- kyllä, yli kolme vuotta sitten
- ei, en koskaan
- en halua vastata

8. Oletko käynyt kuuntelemassa ns. taidemusiikkia? (Esim. Kymi Sinfonietta, Kuusankosken Studio123:n oopperanäytökset)

- kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana
- kyllä, yli kolme vuotta sitten
- ei, en koskaan
- en halua vastata

Välityspyyntö: kysely yhdistyksen jäsenistölle

Tervehdys yhdistystoimija!

Olemme kaksi kouvolaista kulttuurihyvinvoinnin opiskelijaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta XAMK:sta. Tutkimme opinnäytetyössämme syitä sille miksi ihmiset eivät käytä kulttuuripalveluita tai harrasta taidetta, vaikka heillä olisi siihen mahdollisuus. Lippuihin on varaa, autolla tai bussilla pääsisi paikalle ja tarjontaakin olisi, mutta kulttuuripalveluihin ei silti tartuta. Miksi? Ovatko taustalla huonot kokemukset, ennakkoluulot vai eikö kulttuuri yksinkertaisesti kiinnosta?

Toivomme osallistujiksi tutkimukseemme mahdollisimman paljon mahdollisimman erilaisia ihmisiä ja siksi lähestymme sinua. Olisimme äärimmäisen kiitollisia, jos voisitte välittää tämän viestin ja oheisen linkin kyselyyn yhdistyksenne jäsenille!

Kyselyyn voi vastata täysin anonyymisti eikä vastaaminen vie montakaan minuuttia. Kyselyyn voi vastata joko vain laittamalla rasteja ruutuun, mutta olemme erityisen kiinnostuneita ihmisten tarinoista kulttuurinkarttamisen taustalla. Opinnäytetyön tilaajana toimii Kouvolan kaupungin kulttuuripalvelut.

Ohessa linkki kyselyyn, suuri kiitos avustanne!

Kysely on avoinna helmikuun loppuun asti osoitteessa <https://link.webropol-surveys.com/S/77B1FA223E883B29>

Ystävällisin terveisin,
Janna Koponen ja Karolina Eklund-Vuorela

Lisätiedot: kulttuurinkarttajat@gmail.com

Yhdistysten nimet kerätty yhdistysinfo.fi-sivustolta, yhteystiedot kerätty yhdistysten verkko- tai Facebook-sivuilta.

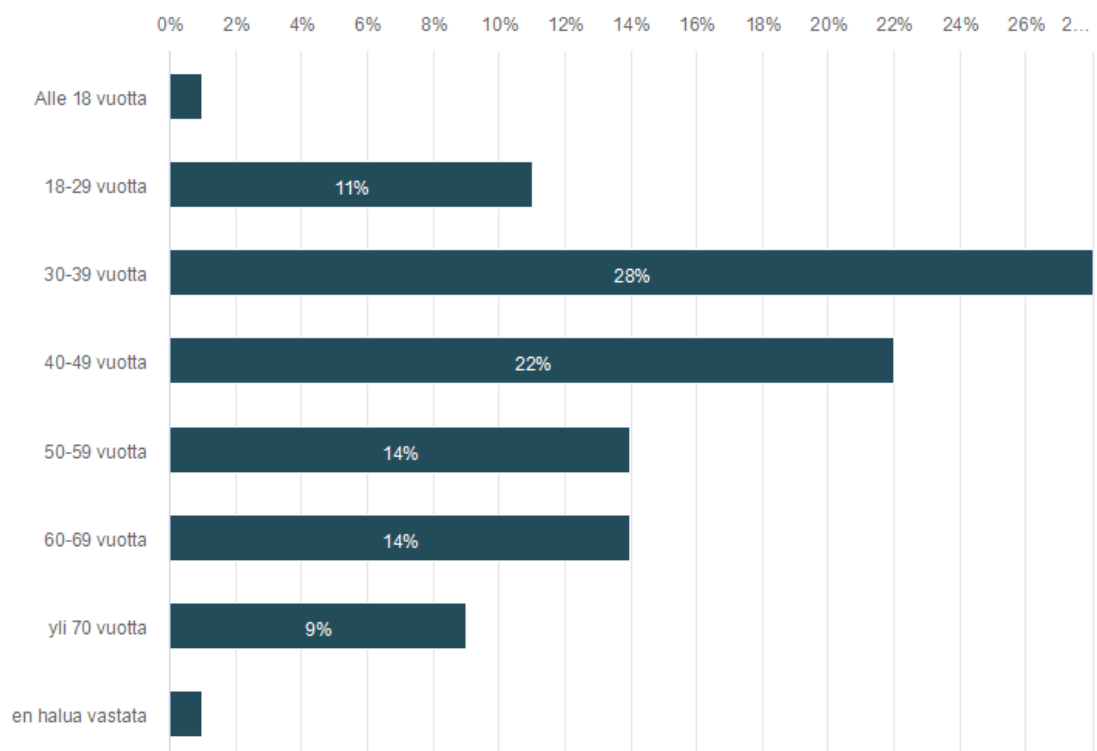
Kaikki vastaajat

Kulttuurikysely

Vastaajien kokonaismäärä: 224

1. Vastaajan ikä

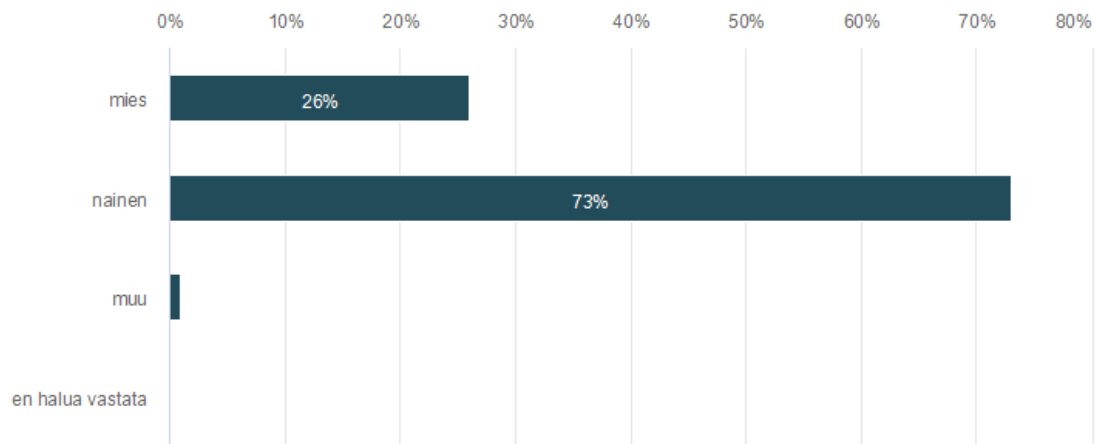
Vastaajien määrä: 223

	n	Prosentti
Alle 18 vuotta	2	0,9%
18-29 vuotta	25	11,2%
30-39 vuotta	63	28,3%
40-49 vuotta	49	22,0%
50-59 vuotta	32	14,4%
60-69 vuotta	32	14,3%
yli 70 vuotta	19	8,5%
en halua vastata	1	0,4%

2. Vastaajan sukupuoli

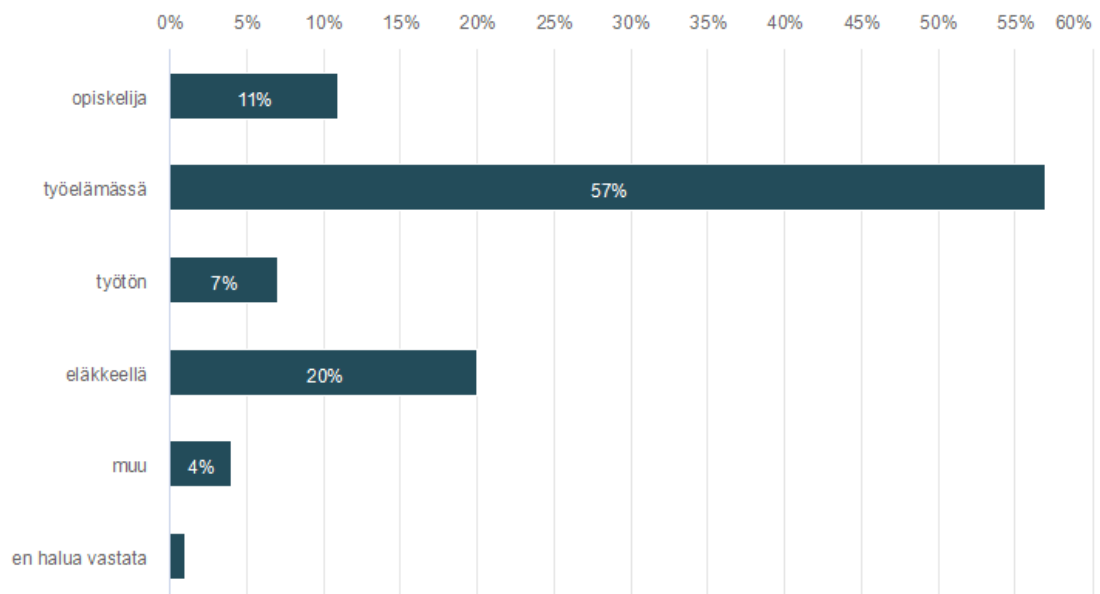
Vastaajien määrä: 222

	n	Prosentti
mies	58	26,1%
nainen	161	72,5%
muu	2	0,9%
en halua vastata	1	0,5%

3. Vastaajan elämäntilanne

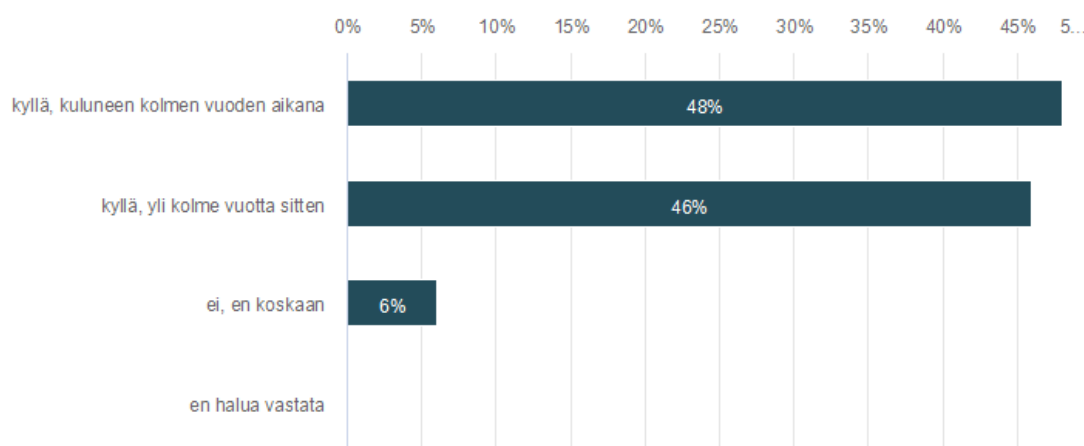
Vastaajien määrä: 223

	n	Prosentti
opiskelija	24	10,8%
työelämässä	127	57,0%
työtön	15	6,7%
eläkkeellä	46	20,6%
muu	9	4,0%
en halua vastata	2	0,9%

4. Oletko käynyt teatterissa? Esim. Kouvolan teatteri, Kuusankosken Teatteri, Korvenkylän kesäteatteri tai Valkealan kesäteatteri

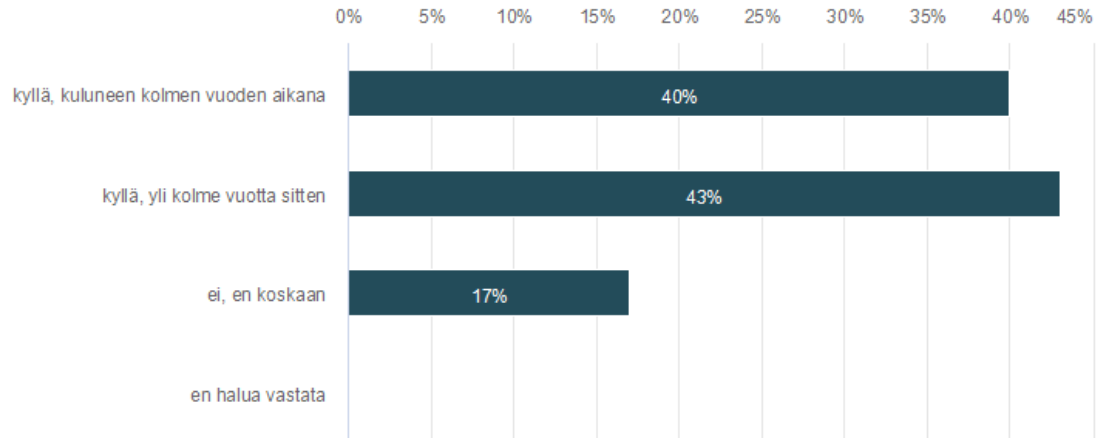
Vastaajien määrä: 224

	N	Prosentti
kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana	107	47,8%
kyllä, yli kolme vuotta sitten	104	46,4%
ei, en koskaan	13	5,8%
en halua vastata	0	0,0%

5. Oletko käynyt museossa? (Esim. Taidemuseo Poikilo tai kaupunginmuseo)

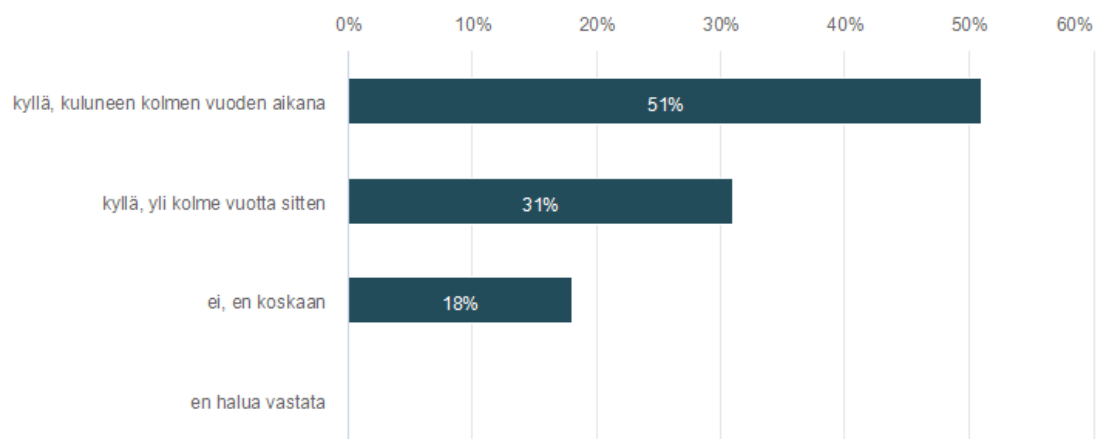
Vastaajien määrä: 224

	N	Prosentti
kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana	89	39,7%
kyllä, yli kolme vuotta sitten	97	43,3%
ei, en koskaan	38	17,0%
en halua vastata	0	0,0%

6. Oletko käynyt taidenäyttelyssä? (Esim. kirjastojen näyttelyt, kulttuuritalojen galleriat, Taideruukin näyttelyt)

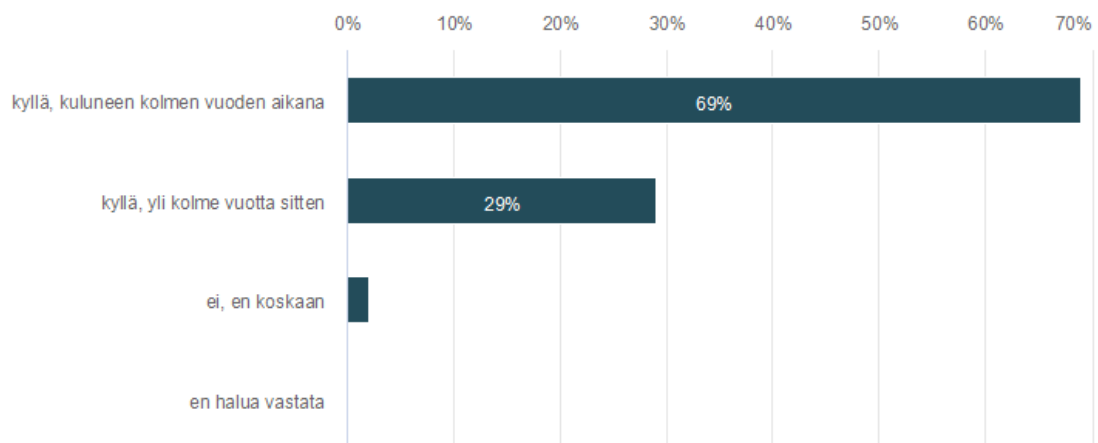
Vastaajien määrä: 223

	n	Prosentti
kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana	113	50,7%
kyllä, yli kolme vuotta sitten	69	30,9%
ei, en koskaan	40	17,9%
en halua vastata	1	0,5%

7. Oletko käyttänyt kirjaston palveluja?

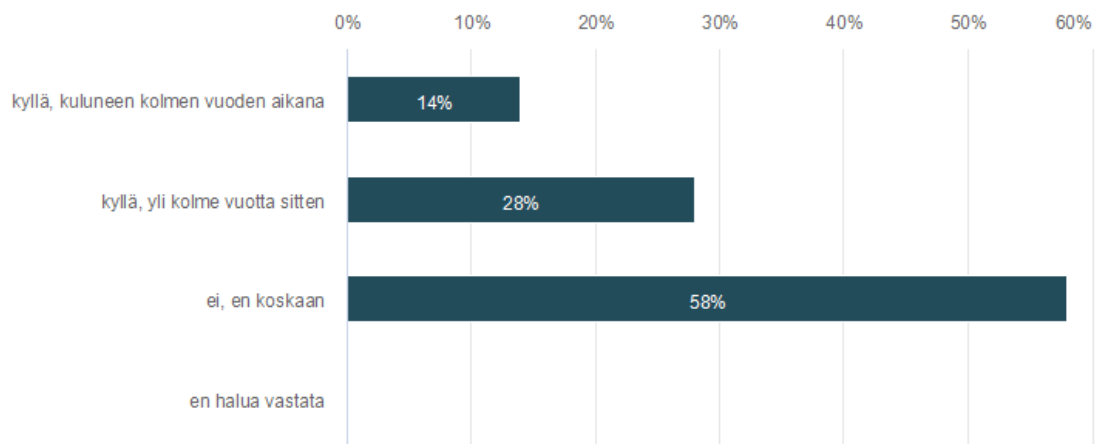
Vastaajien määrä: 224

	N	Prosentti
kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana	155	69,2%
kyllä, yli kolme vuotta sitten	64	28,6%
ei, en koskaan	5	2,2%
en halua vastata	0	0,0%

8. Oletko käynyt kuuntelemassa ns. taidemusiikkia? (Esim. Kymi Sinfonietta, Kuusankosken Studio123:n oopperanäytökset)

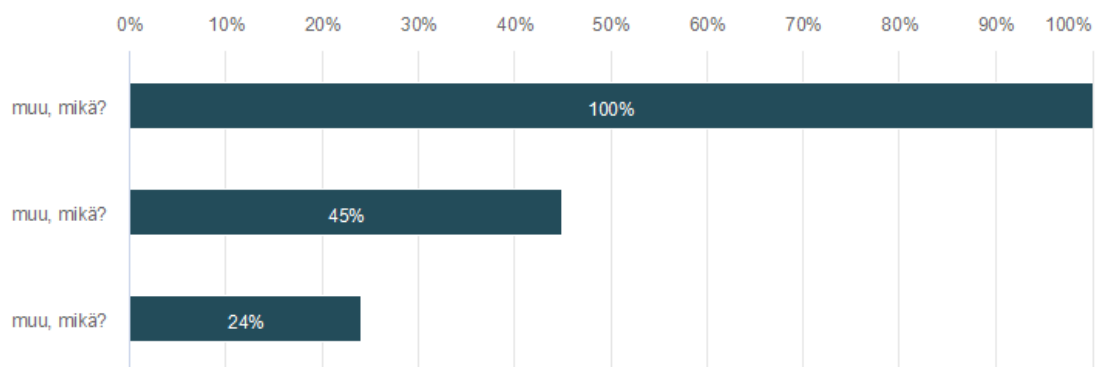
Vastaajien määrä: 224

	N	Prosentti
kyllä, kuluneen kolmen vuoden aikana	32	14,3%
kyllä, yli kolme vuotta sitten	63	28,1%
ei, en koskaan	129	57,6%
en halua vastata	0	0,0%

9. Onko muita kulttuuripalveluita, joita olet käyttänyt viimeisten 3 vuoden aikana?

Vastaajien määrä: 76, valittujen vastausten lukumäärä: 128

	n	Prosentti
muu, mikä?	76	100,0%
muu, mikä?	34	44,7%
muu, mikä?	18	23,7%

Haastattelurunko

1. Miten koet, olet täysin kulttuurinkarttaja vai valikoiva kulttuurinkäyttäjä?
2. Sana-assosiaatiot -> operetti, kesäteatteri, taidemuseo, kotiseutumuseo, nykytaide, klassinen musiikki, kulttuuri, kulttuurihyvinvointi, baletti, mieskuoro, kuorolaulu, kamarimusiikki, kirjamessut, kirjailijahaastattelu, nykytanssi, taide-elokuva, improvisaatioteatteri,
3. Kaverisi laittaa viestin, että hänellä on kaksi vapaalippua teatteriesitykseen ja kyytikin järjestyy. Lähdetkö mukaan? Jos lähdet, miksi? Jos et, miksi?
4. Paikkakunnallasi järjestetään suuri klassisen musiikin ilmainen ulkoilmakonsertti. Konsertti järjestetään kävelymatkan päässä kotoasi. Lähdetkö konserttiin? Jos lähdet, miksi? Jos et, miksi?
5. Mikä kulttuurissa ärsyttää? Entä mikä siinä kiinnostaa? Jos ei mikään, mitä pitäisi tapahtua, että jokin kiinnostaisi?
6. Onko joku kulttuurin laji erityisen vieras? Miksi? Mitä ajatuksia tai tunteita se herättää? Mikä saisi sinut kokeilemaan kyseistä kulttuurin lajia, mitä se vaatisi?
7. Kuvaile mikä olisi sinun pahin kulttuuripainajaisesi mihin voit joutua? Mikä olisi kaikista vastenmielisin, inhottavin ja kamalin juttu?
8. Onko tullut kokemusta, että et ymmärrä taidetta? Kerro lisää.
9. Mitä mieltä olet, lisääkö kulttuuri hyvinvointia? Jos ei ole omakohtaista kokemusta, voit vastata yleisellä tasolla.
10. Tuntuuko sinusta, että yhteiskunta "vaatii" että kulttuuria pitää harrastaa?